

CBCat

CORPUS BIBLICUM CATALANICUM

(integrat en el Corpus Scriptorum Cataloniae)

EDICIÓ CRÍTICA

DE LES TRADUCCIONS BÍBLIQUES CATALANES

FINS A L'ANY 1900

NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ

11a edició

BARCELONA
Desembre del 2021

1a edició: desembre del 2001 (juntament amb el «Pla general de l'obra»)
11a edició: desembre del 2021

President del projecte:
Armand Puig i Tàrrach

Direcció del projecte:
Pere Casanellas i Bassols
Carrer Anna Piferrer, 11
08023 Barcelona
<http://cbcat.abcat.cat/>
A/e: cbcat@abcat.cat
Tel.: 934 179 000

Aquestes normes de transcripció i edició han estat redactades per Pere Casanellas i Bassols.

Hi han fet aportacions diverses: Armand Puig i Tàrrach, Jaume Riera i Sans, Andreu Rossinyol, Albert Rossich, Joan M. Furió Vayà, Pere Poy i Baena, Josep Perarnau i Espelt, Josep M. Pujol Sanmartín, Josep Moran i Ocerinjauregui, Joan Santanach, Germà Colón Domènech, Joan Solà, Jaume Medina i Casanovas, Anscari Manuel Mundó i Marcet, August Rafanell, Antoni Ferrando Francés, Narcís Garolera, Albert Soler Llopart, Josep Massot.

La realització d'aquest projecte és possible gràcies al suport econòmic rebut principalment de:

**Institut
d'Estudis
Catalans**

SUMARI

I.	NORMES D'EDICIÓ I TIPOGRÀFIQUES GENERALS	7
1.	SIGNES DE PUNTUACIÓ I TIPUS DE LLETRA	9
1.1.	Cometes	9
1.2.	Signes d'admiració i interrogació	10
1.3.	Apòstrof	10
1.4.	Punts d'omissió [...]	10
1.5.	Majúscules i minúscules	10
1.6.	Versaletes	12
1.7.	Cursiva i superíndexs	12
2.	ABREVIATURES I SIGLES. DESIGNACIONS DELS TEMPS VERBALS	13
2.1.	Abreviacions i referències bíbliques	13
2.2.	Abreviatures generals i símbols. Abreviatures dels noms dels temps verbals	13
2.2.1.	<i>Abreviatures generals</i>	13
2.2.2.	<i>Abreviatures dels noms dels temps verbals</i>	14
2.2.3.	<i>Ús de les abreviatures generals i de terminologia gramatical</i>	15
3.	BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	16
3.1.	Qüestions generals	16
3.2.	Llistes bibliogràfiques i fitxes bibliogràfiques completes	18
3.3.	Referències bibliogràfiques abreujades (en nota o, en el Glossari, entre parèntesis)	19
4.	PARTICIÓ DE MOTS A FINAL DE RATLLA	20
4.1.	Normes generals	20
4.2.	Partició de mots a final de ratlla en llatí	21
4.3.	Partició de mots a final de ratlla en català antic	22
5.	ÚS DE LA LLENGUA ESTÀNDAR EN LA REDACCIÓ	23
II.	NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS	25
1.	TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT I APARAT CRÍTIC	27
1.1.	Puntuació del text	27
1.2.	Regularització de majúscules i minúscules	28
1.3.	Ús de l'apòstrof, el guionet i el punt volat	29
1.4.	Regularització de la separació de mots	31
1.5.	Accentuació i ús de la dièresi	31
1.5.1.	<i>Accentuació dels noms propis</i>	35
1.6.	Ela geminada	37
1.7.	Regularització de <i>clç, ilj, ulv</i>	37
1.8.	Regularització de la lletra <i>h</i> etimològica	38
1.9.	Resolució de les abreviatures	39
1.10.	Esriptura de les xifres romanes	40
1.11.	Consonants dobles inicials de paraula i altres consonants dobles	41
1.12.	Omissions (aparat crític i signe [*])	42
1.12.1.	<i>Omissions amb el text suplert i nota a l'aparat crític</i>	42
1.12.2.	<i>Omissions marcades amb el símbol [*]</i>	42
1.13.	Conjectures ([])	47

1.14. Text il·legible ([...])	48
1.15. Una o dues lletres il·legibles ([.] i [..])	48
1.16. Glosses (parèntesis)	48
1.17. Text sobrer (aparat crític)	48
1.18. Altres correccions	49
1.19. Text corrupte (†...†)	51
1.20. Identificació i contingut de l'aparat crític	51
1.21. Estructura de l'aparat crític	51
1.22. Presentació dels lemes i de les lliçons o variants dels manuscrits en l'aparat crític	53
1.23. Identificació en l'aparat crític de mots o sintagmes repetits en un mateix verset (o línia) del text	54
1.24. Llista de testimonis	55
2. DIVISIÓ DEL COS DEL TEXT. TÍTOLS DE CAPÍTOL	56
2.1. Indicació de la foliació	56
2.2. Numeració del text bíblic per capítols i versets	57
2.3. Divisió en paràgrafs	58
2.4. Altres divisions del text	58
3. NOTES	59
3.1. Identificació i contingut de les notes	59
3.2. Estructura de les notes	60
3.3. Estil de les notes	61
3.3.1. <i>Exemples de notes que aclareixen significats de mots</i>	62
3.3.2. <i>Exemples de cometes baixes dobles en les notes</i>	63
3.3.3. <i>Repetició de contingut en les notes</i>	64
3.3.4. <i>Exemples d'altres tipus de notes</i>	64
4. PRÒLEGS DELS LLIBRES BÍBLICS I ALTRES TEXTOS NO BÍBLICS	65
4.1. Numeració per línies dels pròlegs i no dels incipits i èxplicits	65
4.2. Presentació dels incipits i èxplicits	65
4.3. Línies en blanc	65
4.4. Transcripció del text	65
4.5. Aparat crític i notes	65
5. REFERÈNCIES, ABREVIACIONS	66
5.1. Referències als textos bíblics. Abreviacions dels noms dels llibres bíblics	66
5.2. Referències als textos no bíblics	68
5.3. Referències a la Introducció, el Glossari, l'aparat crític i les notes. Referències reduïdes	69
5.4. Supressió de l'article en algunes referències precedint les abreviatures <i>v.</i> i <i>vv.</i> o els mots <i>Introducció</i> i <i>Glossari</i>	70
5.5. Referències a altres volums publicats del Corpus Biblicum Catalanicum	70
5.6. Sigles de manuscrits	70
5.7. Abreviatures generals	71
6. EDICIÓ EN COLUMNES PARALLELES. TEXT DE LA VULGATA	71
6.1. Edició en columnes	71
6.2. Disposició <i>per cola et commata</i> del text de la Vulgata	72
6.3. Aparats crítics de la Vulgata	72
6.4. Pròlegs de la Vulgata	72

6.5. Ordre d'edició dels llibres bíblics	73
7. GLOSSARI	73
7.1. Contingut general del Glossari	73
7.2. Estructura dels articles del Glossari	73
7.3. Forma de les entrades. Remissions	76
7.4. Tipografia i estil del text dels articles	76
8. ÍNDEXS DE MOTS I CONCORDANCES. LEMATITZACIÓ	77
8.1. Índexs de mots	77
8.2. Concordances	77
8.3. Lematització. <i>Diccionari de Textos Catalans Antics</i>	78
9. NORMES PER A LA REDACCIÓ DE LES INTRODUCCIONS	78
9.1. Contingut	78
9.2. Guia per a la descripció del manuscrit o edició	79
9.2.1. <i>Informació general</i>	79
9.2.2. <i>Enquadernació</i>	79
9.2.3. <i>Cos del volum</i>	79
9.2.4. <i>Contingut del manuscrit o de l'edició</i>	80
9.2.5. <i>Disposició del text, escriptura i decoració</i>	80
9.2.6. <i>Conclusió: història del manuscrit o de l'edició</i>	80
9.3. Tipografia, abreviacions, citacions	80
III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ PER ALS TEXTOS DELS SEGLES XVI-XIX	83
1. CRITERI GENERAL DE TRANSCRIPCIÓ	85
2. PUNTUACIÓ DEL TEXT	85
3. REGULARITZACIÓ DE MAJÚSCULES I MINÚSCULES	85
4. ACCENTUACIÓ I ÚS DE LA DIÈRESI	86
5. SEPARACIÓ DE MOTS, ÚS DE L'APÒSTROF I DEL GUIONET	86
6. VOCALISME	86
7. CONSONANTISME	88
8. NOMS PROPIS	90
9. CASTELLANISMES	90
10. ALTRES QÜESTIONS QUE AFECTEN LA TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT	91
11. ALTRES QÜESTIONS RELATIVES A L'EDICIÓ DEL VOLUM	91
IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT	93
1. INTRODUCCIÓ DE CARÀCTERS ESPECIALS AMB TECLATS DE WINDOWS ADEQUATS ...	95
1.1. Teclat Catala-U	95
1.2. Teclat CatTransU	95
1.3. Instal·lació i instruccions d'ús dels teclats Catala-U i CatTransU	96
2. PROCESSADORS DE TEXTOS. ÚS DEL PROGRAMA D'EDICIÓ <i>CLASSICAL TEXT EDITOR</i> .	96
3. ÚS DEL PROGRAMA <i>WORD</i>	97
3.1. Cos del text transcrit	97
3.2. Aparat crític	98
3.3. Notes	99
3.4. Manera d'escriure diversos caràcters especials	99

APÈNDIXS	103
APÈNDIX 1: NUMERACIÓ DELS MSS. PEIRESC, EGERTON I COLBERT	105
1. Manuscrit Peiresc	105
2. Manuscrit Egerton	105
3. Manuscrit Colbert	105
APÈNDIX 2: PRINCIPALS CANVIS INTRODUIÏTS RESPECTE A EDICIONS ANTERIORS D'AQUESTES NORMES	107
1. Canvis introduïts en la versió 8a (desembre del 2007)	107
2. Canvis introduïts en la versió 9a (setembre del 2011)	108
3. Canvis introduïts en la versió 10a (febrer del 2013)	110
4. Canvis introduïts en la versió 11a (novembre del 2021)	111
APÈNDIX 3: BIBLIOGRAFIA CITADA	113

I. NORMES D'EDICIÓ I TIPOGRÀFIQUES GENERALS

1. SIGNES DE PUNTUACIÓ I TIPUS DE LLETRA

1.1. Cometes

Les cometes que es fan servir normalment són les baixes dobles (« »).¹ Aquestes cometes serveixen per a marcar *citacions, pensaments, cartes, intervencions de personatges fora de situacions de diàleg pròpiament dites, significats* en el text bíblic, etc. També per a marcar diàleg en textos en vers, en què les intervencions poden començar enmig del vers, cosa que fa que el guió no sigui adequat. En els casos en què cal fer servir cometes dins d'un text que ja va entre cometes (« ») o que pertany a una intervenció d'un personatge (marcada per guió llarg), es fan servir les cometes altes (o angleses) dobles (“ ”). Quan cal fer servir cometes dins d'un text que ja va entre cometes altes dobles (“ ”), es fan servir les cometes altes simples (‘ ’).

Les cometes baixes simples (‹ ›) es fan servir en substitució de la cursiva en els casos en què l'ús de la cursiva ja està ocupat. Així, en *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat, el traductor escriu en cursiva els fragments de text que considera que afegeix respecte a l'original per necessitats del català o per fer comprensible la traducció; per a evitar que s'hi puguin confondre, els mots transcrits de l'hebreu o l'arameu no van en cursiva sinó entre cometes baixes simples. Per exemple:

li digué: –‹Effatà› –que vol dir «Obriu's»

Quan un títol en cursiva conté una paraula o grup de paraules que haurien d'anar en cursiva, aquesta paraula o grup de paraules s'escriuen en cursiva entre cometes baixes dobles.

Quan una citació comença en majúscula i va precedida de dos punts, el punt final es col·loca abans de les cometes finals de tancar. Exemple:

La BCI les ha traduïdes així de l'hebreu: «No són crits de victòria ni són crits de derrota, sinó cants de festa, el que jo sento.»

Els incisos del narrador dins de textos citats van fora de les cometes:

«Dats-me», dix Judes, «XXX diners d'argent.»

Sobre l'ús de les cometes, vegeu també, més avall, § 3.1.6 (p. 17, mots esmentats o títols de llibre dins un altre títol de llibre); c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 1.1 (p. 27, ús de les cometes en els diàlegs, en citacions que s'estenen per més d'un paràgraf, en els significats i els noms simbòlics), § 3.3.1 (p. 62, ús de les cometes altes simples per a encloure significats en les notes), § 3.3.2 (p. 63, ús de les cometes baixes dobles en les notes per a encloure citacions, significat d'un text, traduccions alternatives) i § 7.4 (p. 76, ús de les cometes altes simples per a encloure significats en el Glossari).

1. Sobre la manera d'escriure els diferents tipus de cometes amb els processadors de textos, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 93) i § 3.4.10 (p. 101). Vegeu també les «Instruccions generals per als usuaris del CTE»

1.2. Signes d'admiració i interrogació

Només es fa servir el signe d'admiració final (!). Només es fa servir el signe d'interrogació inicial quan la frase no comença amb partícula interrogativa i és d'entonació complexa o prou llarga perquè es pugui llegir malament si no hi ha l'interrogant inicial.

1.3. Apòstrof

No s'apostrofa la preposició *de* ni l'article definit davant de cursives que indiquen un ús meta-lingüístic d'un mot. Per exemple: «La traducció de *evangelium*.» En canvi: «Sobre *l'efod*, veg. Glosari.»

Cal tenir en compte, que en l'aparat i les notes, en què l'explicació de l'editor va en cursiva, el que en un text normal aniria en cursiva s'escriu en lletra rodona. Exemple: «*El copista ha duplicat, per error, el text del v. anterior (des de ala porta) i després no l'ha ratllat.*»

Tampoc no s'apostrofa la preposició *de* davant les cometes que enclouen significats, ni davant de citacions i títols. Per exemple: «En llatí el mot *AVUNCŪLUS* tenia el significat de 'oncle matern'.»

No s'apostrofen ni l'article (*el, la*) ni la preposició *de* davant les abreviacions dels noms dels llibres bíblics, que en realitat són símbols i, com a tals, es poden llegir de diverses maneres, preferentment substituint el símbol pel títol complet del llibre que representa. Exemples: «citació aproximada de 1Co» (= «citació aproximada de la Primera carta als Corintis»), «el final de la EpJr» (= «el final de la Carta/Lletra de Jeremies»), «el final de l'Epístola de Jeremies»), «el títol de Ac» (= «el títol dels Fets dels Apòstols»), «el títol d'Actes?», «el títol dels Actes dels Apòstols»).

1.4. Punts d'omissió [...]

En les introduccions i apèndixs (glossaris), per a indicar text omès a l'interior d'una citació, es fan servir els punts suspensius entre claudàtors: [...].²

En canvi, en les notes es fan servir els punts suspensius sols, sense claudàtors, tant per uniformitat amb la manera d'indicar les supressions en els lemes i variants (vegeu c. II: «Normes de transcripció i edició per als textos medievals», § 1.22, apartat 1, p. 53), com per evitar excés de claudàtors, que es podrien confondre amb els que marquen els finals dels lemes.

1.5. Majúscules i minúscules

Van en minúscula els pronoms *jo, ell, aquell*, etc., referits a Déu.

Van en majúscula els noms referits a Crist o Déu: *el Senyor, el Totpoderós, l'Altíssim, l'Anyell, Fill de David, el Rei dels segles, el Gran Rei, el Rei del cel, el Rei dels reis...* Però normalment (fora de *Esperit Sant*), s'escriu amb minúscula el complement del nom: *Déu sobirà, Déu altíssim, Déu totpoderós, Déu de l'univers...* També: *nostre Senyor, nostre Senyor Déu.*

2. Cal tenir en compte que aquesta norma no s'ha aplicat en la Introducció del primer volum publicat del CBCat (vol. 3). Sobre el contacte del conjunt dels punts suspensius entre claudàtors amb altra puntuació, es pot consultar Josep M. PUJOL–Joan SOLÀ, *Ortotipografia: Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Barcelona: Columna, 1995, § 3.1-24.

Saviesa s'escriu amb minúscula inicial, llevat de quan personifica la divinitat.

Els mots *creador, salvador, sobirà...*, s'escriuen amb majúscula inicial quan van referits a Déu i només van acompanyats d'article determinat: *el Creador, el Salvador, el Sobirà*. Però: *el seu creador, el creador d'Israel, el creador de l'univers, el teu salvador*. Semblantment, *l'Apòstol* referit a Pau.

Amb minúscula inicial: noms dels mesos (*nissan*); noms de períodes històrics, excepte els substantius que designen els temps geològics (*l'edat mitjana, l'antiguitat*; però: *el Neolític*); noms de càrrecs (*bisbe, faraó, gran sacerdot, jutge, mestre de la Llei, rabi*); noms de clans i de grups socials o religiosos (*rubenites, fariseus, saduceus*); noms d'episodis de la història sagrada: *l'anunciació, la passió, la resurrecció, el sant sopar*; noms de sagraments: *el baptisme, l'eucaristia, missa*; noms de punts cardinals: *el nord, el sud*; altres: *els deu manaments, la bona nova, diable, diàspora, evangeli* (excepte quan el mot constitueix el primer element del títol d'un llibre), *cel, infern, paradís, exili, èxode, imperi persa, imperi romà, temple, tabernacle*. Excepcions: els mots *imperi* i *regne* s'escriuen amb majúscula inicial quan designen un període de la història d'un país: *el baix Imperi* (Roma), *el Regne mitjà* (Egipte).

Amb majúscula inicial: noms de festes: *Paça* (= Pasqua), *Tabernacles, Cabanyelles*; noms de dinasties o llinatges (*els Macabeus, els Ptolemeus, els Làgides, els Asmoneus*; però, usats com a adjectius: *l'exèrcit macabeu, la dinastia asmonea*); noms de planetes, estels, constel·lacions i signes del zodíac, excepte els mots *sol, terra, lluna* i *estel polar*: *les Plèiades, el Cinyell d'Orió, l'Óssa*; altres: *la Sagrada Escripura, Satanàs, el Maligne*.

En els noms propis de festes i topònims, la designació genèrica que els acompanya s'escriu amb minúscula inicial: *el dia de l'Expiació, la festa de les Cabanyelles, el regne del Nord, el mar Mediterrani* (però: *les tribus del nord*). Excepcions: *Mar Mort, Mar Roig, Mar Negre, Golf Pèrsic, Roca Gran* i altres casos semblants en què la designació específica (*Mort, Roig, Negre, Pèrsic, Gran*) és un adjectiu que no es pot fer servir sol en lloc de la designació completa (es pot dir *el Mediterrani*, però no *el Mort*). Semblantment: *el Gran Riu* (= l'Eufrates).

Altres casos: *aliança, arca de l'aliança*, però: *Antigal Nova Aliança* = Antic/Nou Testament; *gehenna*, però com a topònim: *Gehenna*; *Església*, però: *l'església de Laodicea, les esglésies cristianes*; *Llei* (la Torà, institució, donada per Déu a Moisès), *la Llei de Moisès, el llibre de la Llei*, però: *lleis* (lleis concretes); *Orient antic, Orient Pròxim, Orient Pròxim antic, Orient cristià*; *la paraula de Déu* (però: *la Paraula*, en el pròleg de Joan); *el Regne, el Regne de Déu, el Regne del cel*, però: *el meu regne, el seu regne, el regne del meu pare*.

En general, se seguirà la Bíblia Catalana Interconfessional (BCI), excepte en algun detall indicat més amunt (noms d'alguns períodes històrics) i en el següent punt (introduït en la BCI a partir de l'edició 12a, de l'any 2009): el primer mot del que constitueix el títol del llibre (segons la llista de les pp. XIV-XV de la BCI) s'escriu amb majúscula inicial, aplicant així també en aquest punt la norma general referent als títols de llibres. Per tant, els mots *evangeli* o *epístola* s'escriuen amb majúscula inicial quan constitueixen la primera paraula del títol:

l'Evangeli de Joan, l'Epístola als Gàlates

Semblantment:

la Primera epístola als Corintis, el Segon llibre dels Macabeus, etc.

En canvi:

el llibre de Jeremies

(perquè en aquest cas el títol estandarditzat és *Jeremies*).

O bé:

les epístoles de Joan

(perquè en aquest cas no es tracta d'un títol estandarditzat; el mot *epístoles* és aquí un plural genèric).

1.6. Versaletes

Els ètims llatins s'escriuen en lletra versaleta.

Les xifres romanes s'escriuen, tant dins de text en rodona com dins de text en cursiva, en versaletes, excepte quan acompanyen mots que porten la inicial en majúscula (no per posició o funció demarcativa) o xifres angleses (no elzevirianes) i en el cas del títol en xifres romanes de la versió grega dels Setanta o LXX. Exemples:

el segle XIII | la pàgina VIII del pròleg
 el segle XIII | la pàgina VIII del pròleg
 la Bíblia del segle XIV
 en el vol. II³
*Capítol VIII*⁴

En canvi:

el rei Jaume II | el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana
 veg. *DECat*, II, 687b1-23
 la versió grega dels LXX

1.7. Cursiva i superíndexs

Les frases i paraules transcrites de llengües estrangeres van en cursiva. Vegeu, però, més amunt, § 1.1 (p. 9) sobre l'ús de les cometes baixes simples en alguns casos.

Les lletres, mots o frases objecte de consideració lingüística van en cursiva. Exemples:

La forma *presí* del verb *prendre* no està documentada en el *DCVB*.

La puntuació (coma, punt i coma, barra inclinada /, etc.) entre llistes de mots o frases en cursiva s'escriu en rodona, no cursiva.

Els superíndexs de les sigles escrites en cursiva s'escriuen en rodona. Per exemple: *E*¹. Per a evitar el contacte entre la part superior de la lletra i el superíndex en l'edició final s'hi inserirà un espai molt fi (cabell) inseparable (no és imprescindible que l'insereixin els col·laboradors).⁵

Els superíndexs posats en xifres de verset de referències bíbliques en cursiva s'escriuen també en cursiva. Per exemple: *Mt 23,4².5*.

3. En el cas de la indicació del volum, anirà en versaleta si va precedit de la paraula *volum* o l'abreviatura *vol.*, però en majúscules si no és així, especialment quan abans hi ha una sigla o a continuació s'indica la paginació. Exemple: *DECat*, II, 411a39-43.

4. La lletra volada no va en versaleta.

5. Els espais inseparables no permeten la partició pel lloc on hi ha l'espai al final de línia. Amb el programa *Classical Text Editor*, l'espai molt fi inseparable s'insereix amb el menú *Insert*, submenú *Character/Symbol*, fitxa *Specials: Hair space (nonbr)*. Sobre la manera d'escriure l'espai molt fi inseparable amb qualsevol processador de textos, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 93); amb el programa *Word*, vegeu, a més, § 3.4.5 (p. 100).

Els claudàtors ([i]) dins de text en cursiva s'escriuen en cursiva.

2. ABREVIATURES I SIGLES. DESIGNACIONS DELS TEMPS VERBALS

2.1. Abreviacions i referències bíbliques

Es fan servir les abreviacions dels llibres bíblics i el sistema de referències de la Bíblia Catalana Interconfessional (vegeu les pp. XIV-XVI de la BCI). Per exemple, 2Re 15,1-12.32-38 = Segon llibre dels Reis, capítol 15, versets 1 al 12 i 32 al 38.

Cal tenir en compte, però, les denominacions alternatives, preses de la Vulgata, de determinats llibres bíblics. Vegeu la llista del c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 5.1 (p. 66), que inclou també el nom i l'abreviació de llibres apòcrifs o pseudoepigràfics.

Davant de les abreviacions dels títols dels llibres bíblics (anomenades correntment sigles, i que tècnicament funcionen com a símbols) no s'apostrofa. Per exemple:⁶

Citació aproximada de 1Co 3,7. Citació de Is 10,3.

Quan les referències es donen segons la numeració de capítols i versets de la Vulgata (així en els textos traduïts de la Vulgata) i la numeració del text hebreu és diferent, es pot indicar la numeració segons el text hebreu en segon lloc, després del signe «=»; per exemple: «Ex 22,21-27 = 22,20-26 BH», «2Re 3,4 = 2Sa 3,4 BH». Si el context ho demana, també es pot escriure en l'ordre invers: «Ex 22,20-26 = Ex 22,21-27 Vg», «2Sa 3,4 = 2Re 3,4 Vg».

Sobre la manera d'escriure les referències a textos no bíblics, a l'aparat i a les notes, vegeu el c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 5.2 (p. 68) i § 5.3 (p. 69).

2.2. Abreviatures generals i símbols. Abreviatures dels noms dels temps verbals

2.2.1. Abreviatures generals

& al.	<i>et alii</i> , i altres (en la bibliografia)	cond.	condicional
acc.	accepció	conj.	conjunció, conjuntiu -iva
adj.	adjectiu, adjectival	conn.	connector
adv.	adverbi, adverbial	D. de	Després de (en la llista de testimonis de l'aparat crític)
ant.	anterior	dir.	directe
art.	article	doc.	document
AT	Antic Testament	Expl	èxplicit (text breu posat al final d'un manuscrit o d'un incunable)
aux.	auxiliar	f.	substantiu femení (en el Glossari)
c., cc.	capítol, capítols	fem.	femení, femenina
ca.	circa, al voltant de, aproximadament	fut.	futur
Cap	<i>capitula</i> , llista o índex de capítols	ger.	gerundi
cat.	català	imper.	imperatiu
cf.	<i>confer</i> , compareu	impers.	impersonal (en el Glossari)
compl.	complement		

6. Vegeu-ne més exemples, més amunt, § 1.3 (p. 10).

impf.	imperfet	Prol	pròleg
Inc	incipit (text breu posat al començament d'un manuscrit o d'un incunable)	pron.	pronom, pronominal
ind.	indicatiu	pt.	passat
inf.	infinitiu	<i>r</i>	recto
interj.	interjecció	refl.	reflexiu, -iva
intr.	intransitiu, intransitiva	s.a.	sense any (no consta l'any d'edició)
lín., líns.	línia, línies	s.d.	sense data (en les referències bibliogràfiques de recursos electrònics)
lit.	literal, literalment	s. ll.	sense lloc (no consta el lloc d'edició)
loc.	locució	s.v.	<i>sub voce</i> , sota l'entrada (en els diccionaris)
LXX	(versió dels) Setanta, Septuaginta	sg.	singular
m.	substantiu masculí (en el Glossari)	subst.	substantiu
masc.	masculí, masculina	subj.	subjuntiu
ms., mss.	manuscrit, manuscrits	Tit	<i>titulus</i> , títol de capítol
NT	Nou Testament	tr.	transitiu
núm.	número	trad.	traducció
p. ex.	per exemple	<i>v</i>	verso
p., pp.	pàgina, pàgines	v.	verb, verbal*
parent.	parentètic	v., vv.	verset, versets
part.	participi	veg.	vegeu
perifr.	perifràstic	Vg	Vulgata
pers.	persona	vid.	<i>videtur</i> , sembla (en l'aparat crític)
pf.	perfet	vol., vols.	volum, volums
pl.	plural	/	indica el canvi de línia
plusq.	plusquamperfet		
pr.	present		
prep.	preposició, preposicional		

* Aquesta abreviatura només es fa servir formant part d'abreviatures compostes: *loc. v.*, *v. tr.*, etc.

Les abreviatures específiques que es fan servir en el Glossari consten en el c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 7.2 (p. 73).

En la Introducció de cada volum només cal fer-hi constar les abreviatures que de fet s'han utilitzat al llarg del text del volum.

2.2.2. Abreviatures dels noms dels temps verbals

Els temps verbals es designen d'acord amb la nomenclatura aprovada per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans el 17 de maig del 2002 (INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, SECCIÓ FILOLÒGICA, «Modificació dels noms dels temps verbals»). En concret, el terme *perfet* substitueix en el mode indicatiu el terme usat anteriorment *indefinit* (per a la designació de la forma *ha cantat*) i el terme *passat* substitueix també en el mode indicatiu el terme *perfet* (que és usat tant per a la designació de la forma *cantí*, anomenada ara *passat simple*, com per a la designació de la forma *vaig cantar*, anomenada ara *passat perifràstic*). Normalment, en les notes i el Glossari es faran servir les formes abreujades dels temps verbals, que es designaran, doncs, com segueix.

pr. d'ind.	<i>canta</i>	pr. de subj.	<i>canti</i>
pf. d'ind.	<i>ha cantat</i>	pf. de subj.	<i>hagi cantat</i>
impf. d'ind.	<i>cantava</i>	impf. de subj.	<i>cantés</i>
plusq. d'ind.	<i>havia cantat</i>	plusq. de subj.	<i>hagués cantat</i>
pt. simple	<i>cantà</i>		
pt. perifr. d'ind.	<i>va cantar</i>	pt. perifr. de subj.	<i>vagi cantar</i>
pt. ant. d'ind.	<i>hagué cantat</i>		
pt. ant. perifr. d'ind.	<i>va haver cantat</i>	pt. ant. perifr. de subj.	<i>vagi haver cantat</i>
fut.	<i>cantarà</i>		
fut. pf.	<i>haurà cantat</i>		
cond.	<i>cantaria</i>		
cond. pf.	<i>hauria cantat</i>		

imper.	<i>canta</i>
--------	--------------

inf.	<i>cantar</i>	part.	<i>cantat</i>	ger.	<i>cantant</i>
inf. pf.	<i>haver cantat</i>	part. pr.	<i>cantant -ants</i>	ger. pf.	<i>havent cantat</i>

2.2.3. Ús de les abreviatures generals i de terminologia gramatical

Totes les abreviatures del § 2.2.1, també les de llatinismes, s'escriuen en rodona (o en cursiva dins un text en cursiva), excepte les que apareixen a la llista en cursiva (*r* i *v*).

L'abreviatura «p. ex.» només es fa servir en les notes o dins de parèntesis.

L'abreviatura «veg.» només es fa servir en l'aparat o les notes del text bíblic.

Les abreviatures «v.», «vv.» i «c.», «cc.» només es fan servir precedint xifres de verset o de capítol o els mots *anterior* i *següent* (p. ex.: «veg. v. 4», «en el v. anterior»), però no en altres casos (p. ex., no escriurem «en aquest v. hi ha...», sinó «en aquest verset hi ha...»).

Les abreviatures «ms.» i «mss.», només es fan servir precedint sigles o noms de manuscrits, excepte en l'aparat o les notes del text bíblic.

Les abreviatures de terminologia gramatical es fan servir quan precedeixen el mot al qual es refereixen, però no en altres casos. Per exemple:

3a pers. del pr. de subj. del verb *sortir* | correspon al subst. llatí *bases*

En canvi:

En plural en l'original llatí. | Un sol substantiu llatí és traduït per dos substantius en català.

Exemple de nota que inclou el mateix mot primer abreujat i després sense abreujar:

deperduts] *Part. masc. pl. del verb deperdre, 'arruïnar', 'destruir', 'perdre completament'. Aquest participi ha estat afegit pel traductor de P-C, que no ha entès la frase original llatina o l'ha traduïda molt lliurement.*

3. BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Se seguirà la normativa proposada en el *Llibre d'estil per a la redacció d'escrits de Teologia i Filosofia*, Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya – Associació Bíblica de Catalunya – Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Catalunya, 2009, en tot allò que no s'oposi al que s'indica en aquest apartat, redactat quan només disposàvem d'un esborrany d'aquest llibre d'estil (*Normes per a la redacció d'escrits de teologia i filosofia. Edició «ad experimentum»*, Barcelona, 2002), que ja es va haver d'adaptar en algun aspecte a les característiques del nostre projecte.

3.1. Qüestions generals

3.1.1. Els noms d'autor s'escriuen normalitzats independentment de com apareguin en la mateixa publicació. Per exemple: *Antoni M. Badia i Margarit* i no *Antonio M. Badia Margarit*.

3.1.2. En lloc de l'abreviatura «et al.», es fa servir l'abreviatura «& al.». Aquesta abreviatura no porta coma al davant si no s'ha fet la inversió del nom i el cognom:

SOLÀ, Joan, & al. (dirs.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries, 2002, 3 vols.
Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem, a cura de Robert Weber & al., Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ⁴1994 (1a ed., 1969), edició revisada a cura de Roger Gryson & al.

3.1.3. Entre els conjunts de nom i cognom d'autor o els noms d'editors o els conjunts de població i editor, quan n'hi ha més d'un, s'insereix un guió *n* entre espais fins (d'1/6) separables. Vegeu-ne exemples, a continuació, § 3.1.5, § 3.1.6 i § 3.1.7.⁷

3.1.4. En els títols de revistes (en cursiva) i en els de col·leccions (en rodona) duen majúscula, a més de la paraula inicial, totes les paraules que no siguin articles o connectius. En els títols de llibres (en cursiva) i d'articles (en rodona, entre cometes baixes dobles) només duen majúscula, a més de la paraula inicial, els noms propis i les paraules que en un text corrent anirien amb majúscula. Aquesta norma també l'apliquem als títols en anglès.⁸

3.1.5. Entre els títols i els subtítols s'hi escriu dos punts (i a continuació majúscula) o punt, segons convingui. Si es tracta d'un títol especificatiu, que s'escriu a continuació del títol principal per evitar confusions amb altres obres del mateix títol, es fan servir els dos punts. Exemples:

Biblia del segle XIV: Èxode. Levític, transcripció a cura de Jaume Riera i Sans, amb aparats crítics, notes i glossari a cura de Pere Casanellas i Bassols i estudi introductori d'Armand Puig i Tàrrach (Corpus Biblicum Catalanicum 3), Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

La Bíblia: Versió dels textos originals i notes pels monjos de Montserrat, Andorra: Casal i Vall, 1965-1970, 5 vols.

7. El guió *n* es pot substituir per dos guionets seguits (--) i l'espai fi per un espai normal i en elaborar l'edició definitiva es faran les substitucions corresponents. Els col·laboradors que vulguin inserir els caràcters usats en l'edició final, tenen les instruccions corresponents en el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 93), § 3.4.1 (p. 97) i § 3.4.7 (p. 100). Vegeu també les «Instruccions generals per als usuaris del CTE».

8. Vegeu Judith BUTCHER, *The Cambridge handbook for editors, authors, publishers*, Cambridge: Cambridge University Press, ³1992, reimpr. 2004, § 10.1.2.b.

Josep M. PUJOL – Joan SOLÀ, *Ortotipografia: Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Barcelona: Columna, 1995.

Si es tracta d'un títol paral·lel o dependent, o d'explicacions complementàries, es fa servir el punt. Exemples:

PUIG I TÀRRECH, Armand, *La Bíblia a Catalunya, València i les Illes fins al segle XV. Lliçó inaugural curs 1997/98*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós, Arquebisbat de Tarragona, 1997.

RAURELL, Frederic – ROURE, Damià – TRAGAN, Pius-Ramon, *Tradició i traducció de la Paraula. Miscel·lània Guiu Camps*, Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.

CLÉDAT, L., *Le Nouveau Testament traduit au XIIIe siècle en langue provençale, suivi d'un rituel cathare. Reproduction photolithographique du manuscrit de Lyon, publié avec une nouvelle édition du rituel* (Bibliothèque de la Faculté des Lettres de Lyon 4), Paris, 1887.

3.1.6. En el títol d'un llibre, els mots que hi són esmentats o el títol d'un altre llibre van entre cometes baixes dobles. Exemple:

ALEMANY FERRER, Rafael, & al., *Concordança de la «Vita Christi» de sor Isabel de Villena* (Concordances dels Clàssics Valencians 1) [disc compacte], Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana – Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, Generalitat Valenciana – Secretariat de Publicacions de la Universitat d'Alacant, 1996.

3.1.7. La col·lecció es fa constar després de la indicació de responsabilitat secundària, si n'hi ha, i altrament després del títol i subtítol, entre parèntesis i sense puntuació entre el nom de la col·lecció i el número de l'obra dins la col·lecció:

Bíblia del segle XIV: Èxode. Levític, transcripció a cura de Jaume Riera i Sans, amb aparats crítics, notes i glossari a cura de Pere Casanellas i Bassols i estudi introductor i d'Armand Puig i Tàrrrech (Corpus Biblicum Catalanicum 3), Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

CLÉDAT, L., *Le Nouveau Testament traduit au XIIIe siècle en langue provençale, suivi d'un rituel cathare. Reproduction photolithographique du manuscrit de Lyon, publié avec une nouvelle édition du rituel* (Bibliothèque de la Faculté des Lettres de Lyon 4), Paris, 1887.

3.1.8. El nom de la població on ha estat editada l'obra s'escriu en la forma catalanitzada, si existeix. Per exemple: Jerusalem (i no Yeruixalàyim o ירושלים), Colònia (i no Köln), Londres (i no London), París (i no Paris), El Caire (i no Al-Qàhira o القاهرة).

3.1.9. És preferible evitar en el nom de l'editorial mots genèrics com *Editorial* o *Edicions*, fora del cas en què estan integrats estretament en el nom de l'editorial (p. ex., «Edicions 62»; «Publicacions de l'Abadia de Montserrat», per la relació amb la sigla «PAM»). Entre el nom d'editorial (o nom de població, si no s'indica l'editorial) i l'any, s'hi escriu una coma. Exemples:

COROMINES, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona: Curial, 1980-2001, 10 vols.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, «Modificació dels noms dels temps verbals», en ídem, *Documents de la Secció Filològica*, IV (Biblioteca Filològica 47), Barcelona, 2003, pp. 21-24.

3.2. Llistes bibliogràfiques i fitxes bibliogràfiques completes

3.2.1. Com que, segons les normes esmentades al principi del § 3, no solament en les notes, sinó també en les descripcions completes de les llistes bibliogràfiques (vegeu c. II: «Normes de transcripció i edició per als textos medievals», § 9.1, apartat 4 [p. 78]) se separen els principals camps (autor, títol i col·lecció, responsabilitat secundària, dades d'edició...) per mitjà de la coma, quan el camp de responsabilitat secundària sigui complex, caldrà enllaçar els diversos elements que l'integren amb les partícules convenients perquè el text quedi ben puntuat. Exemple:

Bíblia del segle XIV: Èxode. Levític, transcripció a cura de Jaume Riera i Sans, amb aparats crítics, notes i glossari a cura de Pere Casanellas i Bassols i estudi introductori d'Armand Puig i Tàrrach (Corpus Biblicum Catalanicum 3), Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

3.2.2. Sempre que a partir de la referència abreujada en nota (vegeu, a continuació, § 3.3) no es pot identificar ràpidament i amb comoditat l'obra en la llista de bibliografia citada (perquè la referència abreujada no comença amb el nom de l'autor i els primers mots del títol), cal posar en aquesta llista bibliogràfica el títol abreujat en el lloc que li correspon segons l'ordenació alfabètica, i a continuació un igual entre espais en blanc, i la fitxa bibliogràfica completa. També es pot remetre del títol abreujat a la fitxa bibliogràfica completa. Exemples:

Bíblia petita de Montserrat = *La Bíblia: Versió dels textos originals i notes pels monjos de Montserrat*, Andorra: Casal i Vall, 1965-1970, 5 vols en format de butxaca.— Publicada en 1 sol volum, 1970.
 DECAT = COROMINES, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona: Curial, 1980- 2001, 10 vols.
 LEVY, PDPF = LEVY, Emil, *Petit dictionnaire provençal-français*, Heidelberg, 1909.— Reimpresió: Raphèle-lès-Arles: Marcel Petit, 1991.
 Vulgata Stuttgartiensis. Vegeu *Bíblia sacra iuxta Vulgatam versionem*.

3.2.3. Les fitxes bibliogràfiques es poden copiar de la pàgina de «Bibliografia» del web del CBCat (<http://cbcat.abc.cat/>). Però cal tenir en compte que, mentre els programes informàtics no millorin, la lletra versaleta normalment perdrà aquest atribut en copiar el text a un processador de textos.

3.2.4. Model de fitxa bibliogràfica d'un article que forma part d'una miscel·lània publicada com a volum d'una revista:

BARAUT, Cebrià, «Les glosses catalanes del ms. 838 de la Biblioteca de Montserrat», *Estudis Universitaris Catalans* (Barcelona) 24 (1980) [= *Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a R. Aramon i Serra en el seu setantè aniversari*, vol. 2] 15-31.

3.2.5. Model de fitxa bibliogràfica d'un article publicat en un recull d'articles del mateix autor:

BOHIGAS, Pere, «La Bíblia a Catalunya», en ídem, *Aportació a l'estudi de la literatura catalana* (Biblioteca Abat Oliba 23), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982, pp. 57-76.

3.2.6. Les fitxes bibliogràfiques de recensions es redacten segons el següent model:

QUEROL COLL, Enric, recensió de: Eulàlia DURAN, *Estudis sobre la cultura catalana al Renaixement* (edició a cura de Maria Toldrà, pròleg de Josep Solervicens, València: Tres i Quatre, 2004), en *Llengua & Literatura* (Barcelona) 16 (2005) 446-448.

3.2.7. Les fitxes bibliogràfiques de recursos electrònics sencers en línia es redacten segons el model següent:

FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, Lluís, *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, a cura de Germà Colón Domènech (dir.) [en línia], Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, [2007-], <<http://www.iecat.net/faraudo/>> [Consulta: 11 maig 2007].

3.2.8. Les fitxes de parts de recursos electrònics en línia es redacten segons el model següent:

«Comentaris als elements de les referències bibliogràfiques de recursos electrònics», en *Com citar recursos electrònics* [en línia], versió 1.0, Barcelona: Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació, 24 juliol 1977, <<http://www.ub.es/biblio/citae.htm>> [Consulta: 10 gener 2001].

3.3. Referències bibliogràfiques abreujades (en nota o, en el Glossari, entre parèntesis)

Com que totes les obres citades es fan constar en la llista bibliogràfica situada al final de la Introducció (vegeu l'anterior § 3.2), les referències bibliogràfiques en nota convé que siguin sempre abreujades per estalviar espai i alleugerir el text. Normalment estan constituïdes pel cognom (o els cognoms) de l'autor en versaletes, una coma, el primer o els primers mots del títol (inclòs l'article, si n'hi ha; en cursiva si es tracta d'un llibre; entre cometes baixes dobles si es tracta d'un article de revista o d'un capítol d'un llibre)⁹ i la indicació del volum, si s'escau, i de la pàgina i/o columna, paràgraf o entrada de diccionari (en alguns casos cal afegir-hi altres indicacions, com les línies, en el cas del *DECat*). Exemples:

RAYNOUARD, *Lexique roman*, V, p. 131.

BALARI, *Diccionario*, s.v. *saga*.

BATLLE & al., *Gram. hist. de la ll. cat.*, p. 322.

BLONDHEIM, «Essai d'un vocabulaire», núm. 101.

MOLL, *Gram. hist. cat.*, § 125.

PUIG I TÀRRECH, «Les traduccions catalanes medievals», pp. 202-203.

RIERA, *El siddur*, Índex de noms propis i hebraïsmes.

Si l'obra té dos o tres autors, se separen els cognoms amb un guió *n* (guió mitjà) entre espais fins (d'1/6) separables.¹⁰ Exemple:

ESTEVE – BELLVITGES – JUGLÀ, *Diccionario*.

El títol d'algunes obres s'abreuja en forma de sigla. Exemples:

LEVY, *PSW*, VI, p. 422.

9. Es prefereixen els primers mots del títol complet com a títol abreujat (fins en els casos en què una altra part del títol complet és més significativa) per tal de facilitar la localització de la referència en la llista bibliogràfica, ordenada alfabèticament no tan sols pel que fa als noms d'autors sinó també pel que fa als títols de les obres de cada un dels autors. Vegeu, però, més amunt, § 3.2.2 (p. 18).

10. Vegeu la nota 7.

MORAN – RABELLA, *DEM*, s.v. *esquifit*.

En aquests casos, de vegades es prescindeix del nom dels autors. Exemples:

DCVB, s.v. *a*, art. 2, acc. II.5.a.

CBCat 3, p. CXXV, s.v. *ret*

Les referències al *DECat* i a algunes altres obres segueixen els següents models (indicació de volum, pàgina, columna, línies):

DECat, II, 411a39-43.

DCECH, III, 196b50-56.

Les edicions bíbliques modernes de la Bíblia sovint es coneixen amb títols que no corresponen al que està imprès en la portada i que són els que es fan servir per a les referències abreujades. Aquests títols no s'escriuen en cursiva. Tampoc no s'escriuen en cursiva les sigles amb què s'abreugen aquests títols. Exemples:

King James Version = KJV

Bíblia Catalana Interconfessional = BCI

Bíblia petita de Montserrat

Bíblia petita de la Fundació Bíblica Catalana

Vulgata Sixtoclementina

Vulgata Stuttgartiensis

Convé que hi hagi una unitat al llarg de la col·lecció en la forma de les referències bibliogràfiques abreujades. Els col·laboradors poden trobar la llista de referències abreujades en la pàgina «Bibliografia» del web del CBCat (<http://cbcat.abcatcat/>); si s'hi troba a faltar alguna obra, convé indicar-ho a la direcció del projecte.

Les referències bibliogràfiques no s'escriuen integrades en el text, sinó normalment en nota o, en el cas del Glossari, dins de parèntesis. Les fonts que no se citen directament sinó a través d'altra bibliografia (p. ex., Ramon Llull citat a partir del *DECat*), s'escriuen amb el cognom de l'autor en lletra rodona normal, no versaleta.

4. PARTICIÓ DE MOTS A FINAL DE RATLLA

4.1. Normes generals

1. No cal preocupar-se de la partició de mots a final de ratlla fins al moment de l'edició final del text. Si no es treballa amb edicions recents del processador de textos *Microsoft Word* o amb el *Classical Text Editor*, fins i tot és preferible no partir mots a final de ratlla.

2. Se segueixen, en general, les normes habituals de partició de mots a final de ratlla.

3. Per raons tipogràfiques i estètiques, no es deixa una lletra sola a final o a principi de ratlla (sí que es pot deixar la lletra inicial d'un mot a final de ratlla si està precedida d'un mot apostrofat; p. ex., *l'a-mic*).

4. Es procura no deixar dues lletres soles a principi de ratlla, especialment si es tracta de l'últim mot del paràgraf (en aquest cas, el conjunt de les lletres que es deixin a la darrera línia del paràgraf més el punt no ha d'ocupar una longitud inferior a la del queixal d'entrada del paràgraf següent).

Aquesta norma se segueix sempre en els textos a una sola columna i, només en la mesura del possible (mentre pel fet de complir-la no es creïn blancs excessius), en els textos a doble o triple columna.

5. No se separen dues vocals encara que no formin diftong (*Isra-el, Abra-am, vari-ant*), tenint en compte que fins en columnes estretes es poden evitar aquestes particions sense generar blancs excessius.

6. És preferible no partir les xifres romanes. Si en el cas d'alguna xifra romana llarga és imprescindible fer-ho per a evitar excessius blancs, la partició es fa pel lloc on correspondria escriure un espai fi (vegeu el c. II: «Normes de transcripció i edició per als textos medievals, § 1.10.2, p. 40).

7. S'evita que quedin més de tres ratlles seguides acabades en guionet.

4.2. Partició de mots a final de ratlla en llatí¹¹

1. Cada mot llatí té tantes síl·labes com vocals o diftongs: *au-re-am* (3), *De-us* (2), *a-er* (2), *Me-ne-la-us* (4), *co-e-gi* (3), *fi-li-us* (3), *a-ci-e* (3), *vi-a* (2) *Ae-e-ti-as* (4). Des del punt de vista fonètic, es pot partir un mot entre dues vocals que no formin diftong (vegeu els exemples precedents).

Els diftongs llatins són:

(a) Clàssics: *ae* (*praeposuit, caelum*; però: *a-er*), *au* (*taurus, laurus*; però: *Menela-us*), *oe* (*poena, coepi*; però: *co-egi*).

(b) Altres: *eu* (en mots procedents del grec, com *eurus, Orpheus*, però no en casos com *De-us, me-us, herbase-us*), *ei* (en *ei* i en la interjecció *hei*; sovint en *deinde*), *oi* (en *proinde*), *ui* (en els datius *cui* i *hui*, i en la interjecció *hui*).

En cas de dubte, es pot consultar: Antoni SEVA (dir.), *Diccionari llatí-català*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993: en aquest diccionari es marquen amb una ratlla superior els diftongs no clàssics (excepte *eu*) i sinèresis; a més, les vocals dels diftongs es distingeixen sempre perquè no porten marca de quantitat vocàlica (vegeu p. 20).

2. Una sola consonant entre dues vocals s'agrupa sil·làbicament amb la vocal segona: *po-pu-lus*. També en el cas de la *x*: *di-xit*.¹²

La *i* és consonant a principi de paraula seguida de vocal (*ius, iu-dae-us, ia-nu-a*) i entre vocals (*cu-ius, ma-ior*). En mots compostos es manté el so consonàntic de la *i* amb què comença el segon element (*con-iunx, ad-ia-ce-o*). Hi ha poques excepcions (p. ex., *i-am-bus*, mot d'origen grec).

La *u* acostuma a ser consonant davant de vocal (*sol-uo* o *sol-vo, ser-uus* o *ser-vuus, sua-uis* o *sua-vis, con-sues-co*). Excepcions: *su-o* (verb), *su-us*. (Davant consonant al principi o enmig de paraula i després de consonant a final de paraula, sempre és vocàlica: *un-da, na-tu-ra, cor-nu.*)

11. Bibliografia:

BASSOLS DE CLIMENT, Marià, *Fonètica latina*, Madrid: CSIC, 1967, §§ 302-306.— Exposa les principals normes següents i les justifica enfront d'altres propostes (especialment la que consisteix a ajuntar amb la vocal següent els grups de consonants que són admissibles a principi de mot: *po-steri, cri-spinus, pri-scus, ca-stra, pu-gna*; sobre aquest punt, vegeu també P. J. LLOBERA, *Grammatica*).

The Chicago manual of style, Chicago – Londres: The University of Chicago Press, ¹⁴1993, §§ 9.57-9.61.— Les normes que dona coincideixen amb les que donem aquí, excepte pel que fa a la partició dels mots que tenen una *x* entre vocals (en el qual cas prescriu fer la partició després de la *x*: *lex-is*).

LLOBERA, P. J., *Grammatica classicae latinitatis*, Barcelona, 1919-1920, p. 15, nota 1.

PAVANETTO, Cleto, *Elementa linguae et grammatice latinae*, Roma: LAS, 1984. 5a edició: 1998.— Dóna unes normes com les que proposem, en general sense justificar-les.

SEVA, Antoni (dir.), *Diccionari llatí-català*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993.

12. Vegeu BASSOLS, *Fonètica latina*, § 304.

En cas de dubte, es pot consultar: Antoni SEVA (dir.), *Diccionari llatí-català*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993: en aquest diccionari, la *i* i la *u* seguides de vocal, si no porten signe de quantitat tenen valor consonàntic (vegeu p. 19).

Cada un dels grups *qu* i *gu* constitueix un sol fonema *i*, per tant, la *u* precedida de *q* o *g* pertany a la mateixa síl·laba que la vocal següent: *re-li-qua*, *e-quus*, *quo-que*.

3. Els grups d'oclusiva (incloent-hi els dígrafs *ph*, *th*, *ch*) seguida de vibrant o líquida formen síl·laba amb la vocal següent: *pa-trem*, *su-pra*, *lo-cu-ples*.

4. En tots els altres grups de dues consonants diferents o iguals (geminades), la primera s'agrupa amb la vocal precedent, i la segona, amb la següent: *ag-men*, *ap-tus*, *tec-tum*, *ip-se*, *iux-ta*, *cog-nos-co*, *ag-ger*, *cup-pes*, *gib-ber*, *an-nus*.

5. En els grups de tres consonants, si les dues últimes són oclusiva i vibrant o líquida, aquestes dues s'agrupen amb la vocal següent, i la primera, amb la vocal anterior: *spec-trum*, *cas-tra*, *tem-plum*.

6. En els altres grups de tres consonants, la primera i la segona formen síl·laba amb la vocal precedent, i la tercera, amb la següent: *emp-tum*, *temp-tor*, *sanc-tum*.

7. En el cas de les paraules compostes, abans d'aplicar-hi les regles anteriors se separen en els elements que les constitueixen quan aquests apareixen sense canvis o almenys amb claredat: *ob-lego*, *ab-ripio*, *ne-scio*, *post-ea*, *i-gnota*, *trans-isse*, *haru-spex*, *ab-luo*, *ab-est*, *de-scribo*, *in-spiro*, *per-spicio*, *et-iam*, *ius-iurandum*, *pot-es*, *red-eo*, *ab-rumpo*, *ad-est*.

4.3. Partició de mots a final de ratlla en català antic

1. La hac intervocàlica es tracta com qualsevol altra consonant. Per exemple: *pro-ve-hi-a*, *Jo-han*, *in-du-hint*.

2. Les consonants intervocàliques duplicades en català antic, sovint per imitació de la grafia llatina, que corresponen a una sola consonant en l'ortografia catalana actual, se separen a final de ratlla. Per exemple: *pec-cat*, *af-fli-gir*, *tallent* (per *talent*), *cassa* (per *casa*).

Motivació: S'aplica la norma general de partició de consonants dobles del català; compareu-ho amb *tas-sa*, *car-ro*. És a dir, no es té en compte la pronunciació (*ta-ssa*, *ca-rro*, *pe-ccat*, *a-ffli-gir*, *ta-llent*, *ca-ssa*) sinó l'estètica: s'evita començar la línia amb grups de consonants inexistents (o poc habituals: cas de *ff*) a principi de paraula.

3. Els grups intervocàlics del català antic compostos per una oclusiva geminada i una líquida, se separen entre les dues consonants iguals. Per exemple: *llo-ab-ble*, *ta-ber-nac-cla*.

Motivació: En aquest cas coincideixen la raó prosòdica (ja que segurament aquests grafemes dobles representen geminació en la pronunciació) i l'estètica (evitar començar la línia amb grups de consonants inexistents a principi de paraula).

4. El grup *yl* intervocàlic no es parteix a final de ratlla sinó que s'agrupa amb la vocal següent. Per exemple: *mu-yl-er*, *con-se-yl-às*.

Motivació: En aquest cas coincideixen la raó prosòdica i l'estètica (cf. *yla*, *ylada*). A més, així es manté un tractament semblant al del dígraf *ll* en l'ortografia actual i es facilita que el lector interpreti el valor palatal del dígraf *yl*.

5. Els grups *yn* i *in* intervocàlics, quan representen el fonema nasal palatal no es parteixen a final de ratlla sinó que s'agrupen amb la vocal següent. Per exemple: *ba-yn-ar*, *Se-in-or*.

Motivació: Malgrat que no és normal trobar aquests grups a principi de paraula representant el fonema nasal palatal, se segueix la separació fonètica en la partició pels següents motius: (a) Perquè en la lectura es pugui distingir fàcilment quan representen el fonema palatal (p. ex., *ba-ynar*, *Se-inor*) i quan representen dos fonemes diferents (p. ex., *cuy-nar*, *rei-na*). (b) Per analogia amb el tractament del dígraf *ny* en l'ortografia actual.

5. ÚS DE LA LLENGUA ESTÀNDARD EN LA REDACCIÓ

Tenint en compte que el Corpus Biblicum Catalanicum vol ser una obra accessible a lectors i investigadors no catalanoparlants, en la redacció es farà servir el català estàndard, amb la morfologia del català central.

II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS

1. TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT I APARAT CRÍTIC

1.1. Puntuació del text

1.1.1. Es puntua el text segons l'ús actual, incloses cometes, guions de diàleg, etc., però respectant la dicció que suposadament reflecteix el manuscrit.

1.1.2. En la transcripció dels textos medievals, els *antropònims bíblics* es puntuen generalment segons indiquen els exemples següents:

1. *Sense coma:*

(a) Antropònim + *de* + topònim: *Josep d'Arimatea; Nabal de Carmel; Ahinóam de Jizreel.*

(b) Antropònim + (article) + substantiu o adjectiu substantivat: *Natan (el) profeta; Nabal (el) carmelita (com Jaume el Conqueridor).*

(c) Antropònim + (article) + adjectiu (inclosos els gentilicis): *Uries eteu; Ahinóam jizreelita; Goliat lo filisteu.*

2. *Amb coma:*

(a) Antropònim + (article) + *rei de:* *Nabucodonosor, (el) rei de Babilònia.*

(b) Antropònim + (article) + *fill de:* *Josué, fill de Nun; Abner, fill de Ner; Micol, la filla de Saül.*¹³

1.1.3. En els diàlegs, les intervencions dels diversos personatges es marquen amb guió llarg després de punt i a part. Aquest guió serà l'anomenat guió *m* (— = Unicode 2014) en el cas de pàgina amb una sola columna de text i guió *n* (– = Unicode 2013) en el cas de text amb dues o més columnes per pàgina. Si la intervenció s'estén per més d'un paràgraf, tots els paràgrafs excepte el primer comencen amb cometes baixes (o llatines) dobles de tancar:¹⁴

—Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx xxx.
 »Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.
 »Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.

1.1.4. Les cometes que es fan servir normalment són les baixes o llatines dobles (« »). Aquestes cometes serveixen per a marcar *citacions, pensaments, cartes, intervencions de personatges fora de situacions de diàleg pròpiament dites*, etc. *Quan el text s'estén al llarg de més d'un paràgraf*, tots els altres paràgrafs comencen amb cometes baixes dobles de tancar:

«Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx xxx.

13. En aquest darrer punt s'ha modificat, doncs, a partir de la versió 9a el que deien versions anteriors de les normes. Tenim a disposició dels col·laboradors un informe del Dr. Josep Moran que justifica aquest canvi de criteri.

14. Sobre la manera d'escriure els diferents tipus de cometes i altres signes tipogràfics amb els processadors de textos, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text») § 1 (p. 93) i § 3.4 (p. 97). Vegeu també les «Instruccions generals per als usuaris del CTE». Observeu que els transcriptors no cal que facin cap diferència entre els anomenats guió *m* i guió *n*, sinó que en els dos casos poden escriure dos guionets seguits (--), que en el moment de l'edició es convertiran en un o altre tipus de guió llarg, segons els casos.

»Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.
 »Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.»

Es fa excepció a la norma anterior quan es tracta de *poesia*, disposada en paràgrafs a la francesa, un per a cada vers. En aquest cas només s'escriuen cometes al principi i al final:

«Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx.»

Les cometes baixes dobles també serveixen per a enclore significats en el text bíblic. Per exemple:

posà Moysès covinent nom al loch e apellà'l Marè, que vol dir «Amargor»

També per a enclore *noms simbòlics formats per frases o diversos mots*. Per exemple:

apellà lo nom de aquell loch «Temptament e barala sobre los fills de Israell»

1.1.5. En els casos en què cal fer servir *cometes dins d'un text que ja va entre cometes* (« ») o *que pertany a una intervenció d'un personatge* (marcada per guió llarg), es fan servir les cometes altes (o angleses) dobles (“ ”).¹⁵ Si la delimitació del text citat és prou clara sense aquestes cometes, no es fan servir. Quan cal fer servir cometes dins d'un text que ja va entre cometes altes dobles (“ ”), es fan servir les cometes altes simples (‘ ’).

1.1.6. Quan una citació comença en majúscula i va precedida de dos punts, el punt final es col·loca abans de les cometes finals de tancar:

axí com és escrit en Ysaïas profeta dién: «Veus que yo tramet lo meu àngel davant la tua cara, qui andresarà la mia via davant tu. ³ Una veu cridarà al dasert: Aparallats la via dell Senyor, drets fets les vies d'ell.»

1.2. Regularització de majúscules i minúscules

Es regularitzen les majúscules i minúscules segons l'ús actual. Sobre quins mots s'escriuen amb majúscula inicial i quins amb minúscula, vegeu el c. I («Normes d'edició i tipogràfiques generals»), § 1.5 (p. 10).

15. En el cas de citacions dins de la intervenció d'un personatge, convé fer servir les cometes altes (“ i ”) per a evitar el contacte o la proximitat entre cometes baixes dobles amb diferents funcions a partir del segon paràgraf de la intervenció (en l'exemple següent les cometes subratllades han de ser substituïdes per cometes altes):

—Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx xxx:
 »«Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.»

1.3. Ús de l'apòstrof, el guionet i el punt volat

Es fan servir l'apòstrof i el guionet *entre les classes de paraules* en què es fan servir en la normativa actual, si bé apartant-se estrictament de la normativa actual en certs casos (quatre últims exemples). Exemples:

vage sen e torn sen en la sua casa → vage-se'n e torn-se'n en la sua casa
 del any → de l'any¹⁶
 lam dona → la'm donà¹⁷
 fal ignocent → fa'l ignocent
 e a l'scabell dels peus de nostro Senyor
 l'ignocència

En principi s'apostrofa davant essa líquida, és a dir, essa seguida de consonant. Exemples:

del sperit → de l'sperit
 e non stoig → e no n'stoig

Les elisions i fusions vocàliques entre paraules en què no es preveu l'apòstrof segons la normativa actual, s'indiquen amb punt volat. Si les dues vocals són iguals i una de les dues és tònica, s'entén que s'ha elidit la vocal àtona. Si les dues són àtones, normalment es transcriuen senceres les preposicions, especialment les monosil·làbiques, i, en canvi, es consideren absorbides per la vocal de la preposició la dels articles, demostratius, pronoms febles i conjuncions. Com a últim recurs, s'optarà per la forma que faciliti més la lectura. Exemples:

no·ls lexava parlar; e si·l lexes; qu·ell; lo lloch que ha·let lo Senyor; que·l saludàs; segons que·s recompte;¹⁸ qu·allí; Jesús dix a·quell; regnà sobre·l poble; sas viletas e·ntorn devés orient

La contracció de la preposició *en* i l'article masculí *el/lo*, que apareix en els manuscrits amb la forma *el*, es transcriu per *e·l*.

En els casos en què un mot constituït només per una vocal és absorbit per una altra vocal tònica i, per tant, marcar l'elisió amb punt volat no sembla una solució prou adequada, es supleix el mot absorbit tal com s'indica més vall, § 1.12.1 (p. 42), és a dir, corregint el text i advertint-ho en l'aparat crític. Exemple 1:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

no digues ha nangu

(b) Transcripció:

no ho digues a nangú

16. No es respectaran, doncs, les contraccions *al* i *del* davant vocal, molt generals en els manuscrits medievals. Entre altres raons, perquè no sempre apareixen així en els manuscrits que fem servir i perquè no representen en la pronunciació una partició sil·làbica diferent de la que representa la versió apostrofada. En tot cas, la major o menor regularitat de grafies com aquestes en els manuscrits és un dels aspectes que cal explicar en l'estudi introductori.

17. Aquest exemple i el següent no existeixen en la llengua actual, que ordena diferentment els mots: *me la donà, el fa innocent*. Mantenim l'apòstrof en aquests casos tenint en compte que la llengua actual apostrofa els pronoms febles entre ells i també després del verb. Semblantment, els dos últims exemples no estan previstos amb apòstrof en la normativa actual, però fem servir l'apòstrof i el punt volat perquè entre aquests dues classes de paraules (article i substantiu) la normativa actual preveu en general l'apòstrof quan hi ha elisió.

18. No es fan servir les formes *qu·el* o *qu·es* tenint en compte la baixa extensió de les formes reforçades en la llengua antiga.

(c) Aparat crític:

no ho] no.

Exemple 2:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

Mes val que la don atu que altra hom

(b) Transcripció:

Més val que la don a tu que a altra hom.

(c) Aparat crític:

a altra] altra.

De la mateixa manera s'indica l'elisió quan la vocal que absorbeix el mot constituït només per una vocal és la primera lletra d'un nom propi (majúscula). Per exemple:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e dix saray abram

(b) Transcripció:

E dix Saray a Abram

(c) Aparat crític:

a Abram] abram.

Però no es marca amb el punt volat l'absència de *e* abans d'una essa líquida, és a dir, essa seguida de consonant.¹⁹ Exemples:

estech → e stech, que staria → que staria, terra stranya → terra stranya

No es fa servir el punt volat per a indicar que els monosíl·labs *us*, *ho* o *hi* es pronuncien formant sinalefa amb la vocal anterior.

També es fan servir l'apòstrof i el guionet per a unir els diversos elements dels futurs i els condicionals analítics, incloent-hi els pronoms que s'hi troben inclosos. Exemples:

yo fer-vos-he peccadors d'hòmens
alegrar-s'hían las personas de aquells qui no són circuncizos

En els altres casos no previstos per la normativa actual de pronoms intercalats entre dues formes verbals, l'editor haurà d'optar per una de les possibles solucions gràfiques. Exemple:

vols-te'n anar

Les formes *dequell*, *demargor*, *dello*, etc., dels manuscrits, se separen en la transcripció d'acord amb l'ús del català modern (*d'equell*, *d'emargor*, *d'ellò*, etc.; i no pas *de·quell*, *de·margor*, *de·llò*, etc.), malgrat que en els manuscrits editats (almenys Peiresc, Egerton i Colbert) no apareixen gairebé mai les formes *equell*, *emargor*, *ello*, etc., amb *e* inicial, si no és quan van aglutinades amb la preposició *de* (o, en algun cas, amb la conjunció *e*).

19. Vegeu el final del § 1.4 (p. 31).

1.4. Regularització de la separació de mots

Es regularitza la separació de mots segons l'ús actual. Exemples:

ala casa → a la casa, alaltesa → a l'altesa, atot → a tot, auosaltres → a vosaltres, del any → de l'any, e nous torsau → e no us torsau, jous → jo us, noy ratorns → no hy ratorns²⁰

Però si en algun cas el transcriptor considera que diversos elements escrits separats encara no eren percebuts com un únic mot, els pot deixar separats encara que actualment s'escriuin formant un sol mot. Exemple: *tot hom* en els mss. Peiresc, Egerton i Colbert, al costat de *tothom*.²¹

Els mots *dabans*, *dentrò*, *dedins*, *defora*, *defores*, *denans*, *depuis*, *debaix*, *decontinent*, *dejús*, *demantinent*, *dessobre*, *dessots*, *dessús*, *encontinent*, *enfora*, *enjús*, *entorn*, *envés* s'escriuen formant un sol mot, amb la preposició aglutinada, quan tenen funció adverbial, preposicional o substantiva, és a dir, quan la preposició no funciona com a tal. En canvi, si el conjunt de la preposició més l'element que segueix té funció de complement del nom, i també en casos de correlació de preposicions i en les expressions «part de dins», «part de fora» (paral·leles a «part d'allà», «part d'ací», «part de dalt»), es desaglutina la preposició.

S'escriuen també formant un sol mot *lassús* (o *lassús*, *lasús*, *llasús*), *lajús*, *laïns*, *tostemps* (però: *tots temps*), *empertostemps* (però: *per tostemps*, *en tostemps*), *emperdurablement*, *sitot*, *totavia*.

Quan l'aglutinació de dos mots ha comportat la duplicació d'una consonant, en separar els mots es manté la consonant doble. Exemple:

assos frares → *a ssos frares*

Es mantenen senceres la preposició *de*, la conjunció *que*, els pronoms febles acabats en *e*, etc., davant de mots començats per essa líquida, és a dir, essa seguida de consonant: *de sperit* (no *d'esperit*), *te sdevendrà* (no *t'esdevendrà*), *e sforçar-se* (no *e'sforçar-se*) si les mateixes formes amb essa líquida apareixen també en altres contextos. Compareu-ho amb *la spiga*, *eren scrites*, *terra stranya*.

1.5. Accentuació i ús de la dièresi

S'accentua i es fa ús de la dièresi segons les normes del català actual, però respectant la pronunciació del català de l'època pel que fa a la distribució sil·làbica i la posició de l'accent, si es coneixen. La grafia del text transcrit (especialment per la confusió entre *a* i *e* àtones) obliga molt sovint a posar accent en paraules que en català actual no en porten. Exemples: *sían curosos*, *destrovíran*, *combatían*, *dién* (per *dient*), *valadós* (per *valedors*). O a no posar-ne en d'altres: *spos*, arbre *spes* de fulla, *sta* (per *està*).

S'escriu dièresi i accent agut sobre la *y* com si es tractés d'una *i*: *dejÿm*, *jujÿ*, *oju*, *oÿs*, *possejÿren*, *Sejÿr*, *projÿsme*.

No s'escriu dièresi quan una hac intevocàlica indica que la vocal següent no és semivocal ni consonant: *Cahim*, *jahia*, *ohien*.²² Tampoc quan una *y* precedeix la vocal *i* (*oyit*, *obeyia*, *beneyiu*); però: *oÿyt*.

20. Sobre la regularització de la lletra hac, vegeu, més avall, § 1.8 (p. 38).

21. Segons Joan Coromines, en el segle XIII els dos elements encara no estaven soldats, mentre que en el segle XIV, sí (*DECat*, IV, 803b13-30).

22. El motiu és que la hac intevocàlica és inserida pels escrivans entre dues vocals, i per tant cal considerar que normalment la lletra *i* dels exemples és vocal i no forma síl·laba amb la vocal següent; l'ús de grafia *i* i no *y* també ho confirma. Si en aquests casos apliquéssim estrictament la normativa actual, hi hauríem de posar dièresi: *Cahim*, *jahia*,

Per a considerar com a arrizotòniques (*deia*, amb la grafia *dehia* o *deja*; *deim*, amb la grafia *dehim* o *dejm*) o rizotòniques (*deia*, amb la grafia *deya*; *deim*, amb la grafia *deym*) les formes de l'imperfet o del present d'indicatiu dels verbs que en el radical de l'ètim llatí presenten els grups -CE- o -DE- cal seguir els següents criteris:

1. En general, cal fer un buidatge de formes d'imperfet d'indicatiu que ofereixen els verbs *fer*, *caure*, *jaure* i *traure*, els quals canvien la *a* de l'arrel en *e* en desplaçar-se l'accent a l'arrel (*fahia* > *feja*). (Si el nombre de casos d'imperfet dels verbs *fer*, *caure*, *jaure* i *traure* és molt escàs o poc significatiu, caldrà que atenguem a altres pistes que ens indiquen l'estrat lingüístic del manuscrit.)²³ (a) Si aquest buidatge presenta en l'arrel verbal una majoria de casos (70 % o més) amb una *a* (*fahia* o *faya*, etc.), l'accentuació que caldrà donar a aquestes formes serà l'arrizotònica sempre (grafies *fahia* o *fàja*, o fins *feja* en mss. en què en síl·laba àtona hi ha confusions *a-e*), fins i tot en els verbs que presenten dificultat perquè no hi ha canvi de *a* per *e* en desplaçar-se l'accent (*creure*, *riure*, *seure*, *veure*, *dir* i *dur*; grafies *creja*, etc.). (b) Si els casos amb *a* en l'arrel verbal són inexistent o minoritaris, en principi seguirem la regla segons la qual, en cada cas concret si l'imperfet dels verbs *fer*, *caure*, *jaure* o *traure* té una *a* en l'arrel verbal, és arrizotònic (*faia*, amb la grafia *fahia* o *fàja*), i si presenta una *e*, rizotònic (*feia*, amb la grafia *feya* o *fehia*). En els verbs *creure*, *riure*, *seure*, *veure*, *dir* i *dur* es consideraran totes les formes rizotòniques (grafies *creya*, etc.). (c) Si un manuscrit és transcrit per més d'un col·laborador, és imprescindible que els transcriptors es posin en contacte amb la direcció del projecte per adoptar solucions comunes.

2. Les normes anteriors s'apliquen als tres principals manuscrits de la Bíblia del segle XIV com segueix. (a) En el ms. Peiresc s'aplicarà la norma *a* del paràgraf anterior, és a dir, es consideraran totes les formes arrizotòniques (es grafiaran: *fahia*, *fàja*, *fehia*, *feja*, etc.). (b) En Egerton, Colbert i Sevilla s'aplicarà la norma *b*, és a dir, només es grafiaran com a arrizotòniques aquelles formes que tinguin *a* en lloc de *e* en l'arrel (p. ex., *jajja*). Totes les altres es grafiaran com a rizotòniques (*jeya*, *creya*, *deya*, etc.).²⁴

S'accentuen alguns monosíl·labs tònic, no inclosos en l'*Ortografia catalana* de l'IEC (2017),²⁵ i alguns mots polisíl·labs que es podrien confondre amb els seus homògrafs si no portessin accent i

obien; no ho fem seguint el que ens sembla que és un costum molt estès entre els editors i també tenint en compte que de vegades els manuscrits que editem no són del tot coherents i en alguns d'aquests casos la *i* o la *u* posterior a la *h* forma una sola síl·laba amb la vocal següent.

23. En aquest sentit, es pot acudir a casos com *ainalaina*, *faenalfeina* i sobretot, de nou, a la flexió verbal. Una pista evident de l'antiguitat de la llengua d'un manuscrit la representen les formes de passat d'alguns verbs (si ens centrem en *venir* o *haver*, n'hi ha prou): si són rizotòniques (*ell venc*, *ells vengren*; *ell hac*, *ells hagren*) el text presenta un estrat lingüístic antic i, per tant, hi hauria una justificació més per a mantenir una accentuació «antiga», arrizotònica, en els imperfets que ens ocupen (*deia*). Altrament, si el passat és arrizotònic (*ell vengué*, *ell hagué*), l'estrat de llengua és més acostat al final del XIV, i una accentuació arrizotònica general dels imperfets es fa menys probable.

24. Segons Manuel Pérez Saldanya, el pas a les formes rizotòniques tingué lloc durant el segle XIV (*Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*, València: Universitat de València, 1998, pp. 64 i 192, nota 7). Cal tenir en compte que el manuscrit Peiresc conserva grafies més antigues que els manuscrits Egerton, Colbert i Sevilla. Vegeu CBCat 9, pp. 72-73 (§ 3.1).

25. Els inclosos en la nova *Ortografia* són les vint-i-una formes següents: *bé* (adverbi, conjunció, interjecció, substantiu masculí), *béns* (substantiu masculí plural), *déu* i *déus* (substantiu masculí, singular i plural), *és* (3a persona del present d'indicatiu del verb *ésser*), *mà* (substantiu femení), *més* (adverbi, quantitatiu, substantiu masculí: signe de l'addició), *món* (substantiu masculí), *pèl* i *pèls* (substantiu masculí, singular i plural), *què* (relatiu, interrogatiu, exclamatiu, substantiu masculí), *quès* (substantiu masculí plural), *sé* (3a persona del present d'indicatiu del verb *saber*), *sí* (adverbi afirmatiu, substantiu masculí: afirmació), *sís* (substantiu masculí plural), *sòl* i *sòls* (substantiu masculí 'superfície del terreny', singular i plural), *són* (6a persona del present d'indicatiu del verb *ésser*), *té* (3a persona del present d'indicatiu i 2a de l'imperatiu del verb *tenir*), *ús* (substantiu masculí, 1a persona del present d'indicatiu del verb *usar* en balear i alguerès), *vós* (pronomen fort).

que es detallen en la llista següent. Són els mateixos que s'han accentuat en els volums anteriors i que majoritàriament coincideixen amb els que acostumen a accentuar els editors de textos catalans medievals. El transcriptor passarà a la direcció del projecte la llista de monosíl·labs tònic o polisíl·labs que proposi d'accentuar i que no estiguin en la llista.²⁶

La llista actual dels homògrafs que s'accentuen és com segueix:

àl: àvol
àls: altra cosa
çó: 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*
dà: 3a persona del passat simple del verb *donar*
dé: 3a persona del passat simple del verb *donar*
Déus: forma variant de *Déu*.
**dóna*: 3a persona del present d'indicatiu i 2a de l'imperatiu del verb *donar*
dóne: 3a persona del present d'indicatiu i 2a de l'imperatiu del verb *donar*
**dónes*: 2a persona del present d'indicatiu del verb *donar*
dòs: dors
é: 3a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*
él: pronom personal de 3a persona masculí (= *ell*).
éls: pronom personal de 6a persona masculí (= *ells*)
és: 2a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*
ést: 2a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*
faém: 4a persona del passat simple del verb *fer*²⁷
fé: 2a persona de l'imperatiu i 3a del passat simple del verb *fer*
fém: 4a persona del passat simple del verb *fer*
fér: 3a persona del present d'indicatiu i del passat simple i 2a de l'imperatiu del verb *ferir*
féren: 6a persona del present d'indicatiu i del passat simple del verb *ferir*
**féu*: 3a persona del passat simple del verb *fer* (= *va fer*)
**fóra*: 1a i 3a persona del condicional del verb *ésser/esser*
là i *llà*: variants aferètiques de l'adverbi *allà*
mès: 3a persona del passat simple del verb *metre* i participi passat del verb *metre*
**mòlt, molta, molts, moltes*: participi passat del verb *oldre*
**móra, móres*: fruit de l'esbarzer, la morera, etc.
**nét, néta, néts, nétes*: substantiu (fill del fill o la filla)
**nós*: nosaltres, plural majestàtic
**ós, ósos, óssa, ósses*: mamífer...
pél, péls: variant gràfica del substantiu *pell/pells*

26. Exemples de monosíl·labs que no s'ha considerat necessari accentuar: *do* (1a persona del present d'indicatiu del verb *donar*; 1a i 3a persones del present de subjuntiu del verb *donar*), *fas* (variant gràfica del substantiu *faç*), *li* (variant gràfica de *lli*, substantiu), *poch* (3a persona del passat simple del verb *poder*), *pres* (3a persona del passat simple del verb *prendre*), *sa* (variant gràfica de *ça*, adverbi locatiu), *so* (variant gràfica de *ço*, demostratiu), *som* (1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*; accentuat en els volums 3 i 6 seguint anteriors versions d'aquestes «Normes»), *sots* (5a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*), *spos* (variant de *espòs*), *tes* (3a persona del passat simple del verb *tendre*), *vel* (variant gràfica de *vell*), *viu* (3a persona del passat simple del verb *veure*).

Observeu que, respecte a les primeres edicions d'aquestes normes, s'han suprimit d'aquesta llista diverses formes del verb haver (*à, às, ê*). El motiu és que ara es regularitzen les hacs i, per tant, no hi cal l'accent diacrític. De retop s'evita la confusió entre *é* = *he* (1a persona del present d'indicatiu del verb *haver*) i *é* = *és* (3a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*). Respecte a les últims edicions, s'ha suprimit l'accent de *som*, 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

L'asterisc que precedeix algunes d'aquestes paraules indica que s'accentuaven segons la normativa de l'IEC anterior a l'any 2016.

27. En oposició a *faem*, 4a persona del present d'indicatiu.

- pèll, pèlls*: variant gràfica del substantiu *pèll/pèls*
pèralpère, péres: amb el significat de «pedra» i «pedres»
prés: adverbi i preposició equivalent a *prop* i a *després (de)*
**sèu, sèus*: greix d'untar
sí: en l'ús antic, equivalent a «així»
Sín: desert, etapa de l'èxode pel Sinai (vegeu, p. ex., Ex 16,1), hebreu סִינַי (per possible confusió amb el desert de Sin, al sud de la terra promesa; vegeu, p. ex., Nm 13,21, hebreu סִן)
**só*: 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*
**sóc*: 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*
són: 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*
stà: 3a persona del present d'indicatiu i 2a de l'imperatiu del verb *estar*
stàs: 2a persona del present d'indicatiu del verb *estar*
stès: 3a persona del passat simple i participi passat del verb *estendre*
ús: 1a persona del present d'indicatiu del verb *usar*²⁸
vé: 2a persona de l'imperatiu del verb *anar* i 3a persona del passat simple del verb *veure*
vénc: 1a pers. del present d'indicatiu i 3a persona del passat simple del verb *venir*
**vénen*: 6a persona del present d'indicatiu del verb *venir*
**véns*: 2a persona del present d'indicatiu del verb *venir*
vèns: venç
**vés*: 2a persona de l'imperatiu del verb *anar*
vès: 5a persona del passat simple del verb *veure* (= *veiéreu*)
**véu*: 3a persona del passat simple del verb *veure*
vòs: 5a persona del present d'indicatiu del verb *voler* (= *vols*)

A continuació s'inclou una llista de mots que en català antic (almenys en certes èpoques o registres: caldrà determinar-ho per a cada manuscrit) tenien l'accent tònic en una posició diferent que en el català actual i que, per tant, potser no s'han d'accentuar de la mateixa manera: *aureola*,²⁹ *caós*,³⁰ *enclit* (= ínclit), *entegre* (= íntegre),³¹ *esser* (infinitiu no substantivat),³² *filosof*,³³ *hossannà*,³⁴ *idolatra*,³⁵

28. De fet, l'accentuació d'aquest monosíl·lab en funció de 1a persona del present d'indicatiu del verb *usar* ja està prevista en la nova *Ortografia catalana* de l'IEC, però amb la indicació «*bal., alg.*».

29. Vegeu *DCVB*, s.v. *aureola*, i *DECat*, VI, 83b38-54.

30. Així en l'*Espill* (que citem sempre segons l'edició d'Antònia Carré, ENC, 2014), v. 14102, rimant amb *habitado[r]*s.

31. Vegeu *DECat*, III, 384b18-24.

32. Vegeu *CBCat* 3, «Glossari», s.v. *esser* (p. CI). En la transcripció dels manuscrits de la Bíblia del segle XIV es considera que aquesta forma és aguda en Colbert i en algun altre cas puntual en què la grafia així ho indica (*asser*, 2Par 29,11 E; *aser*, 1Par 1,51 P).

33. Vegeu *DECat*, III, 1033a27-b11. En Ausiàs MARCH apareix quatre vegades com a mot agut (XVIII, v. 41; CV, v. 117; CVI, v. 89 i v. 143) i una vegada com a mot pla (CXXVIII, v. 157).

34. Almenys així en l'*Espill*, v. 13261 (rimant amb *entrà*); recollit en *DCVB*, s.v. *hosanna*.

35. «Ant. *idolatra*, amb accentuació plana» (*DCVB*, s.v. *idolatra*). Vegeu *Espill*, v. 14416, on *ydolatres* rima amb *atres*.

magnífic,³⁶ *manna*,³⁷ *nigromancia*,³⁸ *pacífic*,³⁹ *paralític*,⁴⁰ *public*,⁴¹ *reptil*?,⁴² *salmòdia*,⁴³ *tora/Tora*.⁴⁴ Cal tenir en compte també l'accentuació de *Sényer* i *entrò*.⁴⁵ Sembla preferible accentuar *mília* (plur. de *mil*).⁴⁶

En la transcripció dels manuscrits Peiresc, Egerton, Colbert i Sevilla de la Bíblia del segle XIV s'escriuen amb dièresi *beneyt*, *beneyta*.

Sobre la forma *següent* en lloc de *següent*, vegeu *DECat* VII, 743b59-744a11. Sobre *traidor*, *traidora*, vegeu *DECat*, VIII, 695a44-696b14.

Cal no confondre *missatge*, sinònim de *missatger* (especialment estès en els segles XIII-XIV) amb *missatgé*, grafia variant de *missatger*, que només apareix a partir del moment en què la *-r* final esdevé muda excepte en valencià (final del segle XV o inici del XVI).

El mot *juyl/juhí* experimenta el trasllat de l'accent a la *u* (*juy*) entre mitjan i final del segle XIII, segons Joan Coromines (*DECat*, IV, 934b23-25). Però en Eiximenis encara s'hi troba l'accentuació antiga, i també es troba modernament en valencià. Semblantment denoten l'accentuació antiga algunes formes dels manuscrits de la Bíblia de segle XIV: *juhí* (Ex 12,12 P; *juhís* (Ex 15,25 P), *jujyis* (Ex 7,4 P; 24,3 C)

Els mots que porten accent gràfic, s'accentuen en els textos medievals amb accent agut o greu d'acord amb les normes generals de l'Institut d'Estudis Catalans, encara que pertanyin a dialectes en què les vocals tenen (o tenien) una obertura diferent de la que correspon a aquest tipus d'accentuació gràfica. Es pot fer excepció en textos en vers amb rima i en textos valencians.

1.5.1. Accentuació dels noms propis

1. Els noms que tenen una forma tradicional catalana, consagrada per l'ús, mantenen l'accentuació tradicional. Hi podem distingir: (a) Noms que tenen una forma patrimonial o hereditària: *Esteve*, *Malta*, *Moisès*,⁴⁷ *Pere*, *Ponç*, *Rodes*, *Xipre*. (b) Noms d'origen semític que segueixen les normes

36. Forma vulgar antiga, segons el *DCVB*, s. v. *magnífic*, que cita un cançoner de 1450-1465 on *magnífichs* rima amb *antichs*. També és forma aguda en l'*Espill*, v. 3107, on rima amb *Gauderich*, i v. 10922, on rima amb *scientífich*.

37. *Magna* en la Bíblia del segle XIV, Ex 16,31.33.35.36 (CBCat 3, pp. 59-59*). Vegeu *DCVB*, s.v. *manna* i *DECat*, V, 429b7-9. Però *menà* en Bíblia del segle XIV, Ba 1,10 P.

38. Segons *DCVB*, s.v. *nigromància*, i l'*Espill*, v. 9780. Vegeu també *DECat*, V, 896b29-33.

39. Segons la rima de l'*Espill*, v. 1740, on *pacífichs* rima amb *richs*, v. 2333, on *pacífich* rima amb *certífich*, etc.

40. Segons Ausiàs MARCH, CI, v. 2; cf. *paralític* en Mt Cap M.

41. Segons *DCVB*, s.v. *públic*, i l'*Espill*, v. 2895, on *poblich* (amb *o*) rima amb *dich*; v. 4873, on rima amb *melich*; v. 7333, on rima amb *amich*; v. 9268, on rima amb *antich*, etc.; i v. 13047, on *publica* rima amb *ynica*. Cf. *poblic* en *Diàlegs de sant Gregori*, f. 52r, lín. 14. Etc. En els manuscrits de la Bíblia del segle XIV: *poblich* (1Par Prol,73 E i C; *poblic* (Mt 10,3 M), *poblichs* (Mt 5,46 P; 9,10-11 P; 11,19 P; Mc 2,16 P); *poblics* Mt 5,43 M); etc.

42. La forma *reptil* és la que trobem en *Lo Nou Testament* traduït per Josep Melcior Prat (1832; vegeu CBCat 38, pp. CLXXIII-CLXXIV), on pot ser deguda a influència del castellà. De fet, la forma documentada en l'edat mitjana és *reptília* (vegeu, p. ex., CBCat 3, p. CXXV).

43. Vegeu *DECat*, VI, 841a59-b4.

44. Vegeu *DCVB*, s.v. *tora*. El *DGLC* de Pompeu Fabra encara manté aquesta accentuació.

45. En contra del que es deia en les primeres edicions d'aquestes «Normes de transcripció i edició», accentuarem amb accent greu el mot *entrò* (vegeu l'informe del Dr. Josep Moran i Ocerinjauregui en el lloc web del CBCat).

46. És forma esdrúixola segons el *DECat*, V, 680b19, que cita l'*Espill*, v. 9437, on rima amb *família*. En canvi, en les *Llegendes rimades*, «De Vespeshià», v. 815, rima amb *fàlia*.

47. O bé *Moisès*: sempre trisíl·lab en l'*Espill* (v. 7605, v. 11063, v. 11789, etc.). I fins modernament, per exemple, en *Nabí* (IV, vv. 21-24). Però la grafia més estesa en els nostres manuscrits, amb *y*: *Moysèn*, *Moysès*, ens inclina a grafiar-la com a bisíl·l·l·bica.

de la prosòdia grecolatina, en contradicció amb l'accentuació del nom en hebreu o arameu: *Elies, Esdres, Gomorra, Isaïes, Jeremies, Josies, Maria, Nehemies, Ozies, Saba, Sara, Sedecies*. (c) Noms d'origen semític que mantenen l'accentuació semítica, tot i haver-nos arribat a través del grec i el llatí: *Aaron, Abraham, Balaam, Canaan, Cedron, Gedeon, Israel, Jesús, Manassès, Missael, Natanael, Nabucodonosor, Salomó, Samsó, Sion, Sodoma, Zabulon*. (d) Noms d'origen semític que no s'accentuen ni d'acord amb les normes de la prosòdia grecolatina ni d'acord amb l'origen semític del nom: *Abel, Baal, Caïn, Corè, Efraïm, Esau, Jehú, Jonàs, Josuè, Matusalem, Melquisedec, Noè, Sinai*.

2. Els noms transcrits directament de l'hebreu o de l'aramèu (cas poc freqüent en els manuscrits que editem) mantenen l'accentuació semítica. Per a saber en cada cas la posició de l'accent, es pot consultar la Bíblia Catalana Interconfessional, que transcriu directament de l'hebreu els noms hebreus que no tenen una forma tradicional catalana. (La Bíblia de Montserrat i la Bíblia de la Fundació Bíblica Catalana acostumen a transcriure els noms hebreus i arameus a través del grec i el llatí.)

3. Els noms transcrits del llatí o el grec que tenen origen grec o llatí, s'accentuen d'acord amb la prosòdia grecolatina. En general es pot seguir la Bíblia Catalana Interconfessional (que només en cinc casos s'aparta de la prosòdia grecolatina i adopta formes irregulars que considera actualment molt divulgades (*Antipes* en lloc de *Àntipas*, *Filadèlfia*, en lloc de *Filadelfia*, *Herodies*, en lloc de *Heròdias*/*Herodiada*, *Selència* en lloc de *Seleucia*, *Tessalònica* en lloc de *Tessalonica*). També pot servir com a guia la Bíblia de la Fundació Bíblica Catalana, però no la Bíblia de Montserrat (que no segueix les normes de la prosòdia grecolatina).

4. (a) Els noms transcrits del llatí o el grec que tenen origen semític, s'accentuen (excepte aquells a què es fa referència en els apartats 1.b i 1.d) segons la posició de l'accent en hebreu o arameu. Aquesta regla no solament s'aplica a molts dels «tradicionals» (apartat 1.c), sinó també a la majoria dels no tradicionals. Per a saber la posició de l'accent en el cas d'aquests noms es pot consultar la Bíblia Catalana Interconfessional. Per exemple, en 1Par (=1Cr) 2,25, la Vulgata té els noms propis *Hieramehel, Esrom, Ram, Buna, Aran, Asom, Abia*. Aquests noms, en la transcripció catalana (establiment com a hipòtesi que el traductor català els escriu amb la mateixa grafia de la Vulgata), s'han d'accentuar com segueix: *Hieramehel, Esrom, Ram, Bunà, Àran, Àsom, Abià* (vegeu el text del verset en la BCI). Segueixen aquest norma els noms *Fineès* (= *Pinhàs*/*Pinehàs*), *Sisarà* (= *Sisserà*) i *Vastí*, que trobem en l'*Espill* (*Finehés*/*Fineés*: v. 7589, v. 15744; *Sisarà*: v. 7935; *Vastí*: v. 13133, v. 13148, v. 14621, etc.).

(b) Excepció: Els noms acabats en *-ias* en llatí procedents de noms hebreus acabats en *-yâ* o *-yâhû*, mantenen l'accent en la *i* seguint les normes de la prosòdia grecolatina, tant si són tradicionals (*Isaïes, Jeremies, Tobies, Mataties*, etc.), com si no ho són. Exemples: *Elcies* (CBCat 15, Ba 1,1), *Sarajias* (CBCat 3, 2Re 8,17 P i E; *Sarís* en C), *Banjias* (CBCat 6, 2Re 8,18 P; 23,20 P), *Banajias* (CBCat 6, 2Re 8,18 E; 23,20 E), *Benajias* (CBCat 6, 2Re 8,18 C).

5. Cal tenir en compte els casos de noms que probablement en català antic tenien l'accent tònic en posició diferent que en català actual o en què hi havia vacil·lació, especialment en el cas dels més

corrents:⁴⁸ *Abigaïll*/*Abiguabil*?⁴⁹, *Anna* (= *Annàs*),⁵⁰ *Atàlia*?,⁵¹ *Betanià*?,⁵² *Cesar*,⁵³ *Esdraç*,⁵⁴ *Hieu* (= *Jehú*),⁵⁵ *Ninivé*,⁵⁶ *Suria*...⁵⁷ En els casos dubtosos, més val seguir la pronunciació tradicional.

6. Com a norma general, en els noms transcrits modernament del grec i el llatí (encara que siguin d'origen semític i amb l'accent en la posició de la forma hebrea), l'accent és sempre greu o obert en el cas de la *e*; en el cas de la *o*, és greu o obert en les paraules esdrúixoles i planes, i agut o tancat en el cas de les agudes. En els noms transcrits directament de l'hebreu, l'accent és sempre agut o tancat en el cas de la *o*; en el cas de la *e* és obert si la vocal hebrea és *segol* i és tancat si la vocal hebrea és *tseré*.

Regla pràctica. Per a conèixer la posició de l'accent, en general es pot consultar la Bíblia Catalana Interconfessional, tenint en compte les excepcions indicades en els apartats 3, 4.b i 5, fins i tot quan la BCI transcriu el nom de l'hebreu o l'arameu i el manuscrit que es transcriu tradueix del llatí.

1.6. Ela geminada

Se separen les dues eles que constitueixen la ela geminada per mitjà del punt volat quan l'editor consideri que en l'època del manuscrit es pronunciava com a geminada (per exemple, *colloquà*, *illuminar*) i no com a palatal (*costella*, *aquell*, *apellar*, *nulla* 'cap')⁵⁸ o com a alveolar no geminada (animals, Llot, Ismaell, dilluvi).

1.7. Regularització de *clç*, *ilj*, *ulv*

Es regularitzen, sense cap mena d'advertiment en l'aparat crític, les grafies *clç*, *ilj* i *ulv* (en totes les posicions): *per co* → *per ço*, *çel* → *cel*, *aiustada* → *ajustada*, *anjmes* → *ànimes*, *uosaltres* → *vosaltres*, *abitaua* → *habitava*, *selua* → *selva*.

Sobre les formes del verb *vèncer*, convé consultar el *DECat*, IX, 96b18-48 i 97a14-27; sobre *acòl açò*, *DECat*, III, 721a16-31.⁵⁹

48. Les rimes no sempre semblen una indicació fiable, especialment en les *Llegendes rimades*, on trobem les formes *Yordà* i *Yorda* (= *Jordà*), *Moysi* i *Moysí* (= *Moisès*), *Nicodemi* i *Nicodemí* (= *Nicodem*). També *Tiberi*, rimant amb *muri* (*Bíblia rimada*, «Fayts dels apòstols», v. 1099), mentre que *Tiberi* rima amb *imperí* en l'*Espill*, v. 13584. En aquest sentit, sobre les *Llegendes rimades* vegeu COROMINES, *Lleures*, p. 219.

49. Segons l'*Espill*, v. 11885, on rima amb *estil*. Però les formes que apareixen en els manuscrits de la Bíblia del segle XIV (*Abigayl*, *Abigail*, *Abigal*, etc.), semblen indicar una pronúncia sense hiat.

50. Segons el *DCVB*, que cita la *Bíblia rimada* i *Lo passi en cobles*.

51. Segons l'*Espill*, v. 9349, on rima amb *alguàlia*.

52. Segons les *Llegendes rimades*, «De Judes Escarioth e de la sua vida», vv. 284-285, on rima amb *anà*.

53. Segons l'*Espill*, v. 11299, on rima amb *anar*, i la *Passió de Cervera*, on rima amb *pagar*, *par* i *prostrar*.

54. Segons l'*Espill*, v. 13653, on rima amb *clas* i Bíblia del segle XIV, 2Ma 8,23 P, on llegim *per Sdras*.

55. Segons l'*Espill*, v. 15791, on *Hieu*, bisíl·lab (*Hi-eu*), rima amb *féu*. En el v. 13153 la mateixa forma és bisíl·lábica i, en trobar-se enmig del vers, no podem saber quina és la síl·laba tònica (*Hi-eu* o *Hie-ú*). La forma *Hieu* té a favor seu que manté la posició de l'accent de l'hebreu i que el llatí no és gens amant de les paraules agudes.

56. Així, rimant amb *caygué* i amb *plagué*, en l'*Espill*, v. 7135 i v. 7566. Igualment en la forma original hebrea.

57. Topònim antic de *Síria*. Segons *DCVB*, s.v. *Soria* o *Suria* que en recull diversos testimonis escrits amb *o*: *Soria*.

58. Escrit també *nuylla*, *nuylla*. Però *nubla* 'inexistent, sense validesa'.

59. Recarregaria innecessàriament l'aparat crític indicar-hi sistemàticament en tots els textos les correccions de *c* per *ç* o viceversa, com alguns proposen. En tot cas, els textos de Joan Coromines citats indiquen que no es pot invocar la seva autoritat per a fer-ho així (vegeu, a més, *Entre dos llenguatges*, vol. 1, p. 128, etc.).

Sobre *assetjar* o *assetiar*: Les grafies *assetyar* i *assetgar* no presenten dubte. En cas de grafia amb *i* (*assetiar*), cal tenir en compte que la *i* pot representar una *j*; també la *j* pot representar una *i*, però és menys probable en aquesta posició, perquè no hi ha necessitat d'allargar la *i* per evitar possibles confusions de lectura. Per tant, normalment *assetiar* es transcriurà per *assetjar* si el context no indica altra cosa (sentit de 'establir, posar una cosa a cert lloc i de manera estable'); en canvi, normalment es mantindrà la grafia *assetjar*.

Abreujar i no *abreviar* (segons *DECat*, II, 226a2-8 i nota 3).

El pronom personal *ioljo* es transcriu per *jo* (la forma *yo*, en canvi, no es regularitza).

Beven, deven, moven, viven (6a pers. del present d'indicatiu dels verbs de la 2a conj. en *-re* que tenen una *b* o *v* en l'ètim llatí), almenys «fins a les darreries» de l'edat mitjana (segons Joan COROMINES, *Lleures i converses d'un filòleg*, pp. 317-318, i *DECat*, IX, 320a55-b2; vegeu també Manuel PÉREZ SALDANYA, *Del llatí al català: Morfosintaxi verbal històrica*, València, 1998, p. 65, nota 13, i p. 68).⁶⁰

Vull(s) i no *uull(s)*, segons COROMINES, *Lleures*, p. 249 i nota 3, i *DECat*, VIII, 965a38-b9.

En el cas dels noms propis, l'autor de la transcripció farà el que cregui oportú (i inclourà els comentaris pertinents en l'estudi introductori o les notes).

1.8. Regularització de la lletra *h* etimològica

Les hacs etimològiques, és a dir, provinents de hac llatina (*ahir, haver, home, hui*) es regularitzen en el text; s'afegeixen quan falten i se suprimeixen quan sobren, d'acord amb la normativa actual, també en els elements que formen part de futurs o condicionals analítics (*levar-s'han, denunciar-hobets*). No s'indiquen en l'aparat crític aquestes regularitzacions.⁶¹ Aquestes hacs s'escriuen també davant *y*. Excepció: s'escriuen amb hac *huit* i *huitanta* (variants de *vuit* i *vuitanta* que s'escriuen també amb hac en valencià actual) i derivats. Exemples:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:⁶²

be as dit que no as marit Car tu as aguts ·v· marits e aquest que hara has no es tot marit | noy returns

(b) Transcripció:

Bé has dit que no has marit; car tu has haguts V marits, e aquest que ara has no és ton marit. | no hy returns⁶³

En canvi, no es regularitzen les hacs intervocàliques que indiquen un hiat (*ahorava, cabut, crehar, dehia, rahó*), ni les hacs que formen part del dígraf *ch* (*loch*) o del dígraf *th* (que apareix en mots que tenen *th* en llatí, provinent de θ en grec: *cythara, Tharsis, Etiòpia, theologia*).

60. Observem que en altres verbs, en els manuscrits de la Bíblia del segle XIV trobem formes amb *h* antihiàtica, com *crèhuan, diuhen, jauhen*, en què la *h* indica que la *u* no és consonant (*v*). En canvi, no hem trobat de moment cap cas de *h* en els verbs de radical acabat en labial de què tractem aquí.

61. La regularització d'aquest aspecte purament gràfic facilita la lectura del text i evita la proliferació d'accents diacrítics (*à, às, é*, que, a més, es confondria amb *é 'és'*). Potser és una innovació en l'àmbit de la filologia catalana, però no en el més ampli de la filologia romànica (vegeu Alberto BLECUA, *Manual de crítica textual*, Madrid: Castalia, 1983, p. 138). Observeu que regularitzem també les hacs etimològiques en els cas de noms propis, en contra del que s'indicava en les primeres versions d'aquests «Normes de transcripció i edició» (per exemple *Orep* → *Horep*, *Hagipte* → *Agipte*).

62. En aquestes normes, la plec o barra vertical (|) separa exemples diferents.

63. La forma *hy* no és del tot estranya a aquests manuscrits de la Bíblia del segle XIV, per exemple, en Mc 1,38 Pal («que yo hy preich») i Lc 8,42 Pal («e dementre Jesús hy anava»). També es troba en altres manuscrits.

S'escriuen sense hac *onta* i *aontar*. S'escriu *o* la interjecció usada per a adreçar-se a una persona o a una cosa personificada anomenant-la; s'escriu *oh* la interjecció que expressa diverses emocions (sopresa, admiració, etc.).

En el cas dels noms propis i gentilicis, cal distingir segons que l'original de la traducció sigui la Vulgata llatina o l'original hebreu:

(a) En els textos traduïts de la Vulgata, es regularitzen les hacs dels noms propis i gentilicis seguint el text de la Vulgata Sixtoclementina (i de les vulgates catalanollenguadocianes), que de vegades difereix del text editat a Stuttgart. L'edició sixtoclementina no grafia amb hac noms que en hebreu comencen per àlef (vegeu, per exemple, 2Sa 5,16; 6,3-4).

(b) En els textos traduïts de l'hebreu és manté la hac o l'absència de hac del manuscrit quan el nom és transcrit de l'hebreu. La principal raó és que en les transcripcions de l'hebreu de vegades la hac té valor fonètic.⁶⁴

1.9. Resolució de les abreviatures

Es resolen les abreviatures sense indicar, com a norma general, la part suplerta en lletra cursiva. Exemples:

ABREVIATURA	TRANSCRIPCIÓ QUE SE SEGUEIX	TRANSCRIPCIÓ NO ADOPTADA (PALEOGRÀFICA)
q̄	que	<i>que</i>
ētre	entre	<i>entre</i>
āā	ànima	<i>ànima</i>
Labā	Laban	<i>Laban</i>

La cursiva es fa servir tan sols en els casos de desenrotllament dubtós de l'abreviatura.

Les abreviatures es resolen d'acord amb la forma com apareixen els mateixos mots sense abreujar en altres llocs del manuscrit. Així, en el cas del manuscrit Egerton, l'abreviatura «l̄» no es transcriurà *lus*, sinó *lurs*, ja que aquesta és la forma amb què apareix sempre escrit en el manuscrit aquest possessiu quan no està abreujat. Quan aquesta norma no és aplicable perquè aquests mots no apareixen escrits sempre de la mateixa manera, s'escullen les formes etimològiques o normatives.

Les abreviacions corresponents als noms *Jesús*, *Crist*, *Jesucrist* i *Jerusalem* (*īhu*, *īhus*, *J̄hs*, *Jhs*, *J̄hū*, *Jhus*, *Jhū xp̄t*, *īhū x̄st*, *īhū x'*, *Jhū x̄st*, *Jh̄s x̄st*, *Jhūcrist*, *x̄st*, *x'*, *ih̄rlm*, *jh̄rlm*, *Jh̄rm*, *Jērlm*, etc) es desenrotllen, d'acord amb la norma exposada, segons la forma com apareixen els mateixos noms sense abreujar en altres llocs del manuscrit. Moltes d'aquestes abreviacions provenen del llatí i algunes lletres llatines que contenen representen lletres gregues que es troben en la forma grega d'aquests noms (la *h* de *īhu* representa la lletra eta (η) de la forma grega del nom de Jesús (Ἰησοῦς); les lletres *x* i *p* de *Jhū xp̄t* representen la qui (χ) i la ro (ρ) de la forma grega del nom de Crist (Χριστός), la *h* de *ih̄rlm* es deu segurament a una contaminació de la *h* —originàriament, representació d'una eta grega— de l'abreviació del nom de Jesús). Per tant, aquestes abreviacions s'han de considerar símbols més que no pas abreviatures, de manera que no totes les lletres que apareixen en l'abreviació han de ser transrites necessàriament en la forma desenrotllada. Si en el manuscrit hi ha diversitat de formes sense abreujar o només es troben les formes abreujades, es

64. Cal tenir en compte que en les traduccions de l'hebreu alguns noms mantenen la forma tradicional, provinent del llatí, com *Azaries*, *Abdies*, *Babilònia*, *Eufrates*, *Salamó* (vegeu CBCat 9, pp. 28-29). A aquests noms sí que cal aplicar-los la regularització de la hac etimològica.

donarà la preferència a les formes *Jesús*, *Crist*, *Jesucrist* i *Jerusalem*. Aquestes formes són les que es faran servir en principi en els manuscrits Peiresc, Colbert, Marmoutier i Palau,⁶⁵ ja que, en la part d'aquests manuscrits que tenim transcrita són aquestes les formes que apareixen quan aquests noms no estan abreujats. En els altres manuscrits caldrà comprovar en cada cas quines són les formes que apareixen sense abreujar. Si el manuscrit és transcrit per més d'un col·laborador, caldrà que els col·laboradors es posin en contacte amb la direcció del projecte per resoldre la qüestió.

L'abreviatura *p* normalment equival a *per*, però també pot correspondre a *par*, ja en llatí.⁶⁶ Per tant, en els mots en què aparegui, caldrà desenvolupar-la d'una manera o altra d'acord amb la forma com apareguin aquests mots quan, en el mateix manuscrit, són escrits sense abreviació. En els manuscrits Peiresc, Egerton i Colbert, les formes del verb *parlar* hi apareixen amb la primera vocal adés escrita amb la grafia *a* (p. ex., «parlaràs»), adés escrita amb *e* (p. ex., «perlaràs»); quan les formes d'aquest verb hi són escrites amb l'esmentada abreviatura, l'abreviatura es desenvoluparà amb *a* (*par*), d'acord amb la norma exposada més amunt. Semblantment *aparellar* i *partir* en la Bíblia del segle XIV.

1.10. Escriitura de les xifres romanes

1.10.1. Se suprimeixen els punts que delimiten les xifres romanes: $\cdot xxv \cdot \rightarrow XXV$, $\cdot x \cdot m \cdot \rightarrow XM$ (= 10000). En canvi, es mantenen les lletres volades⁶⁷ de les indicacions numèriques: $\cdot x^M$ o $\cdot x^m \rightarrow x^M$ (= 10 000), $\cdot vi^e$ dia $\rightarrow VI^e$ dia, $\cdot xii^{en}$ mes $\rightarrow XII^{en}$ mes, excepte en el cas dels cardinals $\cdot j^a$, $\cdot ij^{es}$ o $\cdot iij^s$ i $\cdot iij^s$, que es transcriuen *I*, *II* i *III*, respectivament, eliminant les terminacions, per evitar la possible confusió amb els corresponents ordinals. Observeu que, en aquests casos, escrivim les xifres romanes en versaletes (no majúscules); vegeu el c. I «Normes d'edició i tipogràfiques generals», § 1.6 (p. 12).

1.10.2. Els nombres en xifres romanes s'escrivien separant els diferents grups de xifres (centenes de milers, conjunt de desenes i unitats de milers, lletra *M*, centenes i conjunt de desenes i unitats) amb un espai fi (d'1/6 de quadrat) separable; s'escriu un espai molt fi (cabell) inseparable abans de les lletres volades; i entre la lletra volada i la xifra romana següent s'hi insereix un altre espai fi (d'1/6) separable. Exemples: *MDCC LXXII*, *DC III^M DL*, *DCCCC LXXXM*. Observeu que l'espai fi (d'1/6) va en els mateixos llocs on en l'escriitura del nombre en lletra en català hi posaríem un espai normal.⁶⁸

65. En el manuscrit Egerton, almenys en alguns dels poquíssims casos en què el nom de la ciutat no està abreujat, hi apareix amb la forma *geruzalem*; però, l'abreviatura es desenvolupa com en els altres manuscrits de la Bíblia del segle XIV amb la forma *Jerusalem* perquè així es va començar a fer abans que es trobés el nom sense abreujar.

66. Ho observem perquè ens hem trobat amb alguns transcriptors que ho desconeixien. Vegeu A. CAPPELLI, *Dizionario di abbreviature latine ed italiane*, Milà: Ulrico Hoepli, 1990, p. XXX. Amb el valor de *par* apareix més d'una vegada en les vulgates Vicensis i Tarraconensis, que es col·locaven per a la confecció de l'aparat inferior de la columna de la Vulgata dels volums de la Bíblia del segle XIV.

67. En minúscula o majúscula (no versaleta), segons els exemples següents. La *o* volada s'escriu directament amb el teclat català-espanyol (tecla $\overset{\circ}{o}$). Les altres volades amb l'atribut de superíndex del programa (Classical Text Editor o Word).

68. Sobre els espais inseparables en general i l'espai molt fi (cabell) inseparable, vegeu la nota 5. L'espai fi (d'1/6) amb el programa *Classical Text Editor*, s'insereix amb el menú *Insert*, submenú *Character/Symbol*, fitxa *Specials: Six-per-Em space (nonbr.)*; a l'espai d'1/6 perquè sigui separable cal afegir-hi a la dreta el codi *Possible Line Break* de la mateixa fitxa (dreuera de teclat: *Majúscules+Retorn*). Sobre la manera d'escriure l'espai fi separable amb el programa *Word*, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 3.4.7 (p. 100). Sobre els controladors de teclat

1.10.3. Les xifres *·j·* i *·j²* escrites en representació dels corresponents determinants indefinits, es desenvoluparan com si es tractés de qualsevol altra abreviatura: *un, una* (sense marcar amb cursiva que s'ha desenvolupat una abreviatura). Exemple: *un dels quals..., l'altre...* Si al davant hi ha la preposició *de*, en el text es mantindrà sense apostrofar (per exemple, *de un cor*) i s'indicarà en l'aparat crític la forma que apareix en el manuscrit (en l'exemple: *de ·j· cor*).⁶⁹ En el cas que pel context en què es trobin (per exemple, llistes en què hi ha diverses quantitats numèriques) s'hagin d'interpretar com a numerals, s'aplicarà la norma de l'anterior § 1.10.1. Exemples: *un anyell de 1 any; lo qual havia vi colzes e 1 pam d'alt.*

Semblantment: *ab ·ij·* → *abdós*, *ab ·ij^s* → *abdues*.

També s'escriuen en lletra els nombres que figuren a l'interior d'un vers i que, per tant, formen part del compte sil·làbic.

1.11. Consonants dobles inicials de paraula i altres consonants dobles

No es regularitzen altres aspectes ortogràfics. Així, per exemple, es mantenen en la transcripció la doble *c* de mots com *peccat* i les dobles esses, dobles efes i dobles erres inicials de paraula, tant si en el manuscrit ja es troben a inici de paraula com si queden a inici de paraula com a conseqüència de la regularització de la separació de paraules. Exemple en què la doble consonant ja apareix a inici de paraula en el manuscrit:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

de sem son nats los paras de tots los ffills de ebi

(b) Transcripció:

De Sem són nats los paras de tots los ffills de Ebi

Exemples en què la doble consonant apareix com a conseqüència de la regularització de la separació de paraules:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e dix Juda assos frares | e princep della casa de son para

(b) Transcripció:

E dix Judà a ssos frares | e príncep de lla casa de son para

aptes per a inserir tots aquests caràcters especials amb qualsevol processador de textos per a Windows, vegeu c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 93). En tot cas, si algun transcriptor troba tot això massa complicat, es pot limitar a fer sevir espais normals i en el procés de revisió del volum se substituiran pels espais fins o molt fins indicats.

69. Cal tenir en compte que en els manuscrits de la Bíblia del segle XIV la preposició *de* tan aviat s'apostrofa com deixa d'apostrofar-se davant els indefinits *un* i *una* escrits en lletra.

1.12. Omissions (aparat crític i signe [*])

1.12.1. Omissions amb el text suplert i nota a l'aparat crític

Les lletres o petits fragments de text que el manuscrit omet per error clar i que cal suplir per a una correcta lectura s'afegeixen en el text i s'escriu la corresponent nota en l'aparat crític si el text es pot reconstruir amb seguretat (sovint per comparació amb l'original llatí o altres versions paral·leles). Exemple:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

Axi com la mara ame son fill car no han vii solament axi com yo amaua tu

(b) Transcripció:

Axí com la mara ame son fill, car no ha'n sinó un solament, axí com yo amava tu.

(c) Aparat crític:

ha'n sinó un] han vii. *Vegeu el context, E i C.*

En els textos de la Bíblia del segle XIV representats per tres o més manuscrits, la conjunció *e* es reconstrueix quan falta en un manuscrit però és present en els altres i té correspondència en la Vulgata.

També s'afegeixen lletres la manca de les quals es pot explicar per la fonètica sintàctica (vegeu més endavant, § 1.18, p. 49). Exemple:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

fets dretes le sues sendes

(b) Transcripció:

fets dretes les sues sendes

(c) Aparat crític:

les sues] le sues.

1.12.2. Omissions marcades amb el símbol [*]

Quan per comparació amb la Vulgata i amb altres versions paral·leles del mateix text es veu que manca text que no es pot reconstruir amb seguretat, s'escriu un asterisc entre claudàtors: [*].

1. El símbol [*] i les fronteres de verset

Una llacuna que enclou diversos versets sencers es representa amb un sol símbol d'omissió [*]. Exemple:⁷⁰

⁷ E visqué despuys que hach engenrat Enós DCCC VII anys, e engenrà fills e filles. ⁸⁻¹⁰ [*] ¹¹ E foren tots los dies de Enós DCCCC V anys.

70. Observeu que, a diferència del que s'indicava en antigues versions d'aquestes normes, les xifres de verset no s'escriuen mai a l'interior dels claudàtors que formen part del símbol d'omissió (no s'escriu «¹⁸⁻²⁰ [*]», sinó «¹⁸⁻²⁰ [*]»).

Si la llacuna comprèn un o diversos versets i l'inici del verset següent, cal repetir el símbol d'omissió [*] a l'inici d'aquest darrer verset.

aquesta matexa obra era en tots los VI canons que axían de la canya dell canalobra.²⁰⁻²¹ [*]²² [*] e tot era d'aur net.

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un verset i a continuació un o més versets, s'escriu un símbol d'omissió al final del primer verset i un altre per a representar l'omissió del verset o dels versets següents.

¹⁷ e los fonaments de lles colones foren de aram [*].¹⁸⁻²⁰ [*]

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un verset i l'inici del verset següent, cal escriure dos símbols d'omissió:

¹⁸ E isqué Noè ab sos fills [*]¹⁹ [*] de la arqua e tot ço que més hi havia,²⁰ e adificà Noè altar a Déu

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un verset, a continuació un o diversos versets sencers i finalment l'inici del verset següent, cal escriure tres símbols d'omissió.

²⁰ e ordonàran la taulla [*]²¹ [*].²² [*] de la part de tremuntana

2. El símbol [*] i els canvis de paràgraf en el cas de la prosa o de línia en el cas de text en vers⁷¹

Si abans i/o després de la llacuna hi ha canvi de paràgraf, cal mantenir aquest canvi de paràgraf abans i/o després del conjunt del símbol d'omissió [*]. Exemple:

e cridava²⁴ [*]:

—Què has tu a fer de nós, Jesús de Natzareu, qui est vengut per delir-nos!

Una llacuna que enclou diversos paràgrafs sencers (o línies senceres, en el cas de vers) es representa amb un sol símbol d'omissió, encara que hi hagi canvi de pàgina. Exemples: CBCat 3, Lv 23,23-32 P; 13,9-23 P; 19,26-34 P; 20,14-16 P; 27,1-34 P; CBCat 17, Za 2,11. Cal tenir en compte que les normes exposades en l'anterior apartat 1 poden obligar a fer servir més d'un símbol d'omissió. Exemple:

(a) Fragment amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

³ E David dix en aquell home:

—D'on véns?

[E ell dix:

—De les albergades d'Israel.

⁴ E dix-li David:

—Digues-me què fa hom ni què es diu en les tendes.]

E dix aquell home:

(b) Text tal com s'edita:

³ E David dix en aquell home:

—D'on véns?

[*]

⁴ [*]

E dix aquell home:

71. Els transcriptors no cal que es preocupin excessivament d'aquest apartat de les normes. Aquesta normativa s'aplicarà sobretot en fer la compaginació final del text.

Respecte a la poesia, vegeu CBCat 17, Mi 5,11.

Si la llacuna comprèn un o diversos paràgrafs i l'inici del paràgraf següent (o una o diverses línies i l'inici de la línia següent, en el cas de vers), cal repetir el símbol d'omissió a l'inici d'aquest darrer paràgraf o línia. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 10,10 P i C; 29,19-23 P; 30,22-36 P; Lv 13,9-26 P.

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un paràgraf (o línia, en el cas de vers) i a continuació un o més paràgrafs (o línies, en el cas de vers), s'escriu un símbol d'omissió al final del primer paràgraf (o línia) i un altre per a representar la llacuna del paràgraf o dels paràgrafs següents (línies en el cas de vers). Exemples: CBCat 3, Ex 3,3-4 P; 5,14 P; 15,14-18 P; Lv 18,17-21; 20,8-11P.

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un paràgraf (línia, en el cas de vers), a continuació un o diversos paràgrafs sencers (o línies senceres, en el cas de vers) i finalment l'inici del paràgraf següent (o línia següent, en el cas de vers), cal escriure tres símbols d'omissió. Exemples: CBCat 3, Lv 9,11-15 P; 14,13-25 P (en aquest darrer cas ha calgut escriure un quart símbol d'omissió pel que s'indica en l'anterior § 1); CBCat 17, Mi 4,5.

En el cas de text editat en columnes paral·leles, una llacuna àmplia enmig de paràgraf fa convenient separar la segona part del paràgraf (a partir del primer verset que té text) en un segon paràgraf sense sagnia a l'esquerra. Es parteix el paràgraf quan la manca d'anivellament entre les columnes és superior a 4 o 5 línies. Exemples: CBCat 3, Ex 28,17-26 P (19 línies); 40,14-18 P (7 línies); Lv 11,35-38 P (9 línies).

3. *El símbol [*] i la puntuació*

Si la llacuna comprèn un període sencer, segons s'ha vist en els exemples anteriors s'escriu el símbol d'omissió sol, sense la puntuació final. Un altre exemple:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

—[O Anna, entrò a quan seràs embriaguada?] Repose't un poc entrò que tu sies desenbriaguada del vi que tu has bagut.

(b) Text tal com s'edita:

—[*] Repose't un poc entrò que tu sies desenbriaguada del vi que tu has bagut.

En general, el text editat ha de quedar ben puntuat prescindint del símbol d'omissió [*].

Si la llacuna comprèn el final d'un període, s'escriu el punt final després dels claudàtors; si comprèn la part inicial d'un període, s'escriu el punt abans dels claudàtors; si comprèn tot un període, només es manté el punt d'abans dels claudàtors. Vegeu-ne exemples en els anteriors apartats 1 i 2.

Si la llacuna comprèn el final d'un període i l'inici del següent, només es fa servir un símbol d'omissió. Exemples: CBCat 6, 1Re 25,21 C; 2Re 24,25 C.

Si l'omissió correspon a un incís, en principi no es manté cap de les comes que marcarien l'incís:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

Aron[, ton frare levita,] conech yo que és bell parler.

(b) Text tal com s'edita:

Aron [*] conech yo que és bell parler.

Però pot ser que calgui mantenir la segona coma (en aquest cas, davant una subordinada de relatiu explicativa):

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E pres Amram muller Jacobech[, sa tia], la qual infantà a ell Aron.

(b) Text tal com s'edita:

E pres Amram muller Jacobech [*], la qual infantà a ell Aron.

En l'exemple següent, en canvi, es manté la primera coma, perquè l'omissió arriba fins més enllà de l'incís:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E pres Aron muller Elisebe, filla de Eminatedab, [sor de Anasaon, la qual parí a ell Nadap] e Buy e Alazar e Tamar.

(b) Text tal com s'edita:

E pres Aron muller Elisebe, filla de Eminatedab, [*] e Buy e Alazar e Tamar.

Semblantment, la primera coma es manté en l'exemple següent perquè pertany a un incís anterior a l'incís omès:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

fon vengut Mifibòssech, fill de Jonatan, [fill de Saül,] a David

(b) Text tal com s'edita:

fon vengut Mifibòssech, fill de Jonatan, [*] a David

Fora del cas esmentat dels incisos, si el text omès és posterior a una coma, guió de diàleg o altre signe de puntuació, es manté la coma o el signe de puntuació abans del símbol d'omissió, com es pot veure en els dos exemple següents.

Primer exemple (coma abans de l'omissió):

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E axiren los fills de Ysrael, [e faéren] axí com havia manat Déu a Moysèn e Aron.

(b) Text tal com s'edita:

E axiren los fills de Ysrael, [*] axí com havia manat Déu a Moysèn e Aron.

Segon exemple (coma abans d'un element d'una llista o enumeració):

(a) Exemple amb el text recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E Sobal engenrà Alaym, [Manàat,] Ebal, Sephí, Onayr.

(b) Text tal com s'edita:

E Sobal engenrà Alaym, [*] Ebal, Sephí, Onayr.

Tercer exemple (guió de diàleg abans de l'omissió):

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E dix Judes:
—[Cenyiu-vos] e stats fills poderosos.

(b) Text tal com s'edita:

E dix Judes:
—[*] e stats fills poderosos.

En general no s'escriu signe de puntuació abans i després del símbol d'omissió. Així, si l'omissió es troba a l'inici de període o després de puntuació major (dos punts, punt i coma, interrogant o admiració), no s'escriu la coma o altra puntuació que hi pugui haver al final del text omès:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

—[Fill de Achitob,] oges.

(b) Text tal com s'edita:

—[*] oges.

Semblantment, si l'omissió acaba abans de puntuació major (punt, punt i coma, dos punts, interrogant o admiració no seguits de coma) se suprimeix qualsevol coma, punt i coma o dos punts que hi poguessin haver abans de començar el text omès:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E cridà Moysès a nostro Senyor e dix:

—Què faré en aquest poble[, car si no era per un poch allapidar-m'hien]?

(b) Text tal com s'edita:

E cridà Moysès a nostro Senyor e dix:

—Què faré en aquest poble [*]?

Però la presència de xifres de verset obliga a mantenir la coma final d'un verset encara que el verset següent comenci amb omissió i puntuació major:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E axí fou sasat que no ofaríran pus a lla obra, ⁷ [cor ço que era ofarit bastava e sobreabundava].

(b) Text tal com s'edita:

E axí fou sasat que no ofaríran pus a lla obra, ⁷ [*].

No es manté, en canvi, la primera coma si el verset corresponent acaba amb símbol d'omissió:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

devant la porta de l'altar del tabernacle[, e com abdues les coses ofertes a Déu seran consagrades, lliura-hu al sacerdot,] ³¹ [lo qual ne face del sèu perfum sobre l'altar, e lo pits serà de Aron e dels fills de aquell]. ³² E la mà dreta del sacrefici.

(b) Text tal com s'edita:

devant la porta de l'altar del tabernacle [*] ³¹ [*]. ³² E la mà dreta del sacrefici.

Semblantment, en el cas d'una omissió, situada a l'inici d'un verset, que comprèn un fragment de text entre dues comes, la presència de la xifra de verset obliga a mantenir la coma inicial (final del verset anterior) i, en canvi, se suprimeix la final:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

e crespells de sèmola fets ab oli per agual mesclament, ¹³ [e pans llevats sacrificarà ab lo sacrifici de les gràcies per pacificar,] ¹⁴ dels quals oferràs un per premícies a nostre Senyor.

(b) Text tal com s'edita:

e crespells de sèmola fets ab oli per agual mesclament, ¹³ [*] ¹⁴ dels quals oferràs un per premícies a nostre Senyor.

4. El símbol [*] a inici de període: majúscula o minúscula a continuació?

Quan l'omissió agafa l'inici d'un període, el text que segueix s'escriu amb majúscula o minúscula com si no existís l'omissió:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

per ço que ell amenàs l'archa de Déu de Cariachiarim. [E pujà David e tots los hòmens de Israell al coll de Cariachiarim] de Judà [*]

(b) Text tal com s'edita:

per ço que ell amenàs l'archa de Déu de Cariachiarim. [*] de Judà [*]

Més exemples es troben en els anteriors apartats 1 (segon exemple, p. 43) i 3 (dos exemples després del títol «*Tercer exemple*», p. 45).

5. Omissions per homeotelèuton

En el cas de les omissions per homeotelèuton, normalment es manté el primer dels dos elements iguals que se suposa que han provocat l'omissió:

(a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

e nostro Senyor enclòs-los enmig de las aÿgües. E [retornaren les aygües, e] cobriren las carretas e los cavallers e tota la host e Farahó.

(b) Text tal com s'edita:

e nostro Senyor enclòs-los enmig de las aÿgües. E [*] cobriren las carretas e los cavallers e tota la host e Farahó.

1.13. Conjectures ([])

Es fan servir els claudàtors ([]) per a encloure text que el manuscrit omet i que se supleix conjecturalment, especialment quan aquest text està constituït per diverses paraules i no és segura la forma exacta amb què es redacta el text suplert. En aquests casos, que cal sospesar amb cura, convé que hi hagi nota en l'aparat crític justificant la conjectura. Exemple: CBCat 3, Ex 27,20 P i C.

Però si les versions de les columnes paral·leles justifiquen clarament la conjectura, no hi cal nota. Exemple: CBCat 3, Ex 1,19 P.

Si la llacuna no existeix en una versió paral·lela i no és segur el redactat o la grafia que cal adoptar per a redactar el text suplert, és millor no suplir-lo i indicar la llacuna amb el símbol [*], ja que el lector pot suplir el text que falta mirant la versió paral·lela (vegeu, més amunt, § 1.12.2, p. 42).

En el cas de partícules o fragments de paraules de grafia no problemàtica, en lloc d'indicar el text suplert posant-lo entre claudàtors, és millor corregir el text i indicar la correcció feta en l'aparat (vegeu, més avall, § 1.18, p. 49).

Quan no hi ha llacuna però el text està corromput (o és il·legible per un forat o una taca) i es reconstrueix conjecturalment, també convé encloure'l entre claudàtors (i justificar la reconstrucció en l'aparat crític). Exemple: CBCat 6, 2Re 24,13 C.

Els mots sencers entre claudàtors no es tenen en compte en l'elaboració dels índex de mots i concordances.

1.14. Text il·legible ([...])

Els casos en què la lectura del text no és possible per una taca, per un garbuix de la grafia o per qualsevol altre defecte del manuscrit, s'indiquen amb punts suspensius entre claudàtors: [...].

1.15. Una o dues lletres il·legibles ([.] i [..])

En el cas, poc freqüent, que només hi hagi una o dues lletres il·legibles i que no es puguin recuperar pel context, se substituiran la lletra o lletres il·legibles pel símbols [.] o [..], respectivament.

1.16. Glosses (parèntesis)

Les glosses que apareixen clarament com a tals (no simples traduccions parafràstiques del llatí), sovint introduïdes pels sintagmes *ço és*, *ço és a dir*, *ço és a saber* o semblants, s'enclouran entre parèntesis.⁷² Si l'origen de la glossa es pot identificar, s'indicarà en nota.

1.17. Text sobrer (aparat crític)

Se suprimeix el text que el manuscrit repeteix per error palès i que cal suprimir per a una correcta lectura, tant si es veu ratllat o expuntuat com si no s'hi veu cap senyal. La supressió s'indica en l'aparat crític, segons mostren els següents exemples.

Primer exemple. Observeu que en aquest cas el copista ha corregit el seu error, no pas ratllant el mot erroni *fembres*, sinó fent-lo seguir de l'aclariment *ço és, bèsties*.⁷³

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

son para e se ma mara | axi dels homens com deles fembres ço es besties

(b) Transcripció:

son para e se mara | axí dels hòmens com de les bèsties

(c) Aparat crític:

se mara] se ma mara. | de les bèsties] deles fembres ço es besties.

(No farem servir, doncs, les solucions amb el signe + o bé amb l'abreviatura *add.*, més breus però menys còmodes de llegir per als lectors no acostumats a interpretar els aparats crítics:

72. Sobre altres usos de l'expressió *ço és*, vegeu la nota 73.

73. En els manuscrits Peiresc, Egerton i Colbert, la construcció *ço és* pot ser: (a) Traducció del sentit del text original llatí (sovint correspon a les expressions llatines *scilicet*, *videlicet* o *id est*; en altres casos constitueix un nexa introduït per traductor en el text traduït); exemples: CBCat 3, Ex 3,10 E; 25,33 P i C; 29,5 P, E i C; 35,11 P, E i C; Lv 14,13 C; CBCat 6, 1Re 9,26 P, E i C; 14,14 P, E i C; 2Re 21,11 E). (b) Expressió que introdueix una glossa marginal o del mateix traductor; exemples: CBCat 3, Ex 26,4 P i C; 36,38 P i C; Lv 4,17 P, E i C; 5,11 P, E i C; 16,12 E i C; 23,34 P i C; CBCat 6, 2Re 16,22 E. (c) Procediment per a corregir un error de còpia (en lloc de ratllar o expuntuar el text anterior erroni), com en l'exemple de dalt; exemples: CBCat 3, Ex 12,42 C; 13,2 P i C; Lv 3,10 C; 4,15 P; 16,10 C; CBCat 9, 1Par 4 24,6 C (nota de l'aparat als vv. 5-6).

se] + ma. | de les] + fembres ço es.

O bé:

se] *add.* ma. | de les] *add.* fembres ço es.

Segon exemple. Si el text sobrer havia estat ratllat o expuntuat pel copista o per algun usuari, s'escriu ratllat en l'aparat crític.

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

co que tu has ~~donat~~ manat los he dit

(b) Transcripció:

ço que tu has manat los he dit

(c) Aparat crític:

has manat] has ~~donat~~ manat.

Tercer exemple: text repetit.

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

als qualls mana {135c} mana tot ço que auia hoyt

(b) Transcripció:

als qualls manà {135c} tot ço que havia oÿt⁷⁴

(c) Aparat crític:

manà] *Repetit (escrit abans i després del canvi de pàgina).*

1.18. Altres correccions

A més dels afegits i supressions de text de què es parla més amunt, respectivament en § 1.12 (p. 42) i § 1.17 (p. 48), l'editor podrà corregir el text quan sigui clar que hi ha hagut un *error de còpia* que fa incoherent el text: el text no té sentit, falla la concordança gramatical, etc. El que es diu a continuació és aplicable també als afegits i supressions. La correcció es farà per comparació amb els altres versions paral·leles, si n'hi ha, i tenint en compte els diversos mecanismes que poden explicar un error de còpia (ditografia, haplografia, homeotelèuton, *lectio facilior*, etc.).

No es corregirà, en canvi, el text quan tingui sentit i hi hagi *errors atribuïbles a una mala traducció del text* original llatí o hebreu. Cal corregir amb molta mesura i evitar corregir punts que poden ser foscos per deficiència del nostre coneixement filològic o de la *Vorlage* llatina o hebrea que el text tradueix.

No es corregeixen aquelles grafies que representen pronunciacions amb emmudiments, assimilacions, dissimilacions o altres fenòmens fonètics que es produeixen en els mots aïlladament del context. Exemples: *muyren de mor abdosos* (per *muyren de mort abdosos*); *cart sant és* (per *car sant és*); *e qualche cose que aportaràs per sacrificà*, *saleras ab sal* (per *e qualche cose que aportaràs per sacrificar...*), *Blibia* (per *Bíblia*), *tos los arbres del camp* (per *tots los arbres del camp*).

74. Observeu que escrivim la primera vegada que el mot apareix (en aquest cas, abans del canvi de pàgina), no la segona.

En canvi, es corregeixen (indicant-ho sempre a l'aparat crític) les grafies que representen pronunciacions amb assimilacions, emmudiments, etc., només explicables per fonètica sintàctica. Exemple:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

ab gran juys

(b) Transcripció:

ab grans juýs

(c) Aparat crític:

ab grans juýs] ab gran juys

Altres exemples: *bèsties del camps* → *bèsties dels camps*, *son* [4a pers.] *tos serfs* → *som tos serfs*, *gram malaltia* → *gran malaltia*, *és rapò sant* → *és rapòs sant*, *e ell* [referit a una dona] *apellà lo nom* → *e ella apellà lo nom*. Es corregeixen casos en què la lectura del text seria confusiva si no es fes la correcció: *lo cor de l'altar* → *lo corn de l'altar*.

Pel que fa als noms propis dels manuscrits bíblics medievals (almenys els dels manuscrits Peiresc, Egerton i Colbert de la Bíblia del segle XIV), no creiem que sigui aconsellable, en general, intentar corregir-los; normalment només els serà aplicada la regularització que apliquem a la resta del text (vegeu, més amunt § 1.2 [p. 28] a § 1.8 [p. 38]): majúscules i minúscules, guionet, separació de mots, accentuació i dièresi, punt en les eles geminades, regularització de *ç/c*, *u/v*, *il/j*, *h* etimològica.⁷⁵

Si la correcció no és prou segura, s'indicarà solament com a nota en l'aparat crític (o bé, si és un afegit sense el qual el text no s'entén: entre claudàtors; vegeu, més amunt, § 1.13, p. 47). Si es considera prou fonamentada, es corregeix el text i sempre s'explica en nota en l'aparat crític; si convé, es justifica. Exemple:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e la sogra de pera geya malalta de febra [...] E vench Jesus e lauála per la ma e mantinent lo lexa la febra

(b) Transcripció:

E la sogra de Pera geya malalta de febra [...]. E vench Jesús, e lavà-la per la mà, e mantinent la lexa la febra

(c) Aparat crític:

la lexa] lo lexa.

Un altre exemple:

(a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e tolgeran lo cap en njcanor [Vg: et caput Nicanoris amputaverunt]

(b) Transcripció:

e tolguéran lo cap a-n Nicànor

(c) Aparat crític:

75. Sobre la no regularització de la *hac* en els noms propis transcrits de l'hebreu, vegeu les línies finals del § 1.8 (p. 39) i la nota 64. Sobre l'accentuació dels noms propis, vegeu § 1.5.1 (p. 35).

a·n Nicànor] en njcanor.

Si la correcció afecta errors de traducció, no de còpia, es proposa en nota (no en l'aparat crític).

1.19. Text corrupte (†...†)

Quan un fragment de text es llegeix bé però sembla corrupte i no es pot proposar una esmena conjectural acceptable, s'inclou entre obeliscs o creus de mort (†...†), sense deixar cap espai entre cada obelisc i el text corrupte. Normalment no s'ha de regularitzar; si s'hi aplica algun tipus de regularització cal inserir una nota a l'aparat crític indicant la forma exacta que apareix en el manuscrit. El text inclòs entre obeliscs s'inclou en els índexs de mots i les concordances.⁷⁶

1.20. Identificació i contingut de l'aparat crític

L'aparat crític va en una caixa de text situada immediatament a sota del text i assenyalada amb el símbol ©. L'aparat crític inclou: (a) Les indicacions necessàries perquè el lector es faci càrrec de l'estat amb què apareix el text en el manuscrit; per exemple: possibles espais en blanc, raspadures, text escrit entre línies o en els marges, text omès per homeotelèton o per altres motius, etc.⁷⁷ (b) La lliçó del manuscrit, és a dir, el fragment de text corregit per l'editor tal com apareix en el manuscrit abans d'efectuar-hi la correcció, supressió o addició (vegeu-ne exemples en § 1.18 [p. 49], § 1.17 [p. 48] i § 1.12.1 [p. 42]). (c) Notes que expliquen els errors comesos pels copistes i justifiquen les correccions, addicions o supressions efectuades en el text editat, que suggereixen la possibilitat d'errors no corregits en el text editat, justifiquen conjectures fetes, etc.⁷⁸ (d) Quan es collacionen diversos manuscrits, la indicació de les diverses lliçons variants i la justificació de les seleccions fetes. Si el manuscrit ja ha estat editat, s'indicaran les conjectures, acceptades o no, dels editors, identificades pel cognom de l'editor abreujat (p. ex. *Cor* per *Coromines*).

1.21. Estructura de l'aparat crític

En primer lloc s'indica la xifra de verset, en el cas de text bíblic, o de línia, en el cas d'altres textos, en lletra negreta i seguida d'un espai en blanc; si es tracta d'un rang de versets o línies, s'indica la primera xifra en negreta seguida de guionet i de la segona sense negreta. La primera nota crítica de cada capítol, si està situada en la mateixa pàgina on hi ha la xifra i el títol del capítol,

76. Amb el programa *Classical Text Editor*, l'obelisc s'insereix amb el menú *Insert*, submenú *Character/Symbol*, fitxa *Characters*: Unicode Blocks, Latin, 134 = U+0086. O bé, més simple, tenint activat el telcat *Latin*: & i ratlla baixa a continuació. Sobre la manera d'escriure l'obelisc amb el programa *Word*, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 3.4.8 [p. 100]]. Sobre els teclats especials per a inserir-lo amb qualsevol processador de textos de Windows, vegeu § 1 [p. 93].

77. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 10,5 E (mot escrit entre línies); 20,5 C; 4,10 C (mots escrits en els marges i mots escrits sobre text raspat); 3,14-15 E; 3,19-20 E (llacunes per homeotelèton); 11,5 P; 15,15-18 P (altres llacunes).

78. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 13,2.14 P; 34,6.32 P; 38,8 P i Lv 1,7 E (explicació d'errors comesos pels copistes i justificació de les correccions fetes en el text); Ex 12,47 P i 13,15 E (possibles errors no corregits en el text); 14,15 P (justificació d'una conjectura).

comença amb la xifra de capítol, una coma i a continuació s'indica la xifra o xifres de versets o línies segons s'acaba d'indicar.⁷⁹

En segon lloc es copia el lema o fragment de text a què cal fer referència en lletra rodona i amb minúscula o majúscula inicial segons consta en el text (regularitzat, doncs), immediatament seguit d'un claudàtor de tancar i un espai. Aquesta referència explícita al text no s'omet mai, excepte quan la nota de l'aparat es refereix a un o diversos versets sencers o bé quan es fa referència a una llacuna o omissió marcada en el text amb el corresponent símbol ([*]).⁸⁰ S'escriu, per tant, el lema també en els casos en què no seria estrictament necessari per a la identificació del text a què es fa referència. El lema ha de ser tan breu com sigui possible, però sense sacrificar-ne la claredat per a un lector no especialitzat.

En tercer lloc s'escriu la nota crítica, acabada amb punt final. En els casos de textos editats a partir d'un sol manuscrit, aquesta nota consistirà en molts casos només en la lliçó del manuscrit, escrita en lletra rodona i sense regularitzar, excepte pel que fa a la resolució de les abreviatures. Si hi ha més d'un manuscrit, després de la lliçó variant s'escriu la sigla del manuscrit o les sigles dels manuscrits on apareix; si hi ha més d'una sigla se separen amb un espai molt fi (cabell) inseparable.⁸¹ Les possibles intervencions de l'editor s'escriuen breument, preferentment amb frases nominals,⁸² però també amb oracions amb verb en forma personal quan convé,⁸³ després de punt si van a continuació de la lliçó del manuscrit,⁸⁴ amb lletra majúscula inicial (encara que constin d'una sola paraula)⁸⁵ i en cursiva; les variants textuals s'escriuen en rodona; els altres elements que en un text en lletra rodona anirien en cursiva, també s'escriuen en rodona pel fet de trobar-se dins un context en cursiva (cal tenir cura que la puntuació d'abans o després d'aquests elements en rodona quedi, com el context, en cursiva).⁸⁶ El punt i coma que separa variants va en rodona; també el del final de les variants (tot i que normalment es fa servir el punt), abans de la intervenció de l'editor (que és l'únic text que ha d'anar en cursiva). Exemple de nota crítica a uns mots del manuscrit Pal:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

²⁰ e mantinent apella aquells Jhūs los quals desenparat lur pare zebedeu e lexat aquell en la nau els seguren Jhūs

b) Transcripció:

79. Cal tenir en compte que aquí s'indica l'estructura que tindrà l'aparat crític en la presentació final. Però els transcriptors que facin servir el programa *Classical Text Editor* no s'hauran de preocupar d'aquests detalls, mentre que els que facin servir el programa *Word* el prepararan d'una manera diferent fent servir les funcions de notes a peu de pàgina i notes finals del processador de textos (vegeu el c. IV: «Presentació informàtica del text» § 3.2 [p. 96]).

80. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 3,3-4 P; 5,19 P i 21,21-27 P (les notes es refereixen a versets sencers); 8,17 P i 9,4 P (les notes es refereixen a llacunes assenyalades en el text).

81. L'espai molt fi (cabell) separable s'insereix amb el programa *Classical Text Editor* amb el menú *Insert*, submenú *Character/Symbol*, fitxa *Specials*: un *Hair space (nonbr.)* seguit d'un codi *Possible line break* (a la mateixa fitxa, o bé: drecera de teclat: Majúscules+Retorn). Per als transcriptors que facin servir el programa *Word*, vegeu el c. IV: «Presentació informàtica del text», § 3.4.6 (p. 100). Sobre els controladors de teclat aptes per a inserir aquests caràcters especials amb qualsevol processador de textos per a Windows, vegeu c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 93).

82. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 2,3 P; 2,22 C; 4,9 C; 16,34 C; 10,5 E.

83. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 3,14-15 E; 4,10 E; 5,14 C; 6,20 P.

84. El punt contribueix a la claredat tipogràfica de les notes, especialment en casos com el de CBCat 3, Lv 11,16 E.

85. Vegeu l'exemple de CBCat 3, Ex 16,34 C.

86. També els parèntesis. Per exemple: Aray Estey] *Probablement un copista o revisor del text ha afegit a la transcripció del nom hebreu (Atay) la transcripció del nom llatí (Etey). Els errors dels copistes han fet la resta.*

²⁰ e mantinent apellà aquells Jesús. Los quals, desenparat lur pare Zebedeu e lexat aquell en la nau ab logadés, éls seguiren Jesús

c) Aparat crític:

ab logadés] Corregit d'acord amb el llatí, P i M; Pal ha inserit aquests mots per error en el verset següent, després de vengueren.

Exemple de nota crítica que recull variants de més d'un manuscrit:

a) Text tal com apareix en el manuscrit A:

de la part deuers les paras

b) Text tal com apareix en el manuscrit B:

de la part deuers las parets

c) Transcripció:

de la part deuers los parers

d) Aparat crític:

los parers] les paras *A*; las parets *B*. Cf. *Vg* pirorum.

Si hi ha una altra nota crítica en el mateix verset, se separa de l'anterior per mitjà d'una pleceta o barra vertical amb un espai doble a cada banda. Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

⁵ Oint lo savi sera pus savi fet e cels qui senten be ne sebra mills governarsi als altres

b) Transcripció:

⁵ Oint, lo savi serà pus savi fet e cel qui s'entén bé ne sebrà mills governar si e·ls altres

c) Aparat crític:

⁵ cel qui s'entén] cels qui senten | e·ls altres] als altres.

La nota crítica d'un nou verset va separada de l'anterior (automàticament en la versió final) per mitjà d'una pleceta vertical amb espai doble a cada banda, seguida de la xifra del verset (o dels versets) en negreta i un altre espai. Exemple:

7 pus] *Repetit (escrit abans i després del canvi de línia).* | **9** mundarà] mudara. | **12** a Cossí] *Afegit al marge dret.*

1.22. Presentació dels lemes i de les lliçons o variants dels manuscrits en l'aparat crític

1. Els lemes o fragments de text que es comenten en l'aparat crític mantenen la regularització del text; però generalment no s'hi inclouen els signes com claudàtors, parèntesis, obeliscs o creus de mort i claus de què es tracta en els §§ 1.12, 1.13, 1.14, 1.15, 1.16, 1.19 i 2.1.⁸⁷ Normalment

87. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 11,5 P segona nota de l'aparat crític i 28,27-28 P (referència a una llacuna, representada per punts suspensius); 8,20 C i 16,30 P (referència a una llacuna, prescindint del símbol corresponent); 26,28 P i 35,30 E (omissió dels claudàtors que assenyalen text conjectural); 21,22 E segona nota de l'aparat crític (omissió dels obeliscs); 35,5 E (omissió dels obeliscs); 34,35 C (omissió de la indicació del canvi de columna). Exemple

tampoc no s'hi inclou la puntuació inicial o final d'una frase quan el lema no inclou tota la frase i sí quan la inclou.⁸⁸

Si el lema és llarg, se substitueixen les paraules del mig per punts suspensius de supressió entre espais en blanc.⁸⁹ Caldrà escriure també els punts suspensius al final d'una frase tallada almenys quan és interrogativa o exclamativa, abans de l'interrogant o el signe d'admiració final (entre els punts suspensius i el signe d'admiració o exclamació s'hi insereix un espai molt fi [cabell] inseparable).⁹⁰ Se suprimeix tota altra puntuació del text citat que quedaria en contacte amb els punts suspensius.

Es mantenen la cursiva o la versaleta del text.⁹¹ No es mantenen, en canvi, en els títols les majúscules no inicials de paraula (cas de títols tots en majúscula) o les negretes.

2. Les lliçons dels manuscrits de l'aparat crític es transcriuen sense regularitzar el text, únicament desenvolupant les abreviatures.⁹² Si en algun cas convé, es pot deixar sense desenvolupar alguna abreviatura.⁹³ Si convé indicar el canvi de línia, es pot fer amb una barra inclinada escrita entre espais.⁹⁴ Si convé indicar el canvi de foli, pàgina o columna, s'hi pot intercalar el número de foli i lletra de columna entre claus.⁹⁵ Si aquestes lliçons estan constituïdes per nombres en xifres romanes o en contenen, aquestes s'escriuen en minúscules o majúscules, com en el manuscrit i mantenint els punts delimitadors; si hi ha alguna lletra volada al damunt del nombre, es pot transcriure escrita volada a la dreta, després del punt delimitador.

1.23. Identificació en l'aparat crític de mots o sintagmes repetits en un mateix verset (o línia) del text

Quan en l'aparat crític calgui fer referència a un mot o sintagma que es troba repetit en el mateix verset (en el cas de text bíblic) o línia (en el cas dels pròlegs, índex de capítols, etc.), no es faran

d'excepció a aquesta norma: CBCat 6, 1Re 18,2 P (on la nota crítica té per objecte el número de foli del manuscrit, que, per tant, s'inclou, juntament amb les dues claus, com a lema de la nota).

88. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 4,26 C (omissió de les cometes inicials); 8,26 C primera nota de l'aparat crític (omissió del guió de diàleg inicial); 21,25 P (omissió del punt final); 23,7 P (omissió de la coma final); 39,13 C (omissió del punt i coma final). En canvi: Ex 17,7 C (manteniment de la coma interior); 2,10 E (manteniment dels dos punts i de les cometes interiors); 16,15 C (manteniment de les cometes inicials i finals i de l'interrogant final); 5,14 C (manteniment del guió inicial i de l'admiració final); Lv 20,24 P (manteniment dels dos punts finals). Encara que la frase sigui completa, especialment en textos moderns pot ser que convingui ometre el punt i coma, els dos punts o el punt final, o bé els parèntesis. La puntuació s'ha de mantenir, evidentment, quan la nota crítica té per objecte el signe de puntuació.

89. Per motius de simplificació, amb vista al lector no especialitzat, no es fa servir en cap cas el guió *m*; per tant, cal redactar la nota de manera que quedi clar si el text anotat comprèn el que s'ha substituït pels punts suspensius o no. Treballant amb el programa *Word* es pot fer servir el caràcter de punts suspensius (U+2026), o bé es pot escriure tres vegades el caràcter de punt (en aquest cas, en el moment de l'edició definitiva se substituiran aquests tres caràcters per un sol caràcter de punts suspensius).

90. Vegeu nota 5.

91. Vegeu en CBCat 38, Lc 6,29 aparat, un exemple que fa veure la conveniència d'aquesta norma.

92. Encara que no tots els editors segueixen aquest criteri, creiem que aquesta és la millor manera per a poder expressar mitjançant les notes de l'aparat crític determinats fenòmens que, altrament, serien difícils de presentar al lector (vegeu, p. ex., CBCat 3, Ex 34,6 P).

93. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Lv 14,30 P; 16,8 P.

94. Vegeu-ne un exemple en CBCat 3, Ex 21,33 P.

95. Vegeu-ne un exemple en CBCat 6, 1Re 15,20 P; 1Par 2,49 P.

servir índexs numèrics volats per a indicar a quin dels mots o sintagmes del verset o de la línia es fa referència, sinó que s'ampliarà el context tant com calgui perquè no hi hagi confusió. Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e ha entendra peraules de sauiesa e de prudencia he araebra nodriment e ensenyament de doctrina a justicia e iuy e agualtat

b) Transcripció:

e a entendra peraules de saviesa e de prudència, e a raebra nodriment e ensenyament de doctrina e justícia e juý e agualtat

c) Aparat crític:

e justícia] a justicia.

(En lloc de:

e⁵] a.)

Un altre exemple (en què el mot *los* apareix repetit en el verset):

los altres] *los repetit (escrit abans i després del canvi de línia).*

Si convé, per a simplificar la redacció de la nota, es pot escriure entre claudàtors el context del mot repetit en el verset o en la línia:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

que cobriran tota la terra ã res no aparega mas que destroesca ço que la pedre^{no} destruy e reuran tos los arbres dels camps

b) Transcripció:

que cobriran tota la terra, que res no aparega, mas que destroesca ço que la pedre no destruy, e reuran tos los arbres dels camps

c) Aparat crític:

no [destruy]] *Afegit entre línies.*⁹⁶

Si una nota es refereix a les dues vegades que apareix un mateix mot o sintagma en el text, s'escriu a continuació del lema el mot *bis* entre parèntesis i tot en cursiva.⁹⁷ Semblantment es poden fer servir els llatínismes *ter*, *quater*, etc.

1.24. Llista de testimonis

En les edicions fetes a partir de més d'un testimoni, en una primera línia de l'aparat crític, separada de la resta de l'aparat crític per una línia en blanc, s'indiquen els testimonis (manuscrits o edicions) presents en cada pàgina de l'edició.

96. Vegeu-ne més exemples en CBCat 3, Lv 24,16 C nota; CBCat 9, 1Par 11,42 S.

97. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 5,16 P; Lv 15,25 P.

Si hi ha llacunes en algun dels testimonis, en la pàgina on comença o acaba la llacuna es fa la indicació corresponent a continuació de la llista de testimonis (en la mateixa línia), com s'indica a continuació.

a) Es pren com a lema de la nota inicial el mot enmig del qual comença la llacuna o el mot anterior a la llacuna.

b) Es pren com a lema de la nota final el mot enmig del qual acaba la llacuna o el mot anterior al final de la llacuna.

c) La nota es redacta segons els següents models:

8 *Després de dreta comença C.*

17,6 *Després de admi]ració s'interromp C.*

1,11 *Després de Laodi[cea reprèn C.*

23,14 *Després de vestidures acaba C.*

d) Si cal estalviar espai, es pot fer servir l'abreviatura *D. de* en lloc de *Després de*. En aquest cas convé mantenir l'abreviatura al llarg de tot el volum.

2. DIVISIÓ DEL COS DEL TEXT. TÍTOLS DE CAPÍTOL

2.1. Indicació de la foliació

2.1.1. L'inici de cada columna del foli s'indica escrivint en el lloc corresponent, entre claus, el número de foli i la lletra de la columna en cursiva (*a, b, c, d*: *a* = 1a columna del recto del foli, *b* = 2a columna del recto del foli, *c* = 1a columna del verso del foli, *d* = 2a columna del verso del foli). Si la intercalació es fa partint paraula, s'escriu guionet i un espai abans de la clau d'obrir i un altre espai després de la clau de tancar; exemple: «als munts dels amo- {85*d*} reus, los quals». ⁹⁸ Si la intercalació no parteix paraula, es posa un espai al davant i un altre al darrere: «en {85*c*} contrari», excepte si la indicació comença paràgraf (vegeu a continuació), en el qual cas només hi va espai al darrere.

Si el canvi de pàgina o de columna del manuscrit es produeix entre paràgrafs, la indicació es fa al principi del paràgraf amb què comença la nova columna.

Si el canvi de pàgina o de columna es produeix a l'inici d'un verset o d'un capítol, la indicació es fa abans de la xifra de verset o de la xifra de capítol, respectivament (i entre la indicació de foliació i la xifra de verset o de capítol s'hi escriu un espai en blanc).

Altres exemples: «{673*d*} ¹⁶ Sentits una mateixa cosa los uns dels altres»; «jo m' {143*a*} alegre en asò». És a dir, llevat de quan la indicació de foli i columna comença paràgraf, sempre s'escriu un espai abans de la clau d'obrir i un espai després de la clau de tancar.

98. Si el guionet separa el verb d'un pronom feble, pronoms febles entre ells, o indica mot compost (és a dir, si s'hauria de mantenir encara que no hi hagués la indicació de foliació), ha de ser separable (és a dir, en cas necessari s'ha de poder partir a final de línia el mot a continuació del guionet); altrament s'escriu un guionet inseparable. Amb la configuració normal del programa *Classical Text Editor*, el guionet separable (*Breaking hyphen*) s'insereix directament amb la tecla de guionet del teclat; l'inseparable (*Non-breaking hyphen*), amb el menú *Insert*, submenú *Character/Symbol*, fitxa *Specials* Sobre la manera d'inserir aquests dos diferents tipus de guionet, amb el programa *Word*, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 93) i § 3.4.2 (p. 97).

2.1.2. Si el manuscrit només té una columna d'escriptura, s'indicarà tan sols la pàgina recto del foli (*r*) i la pàgina verso (*v*). Per exemple, {3*v*}. Només en els casos de manuscrits amb varietat de divisió en columnes, farem servir una notació més exhaustiva, indicant recto o verso (*r* o *v*) i número de columna si n'hi ha més d'una (*a*, *b*, *c*, etc.), per exemple: 1*ra*, 1*rb*, 2*va*, 2*vb*, 2*vc*, etc.

2.1.3. En general, es manté la numeració original o antiga del manuscrit encara que tingui errors (numeracions repetides, números saltats, etc.), fins i tot si hi ha una numeració posterior corregida (cas del manuscrit Egerton 1526). Caldrà trobar en cada cas la manera d'advertir el lector dels problemes de numeració.⁹⁹ Exemples:

a) Si hi ha folis amb numeració repetida (en aquest exemple, els 55 i 56), s'indicarà la numeració dels folis de la següent manera: 54*r*, 54*v*, 55*r*, 55*v*, 56*r*, 56*v*, 55*bisr*, 55*bisv*, 56*bisr*, 56*bisv*, 57*r*...

b) Si en la numeració el copista s'ha saltat un número de foli (en aquest exemple, el 583), se saltarà en el text el número que falta (en l'exemple, es passarà del 582 al 584) i es redactarà una nota com la següent en l'aparat crític:

{584}] *El copista s'ha saltat el número de foli 583.*

2.2. Numeració del text bíblic per capítols i versets

El text bíblic es numera per versets seguint la numeració de la Vulgata (excepte si tot el manuscrit és traduït de l'hebreu). Les xifres de verset s'escriuen volades i amb un espai normal al davant i un espai inseparable i fix al darrere.¹⁰⁰ A l'inici de cada capítol, número del capítol segons la numeració de la Vulgata, en negreta, seguit, en la mateixa línia, d'un espai *n* i el títol o el resum de capítol, si n'hi ha (si no n'hi ha, el número de capítol queda aïllat en la seva línia).¹⁰¹ Exemple 1:

2 *Capítol segon*

¹ Adonchs, après aquestas coses, David aconsellà's a nostro Senyor Déu e dix [...].

Exemple 2:

1 *De Johan Babtista, e del bapisme de Jesucrist, e del dejuni, e de l'endemoniat, e de la sogra de Pera, e del llebrós. I capitulo*

¹ Lo començament de l'Evangeli de Jesucrist [...].

Els títols de capítol s'escriuen en lletra cursiva (fora d'aquells mots que en un text en rodona anirien en cursiva) i no porten punt final; en poden portar d'interior (vegeu els dos exemples anteriors). Si el manuscrit acostuma a portar títol de capítol, però en un cas concret hi falta, se supleix, també en cursiva, entre claudàtors en tipus rodó ([]), seguint el mateix estil que fa servir el manuscrit. Cal tenir en compte l'ús de cada manuscrit; per exemple, en alguns manuscrits els

99. Respecte als problemes de numeració dels folis dels manuscrits Peiresc, Egerton i Colbert, vegeu l'Apèndix 1 (p. 105)

100. De la inserció d'aquest espai inseparable fix (o sòlid, és dir, que no s'expandeix ni es comprimeix amb la justificació de les línies) (*Hard non-breaking space*), normalment no se n'hauran d'ocupar els transcriptors.

101. La manera més fàcil d'inserir l'espai *n* amb qualsevol processador de textos per a Windows es fer servir un dels teclats especials indicats en el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 95). Amb el programa *Classical Text Editor* també es pot inserir amb el menú *Insert*, submenú *Character/Symbol*, fitxa *Specials: En space (nonbr)*; però normalment els col·laboradors no l'hauran d'inserir manualment perquè ja formarà part de la plantilla amb què treballaran. Per a representar-lo amb el programa *Word* en aquesta posició, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 3.1.3 (p. 97); per a inserir-lo en altres llocs, vegeu § 3.4.11. (p. 101).

capítols primer i segon (o només el primer) s'indiquen amb el numeral escrit amb lletres, i els següents, amb el numeral expressat en xifres romanes.

Semblantment, quan no hi ha íncipit, s'escriu el títol del llibre en lletra cursiva entre claudàtors en tipus rodó ([]).

2.3. Divisió en paràgrafs

La divisió del text en paràgrafs es fa sense tenir en compte la divisió en versets, d'acord amb el sentit i l'estructura sintàctica del text, d'una manera semblant a la manera com es fa en la majoria de versions bíbliques actuals. Per als textos en prosa, l'autor de la transcripció prendrà com a model la Bíblia Catalana Interconfessional, però podrà apartar-se'n sempre que ho cregui oportú i trobi raons per a fer-ho. Quan cal editar més d'un text en columnes paral·leles, va bé que els paràgrafs no siguin gaire llargs per tal de facilitar la sincronització entre les columnes.

Quan la BCI presenta el text en vers, si la versió que es transcriu també s'adapta a aquesta disposició del text, se seguirà la divisió en breus paràgrafs, a la francesa (és a dir, sagnant totes les línies excepte la primera), de la Vulgata Stuttgartiensis (vegeu, p. ex., els textos de Ex 15,1-19.21 en CBCat 3).¹⁰² Aquests paràgrafs no van justificats a la dreta. En el moment de l'edició final del text, si aquests breus paràgrafs estan constituïts per més d'una línia de text, la partició del text en línies no es farà automàticament sinó tenint en compte el sentit i l'estructura sintàctica del text. Exemple:

DISTRIBUCIÓ AUTOMÀTICA

Cantem a nostro Senyor tot gloriós e engranaït,
cor ell ha gitat en la mar lo cavall e lo cavalcador.

DISTRIBUCIÓ ADOPTADA

Cantem a nostro Senyor
tot gloriós e engranaït,
cor ell ha gitat en la mar
lo cavall e lo cavalcador.

2.4. Altres divisions del text

Hi ha la possibilitat d'indicar determinades divisions del text en els marges (p. ex., la divisió per *capitula* del manuscrit Marmoutier).

També es poden mantenir altres indicacions de divisió de paràgrafs del manuscrit; per exemple, en els manuscrits de Marmoutier i del Palau hi ha alguns calderons (¶), que es mantenen en la transcripció, excepte en els índex inicials de capítols o *capitula*, en què la presència dels calderons és substituïda per la disposició dels paràgrafs a la francesa (és a dir, amb totes les línies sagnades, excepte la primera).

102. Vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 3.1.6 (p. 98).

3. NOTES

3.1. Identificació i contingut de les notes

Les notes van en una segona caixa de text, assenyalada amb el símbol ⑩, a sota de l'aparat crític, que va assenyalat amb el símbol ©. Entenem per notes les observacions que l'editor introdueix per tal de remarcar o aclarir diversos aspectes de la traducció. Aquests són alguns dels possibles tipus de notes (vegeu-ne exemples concrets en els volums publicats):

a) Observacions de tipus lingüístic: remarques sobre mots fins ara no documentats o bé no documentats fins a èpoques posteriors, aclariment del sentit d'alguns mots o d'algunes construccions, etc. En les notes s'explica el significat no solament dels mots del text que no constin en el *DCVB* i *DECat*, sinó també d'altres mots que poden presentar certa dificultat. Vegeu més avall.

b) Remarques sobre els casos en què la versió catalana s'aproxima notòriament al text que, presumiblement, és traduït i possibles explicacions. En particular, en els textos medievals, quan es tracta de les variants de l'aparat de vulgates catalanollenguadocianes, indicat amb el símbol ©, o del text parisenc de la Vulgata del segle XIII, el qual és assenyalat amb la sigla *c* sense punt en l'aparat crític de la Vulgata Suttgartiensis, indicat amb el símbol ⑩.

c) Remarques sobre els casos en què la versió catalana s'aparta notòriament del text que, presumiblement, és traduït i possibles explicacions. En particular, en els textos medievals fets bàsicament sobre la Vulgata, quan es tracta de les variants de l'aparat de vulgates catalanollenguadocianes, indicat amb el símbol ©, o del text parisenc de la Vulgata del segle XIII, el qual és assenyalat amb la sigla *c* sense punt en l'aparat crític de la Vulgata Suttgartiensis, indicat amb el símbol ⑩. O bé quan la traducció segueix el text hebreu.

d) Remarques sobre les principals diferències entre les diverses versions catalanes, si n'hi ha més d'una del mateix text.

e) Remarques sobre ampliacions del text llatí o hebreu que és traduït: glosses, paràfrasis, explicacions, etc.

Les explicacions de caràcter general o sobre qüestions que es repeteixen sovint en el text es deixaran per a la Introducció¹⁰³ o per al Glossari.¹⁰⁴ Sempre que convingui, es pot remetre de les notes a la Introducció o al Glossari, fent servir les fórmules «*Veg. Introducció*» o bé «*Veg. Glossari*» o bé «*Veg. Glossari: entrada*» (el mot *entrada* està aquí en lloc de qualsevol mot que pugui constituir una entrada del Glossari), normalment després d'explicar breument el sentit del text. Si l'explicació del Glossari només dona l'equivalència del mot, sense explicacions gramaticals o etimològiques complementàries, no s'hi remet, sinó que el sentit del mot es dona, breument, en nota.

Respecte a les notes que aclareixen el significat del vocabulari, normalment no han de portar nota:

a) Els mots del català antic que actualment encara es fan servir (excepte si actualment tenen una pervivència dialectal reduïda).

b) Els mots molt repetits en el text que s'edita (p. ex., *com* 'quan', *dix*, *e*, *esdevench*, *entrò*, *fò*, *fonch*, *hach*, *pres*, *respòs*, *tramès*, *vench*, *volch*, *tro*). Aquests mots, però, sí que han de constar en el Glossari (amb l'ortografia regularitzada segons la normativa actual), encara que no siguin formes de diccionari (com *e*, *com*, *entrò*), sinó flexionades (com *dix*, *esdevench*, *fò*).

103. Vegeu § 9 (p. 78).

104. Vegeu § 7 (p. 72).

c) Els mots que es poden entendre fàcilment per la seva semblança amb les formes actuals, per exemple: *amplesa, aur, colona, costuma, fust, intrar, muntiplicar, nangú, vuy*.

d) Els mots que es poden entendre fàcilment perquè en una columna paral·lela hi apareix una forma moderna.

Els col·laboradors que no tenen coneixements d'hebreu poden basar-se en versions fetes a llengües modernes a partir de l'hebreu per intentar descobrir quan el text segueix l'original hebreu. La Bíblia Catalana Interconfessional tradueix els llibres de la Bíblia hebrea gairebé sempre de l'hebreu (o de l'arameu), excepte quan en nota es diu que la versió segueix el text de l'antiga versió grega dels Setanta. Però com que es tracta bàsicament d'una traducció d'«equivalència dinàmica» (tradueix frase per frase més que paraula per paraula), és recomanable fer servir per a aquesta finalitat una traducció més «literal», més basada en l'equivalència formal (traducció paraula per paraula), com la *Sagrada Bíblia* traduïda per Francisco Cantera i Manuel Iglesias (Madrid: B.A.C., 1975), la *Traduction Œcuménique de la Bible*, la Revised Standard Version, la New American Standard Bible o la New English Translation (NET Bible, especialment interessant per les notes). Aquests col·laboradors convé que facin una llista de casos sospitosos d'influència hebrea i els passin a la direcció del projecte perquè es pugui comprovar si realment la traducció catalana es basa en el text hebreu o en té alguna influència.

3.2. Estructura de les notes

Les notes remetent al text no per mitjà de xifres volades sinó, com en el cas de l'aparat crític, copiant mots o fragments del text (tan breus com sigui possible). S'estructuren de la mateixa manera que l'aparat crític (vegeu, més amunt, § 1.21 [p. 51]), tot i que les notes inclouen necessàriament intervencions de l'editor, mentre que l'aparat crític indica sovint tan sols lliçó variant o lliçons variants. Les notes comencen normalment directament (després del claudàtor que tanca el lema) amb la intervenció de l'editor, sense que hi hagi lliçó variant, i per tant, comencen amb majúscula inicial, fins i tot en el cas de constar d'una sola paraula o de començar amb un mot o sintagma que indica el significat del lema.¹⁰⁵ En les citacions del text escrit en lletra rodona (com és habitual), es manté la rodona (que d'aquesta manera es distingeix de la intervenció de l'editor, en lletra cursiva); si el text citat és en cursiva, la citació es fa en cursiva i entre cometes dobles baixes.

Les notes que aclareixen significats de mots es posen només el primer cop que el mot apareix en un paràgraf i solament en la primera columna, començant per l'esquerra, de text català en què el mot apareix. Si els paràgrafs són curts i torna a aparèixer el mot en un altre paràgraf però sense que hi hagi uns sis a nou versets que separin aquesta ocurrència de l'anterior, no s'escriu cap nova nota. Si una nota glossa un mot d'una columna que no és l'última de la dreta i el mateix mot es troba en alguna columna de més a la dreta, la nota no ha de fer cap referència a la repetició d'aquest mot en la columna de la dreta. Per exemple, en CBCat 3, Ex 30,36, el mot *timiama* apareix en els tres manuscrits catalans de la Bíblia del segle XIV (escrit *temiama* en Colbert); s'ha escrit una nota en Peiresc (columna de l'esquerra), que diu:

timiama] *'Encens'; veg. Glossari.*

I no pas:

105. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 2,5 P primera nota; 2,12 P; 13,3 P.

timiamal] *'Encens'*; veg. *Glossari*. Veg. també *E i C*.

Les altres notes que afecten diverses versions editades en columnes paral·leles també aniran preferiblement en la primera d'aquestes versions (Peiresc, en el cas de notes que afecten els tres manuscrits principals de la primera part de la Bíblia del segle XIV); es podran fer excepcions per raons de compaginació (per a evitar excessiu espai en blanc en les altres columnes). En el cas d'aquestes altres notes, cal fer referència a les altres columnes on es dona el mateix fet comentat. Exemples:

e lo grex ... l'altar] *Afegitó en els tres mss. catalans; veg. 9,18-20*. [Nota en P]

orla d'aur] *Traducció, en P-C, de auro ductili ('or malleable/dúctil')*.

defora] *Traducció, en P-E-C, de ante fores ('davant les portes', 'a l'entrada')*.

que trespasàran en nombra] *Mala traducció, en P-C, de qui transierunt ad numerum ('dels qui foren comptats/censats')*.

Tarsaar] *Com en la variant llatina Tharsaar de T*. Veg. també *S*. [Nota en P]

En aquests casos, des de les columnes de la dreta on es dona el mateix fenomen convé normalment remetre a la nota que s'ha inserit en la primera columna o en una columna de més a l'esquerra, per exemple:

e lo grex ... l'altar] *Veg. P nota*. [Nota en E i en C]

Tarsat] *Veg. P nota*. [Nota en S]

3.3. Estil de les notes

Les notes es redacten amb concisió¹⁰⁶ i preferentment en forma verbal impersonal.¹⁰⁷ En les frases referides al copista o al traductor es fa servir preferentment el present.¹⁰⁸

Quan en les notes s'inclouen mots o frases hebreus, grecs o llatins, s'escriuen en lletra rodona (perquè el text general de la nota és en cursiva) i generalment se'n dona a continuació, en cursiva, la traducció entre parèntesis i cometes altes simples. La puntuació d'abans o després d'aquests mots en rodona ha d'anar, com el context, en cursiva. Exemples:

10 nodrèxan] *Traducció del verb llatí gignuntur ('neixen', 'creixen')*.

1,3 de saviesa e de prudència] *Binomi sinonímic que tradueix eruditionem; veg. també els vv. 4 (astutia), 12 (degluttiamus) i 13 (substantiam)*. Veg. *Introducció*, p. 30

El text llatí es regularitza segons els mateixos criteris amb què està regularitzat el text (no els lemes de l'aparat i les variants) de la Vulgata Stuttgartiensis, encara que sigui pres dels aparats de la columna de la Vulgata, on aquests criteris no s'han aplicat: es regularitzen *u* i *v*, i els noms propis s'escriuen amb majúscula inicial; no s'hi escriu puntuació.¹⁰⁹

El text hebreu s'escriu en caràcters hebreus puntuats (amb vocalització). Quan es tracta d'un sol mot, amb entrada al diccionari (i no d'una frase o d'una forma conjugada d'un verb o d'un subs-

106. Per exemple, quan s'han de comentar dos casos dins d'una mateixa nota, el tractament del segon cas se separa del primer per un punt, sense introduir-lo per cap expressió adverbial del tipus *d'altra banda, endemés*, etc.

107. Per exemple, en lloc de «adoptem aquesta solució com la més plausible», es pot escriure: «aquesta solució sembla la més plausible».

108. Per exemple, en lloc de «el traductor ha pres equivocadament *cum* per una preposició i això li ha fet alterar...», s'escriurà: «el traductor pren equivocadament *cum* per una preposició i això li fa alterar...».

109. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 1,13 P nota; 2,25 P nota.

tantiu en constructe, etc.), normalment a continuació, en rodona (equivalent a la cursiva, perquè el context és en cursiva) i entre parèntesis se n'indica la transcripció simplificada.¹¹⁰ Exemples:

Siporà] *Aquesta forma del nom, que trobem en P i C, sembla presa directament de l'hebreu צִפּוֹרָה (Tsipporà), ja que totes les vulgates porten la forma grecollatina conservada per E.*
de lla santedat] *Traducció, en P-C, segurament del subst. hebreu קִדְשׁ (qódeix), que significa 'santedat' i 'santuari' (cf. el mot llatí sanctuarii).*

En canvi:

en la Pàsqua ell a Déu] *La versió de P-C no s'explica a partir del text llatí (al qual s'ajusta E). Probablement és una traducció de l'original hebreu: פֶּסַח הוּא לַיהוָה (mot a mot: 'Pasqua ell al/del Senyor'; és a dir: 'és la Pasqua del Senyor').*

Els textos en grec s'escriuen en caràcters grecs, amb esperits i accents. Els textos àrabs s'escriuen en transcripció rigorosa, segons la proposta de transcripció de l'Institut d'Estudis Catalans.

Els textos en occità antic o en francès es regularitzaran seguint criteris semblants als exposats en aquestes normes per al català antic. Però els textos en occità antic no s'accentuen, i en els textos en francès antic només es fa servir l'accent agut (independentment del timbre) sobre la *e* de les terminacions tòniques *-é* i *-és*.

Quan la nota comenta un mot o una frase amb grafia deformada o que no segueix els criteris de la normativa actual, normalment s'escriu a continuació la forma regularitzada segons la normativa actual (que ha de mantenir la pronunciació antiga) precedida de l'expressió *Llegiu-hi*.¹¹¹ Si només és la forma amb què apareix el mot o la frase en el text el que pot causar dificultat de comprensió al lector, la nota pot consistir només en la indicació de la grafia regularitzada precedida de l'expressió *Llegiu-hi*. Exemples:

scarnir-m'han] *Llegiu-hi escarnir-m'han 'm'escarniran', 6a pers. del fut. analític del verb escarnir.*
lavàran-se] *Llegiu-hi llevaren-se: 's'alçaren, s'aixecaren' en català antic.*
astogà] *Llegiu-hi estojà, 3a pers. del pt. simple del verb estojar 'reservar'; veg. Glossari.*
lin] *Llegiu-hi llin 'lli'. Veg. 11,13 nota a region.*
vuy] *Llegiu-hi vui 'avui'.*
pertanya] *Llegiu-hi pertanyia.*
astabbilias] *Llegiu-hi establies.*
guaregàvan] *Llegiu-hi guerrejaven.*

3.3.1. Exemples de notes que aclareixen significats de mots¹¹²

1. El mot glossat no correspon a cap forma del català actual (si no és d'àmbit dialectal reduït)
 - a) El mot apareix amb la forma normalitzada:

é] *3a pers. sg. del pr. d'ind. del verb ésser.*

110. Segons les normes de transcripció del *Llibre d'estil per a la redacció d'escrits de teologia i filosofia* de la Facultat de Teologia de Catalunya, Facultat de Filosofia de Catalunya (URL) i Associació Bíblica de Catalunya, Barcelona, 2009, que es diferencien de les de l'Institut d'Estudis Catalans perquè fan servir el dígraf *qu* en lloc de la *q* sola davant *e* o *i*.

111. És a dir, la forma amb què el mot s'ha de cercar en el Glossari o en diccionaris històrics de la llengua com el DCVB. En els volums 3, 6 i 38 del CBCat es feia servir amb aquesta finalitat l'expressió *És a dir* seguida d'un coma.

112. Pel que fa a aquest apartat, no serveixen del tot els primers volums publicats de CBCat (3, 38, 6), ja que posteriorment s'hi han introduït algunes modificacions. Convé mirar els exemples en el volum 6 o posteriors.

destrovi] *3a pers. del pt simple del verb destruir 'destruir'.*
mundar] *'Netejar, purificar'.¹¹³*
elets] *Part. del verb elegir.¹¹⁴*
trip] *O bé trib: tribu.*

b) El mot apareix amb una forma variant o deformada o que en la grafia no segueix la normativa actual:

compreniment] *Variant gràfica de compreniment 'acte de comprendre, comprensió'.*
tench] *3a pers. del pt. simple del del verb tenir; error en lloc de la 6a pers. (tengueren o tingueren).*
remsó] *Llegiu-hi remçó 'redempció'.*
lig] *Llegiu-hi llig, 3a pers. del pr. d'ind. del verb llegir.*
sbalaesca's] *Llegiu-hi esbalaesca's, forma antiga per s'esbalaeixi.*

2. El mot glossat té la mateixa forma que un mot del català actual que no té el mateix sentit

a) El mot apareix amb la forma normalitzada:

sagrament] *'Jurament' en català antic.*
roba] *En el sentit antic de 'botí'.*
participaràs] *2a pers. del fut. del verb participar: 'tenir relació sexual' en català antic.*
sempre] *En el sentit de 'tot seguit, immediatament', que té aquest mot en català antic.*
posà] *3a pers. del pt. del verb posar, que també tenia el sentit de 'llevar-se, treure's, despullar-se' en català antic.*

b) El mot apareix amb una forma variant o deformada o que en la grafia no segueix la normativa actual:

sofarir] *Llegiu-hi soferir, variant antiga de sofrir: 'suportar la càrrega d'una cosa' en català antic.*
meys de] *Llegiu-hi menys de: 'sense' en català antic.*
pagar] *Possible error per placar: 'aplacar' en català antic.*
pesificables] *Mala grafia per pacificables: 'pacífics, de pau' en català antic.*
duchs] *Llegiu-hi ducs: 'caps, caporals, cabdills, capitosts' en català antic.*

3. El mot glossat té alguna explicació complementària en el Glossari (perquè és un mot no documentat fins ara o per altres motius)

vull] *Forma variant de ull; veg. Glossari.*
vazos] *Llegiu-hi vasos, pl. de vas: 'base d'una columna' en català antic; veg. Glossari.*
levarets] *5a pers. del fut. del verb llevar: 'ajudar a néixer' en català antic; veg. Glossari.*
encastadures] *'Conjunts de mascle i femella per a encastar una peça amb una altra'; veg. Glossari: encastadura.*
oniquines] *'D'ònix'; veg. Glossari: oniquí.*

3.3.2. Exemples de cometes baixes dobles en les notes

ab himnes e ab cants] *L'original hebreu es pot traduir: «llurs germans cantors amb instruments de cant».*
per ço com ell hi consentí] *Afegitó, en P-C, pres probablement de la Glossa ordinària («quia consensit ad faciendum quod male petiverat»; PL 113, col. 288).*

113. En la indicació del significat, s'engloben dins un mateix joc de cometes els sinònims.

114. En el cas dels participis, normalment no cal indicar gènere i nombre.

tabals] *Mala trad. en lloc de arpes (o instruments semblants a l'arpa). A continuació hi falta la trad. dels mots hebreus de significat poc clar (cf. Vg i S) עַל-טֵלְמוֹת (BCI: «a la tonada de “Alamot”»).*
 tendré] *‘Estendre’ en català antic. S’entén: «per protegir-te» (d’acord amb el sentit que sovint té aquest verb referit a la mà o al braç de Déu en la Bíblia).*

3.3.3. Repetició de contingut en les notes

Com es veu en alguns dels exemples anteriors, s’evita repetir les explicacions sobre el lèxic que apareix repetidament en el text remetent al Glossari (*veg. Glossari*, si la forma amb què s’entra el mot en el Glossari és la mateixa que apareix en el text o la mateixa que s’esmenta anteriorment en la nota, o «*veg. Glossari: entrada del Glossari*», quan no és així). Altres tipus de repeticions es poden evitar remetent a la Introducció (per exemple: *Veg. Introducció, V, § 2.3, p. 71.*) Quan no va bé fer servir cap d’aquests dos recursos, es poden redactar notes principals o «mare», a les quals es remet des de les secundàries o «filles». Exemple:

a) Nota «mare» en 1Re 8,11 P:

fer-n’ha] *‘En farà’, exemple de futur analític, que, com també el condicional, es conservà bastant temps en el català antic, alternant amb el sintètic (forma moderna), que acabà per imposar-se. El futur i el condicional analítics són residus del procés de la formació perifràstica d’aquests temps a partir del llatí, amb l’infinitiu i el present (per al futur) i l’imperfet (per al condicional) del verb habere. Les mostres d’aquestes formes analítiques apareixen sempre amb la intercalació de pronoms febles. Veg. també E i C; 9,19 E i C; 10,4 P; etc.; 2Re 1,20 E; 5,19 P; 6,12 E, etc.*

b) Exemple de nota «filla» en els llocs citats de P (10,4 P, etc.):

dar-t’han] *‘Et daran’; veg. 8,11 nota.*

c) Exemple de nota «filla» en els llocs citats de E o C (9,19 E i C, etc.):

lexar-t’he] *‘Et lleixaré’; veg. 8,11 P nota.*

3.3.4. Exemples d’altres tipus de notes

lurs] *Afegitó. [És a dir, text que no té correspondència en l’original que suposadament és traduït.]*

mia] *Segons la variant llatina mea de A O Λ c.¹¹⁵*

sa mà] *Segons la variant llatina manum + suam de T*.*

per ço com vós havets damanat rey] *Afegit segons la variant llatina quia petistis vobis regem de Σ c i M² GVT; veg. també 6.*

persones] *Traducció del substantiu llatí filiae (‘filles’).*

preguà e dix] *Binomi sinonímic que en P, E i C tradueix el verb llatí dixit (‘digué’).*

Mas lavors Anna dix a a ell:] *Traducció parafràstica dels mots llatins et ait (‘i va dir’).*

respòs] *Traducció sintètica de respondens autem Saul ait; cf. E i C.*

—Per què’ns havets ... mortaldat?] *Traducció lliure, en 5a pers. i mode interrogatiu, de la corresponent frase afirmativa o exclamativa llatina en 6a pers. Cf. E i C.*

115. Entre les sigles dels manuscrits i edicions citats en els aparats de la Vulgata s’hi insereixen espais molt fins (cabell) separables. Escrivint amb el *Classical Text Editor*, el més pràctic és copiar els conjunts de sigles del fitxer de la Vulgata a la nota que es redacta. Si convé inserir-los manualment, vegeu la nota 81.

intrà ab] *Trad. dolenta de l'hebraisme de la Vg* ingressus est ab (*lit. 'entrà a'; en sentit figurat: 'tingué relacions sexuals amb'*). Cf. C.

com los fills de aniquitat solan caer davant los fills d'Israell] *La trad. de tots tres mss. s'aparta de la Vg i no ens consta que segueixi cap altra font. La trad. lit. de la Vg és 'com (els homes) solen caure davant els fills de la iniquitat (= els inicis)'*.

4. PRÒLEGS DELS LLIBRES BÍBLICS I ALTRES TEXTOS NO BÍBLICS

4.1. Numeració per línies dels pròlegs i no dels íncipits i èxplicits

Els pròlegs es numeren segons línies del text imprès, amb xifres múltiples de 5 al marge. Semblantment es fa amb altres textos de llargada clarament superior als versets, com, per exemple, els índexs de capítols o *capitula*. No es numeren, en canvi, els íncipits i èxplicits, i els breus resums, títols o rúbriques que precedeixen de vegades els capítols. Aquesta numeració marginal no cal que la facin els transcriptors; es farà en el moment de l'edició definitiva.

4.2. Presentació dels íncipits i èxplicits

Els íncipits i èxplicits es puntuen com qualsevol paràgraf, inclòs el punt final, i no com els títols. Es disposen també com un paràgraf de text normal en prosa. S'escriuen en lletra cursiva.

4.3. Línies en blanc

Entre els diferents tipus de text (índexs de capítols, pròlegs, íncipits, títols de capítol, text bíblic, etc.), es deixarà, en fer l'edició definitiva del text, una línia en blanc.¹¹⁶

4.4. Transcripció del text

Les normes de transcripció dels textos no bíblics són les mateixes que les utilitzades per al text bíblic.

4.5. Aparat crític i notes

Per a l'elaboració de l'aparat crític i les notes dels textos no bíblics es tenen en compte les mateixes normes exposades més amunt per a l'aparat crític i les notes dels textos bíblics, amb les següents excepcions:¹¹⁷

116. Aquestes línies en blanc és indiferent que les deixin o no els transcriptors que treballen amb el programa *Word*; s'insereixen automàticament en l'edició definitiva del text amb el programa *Classical Text Editor*.

117. Aquestes tres excepcions no afecten la manera com han de preparar l'aparat crític els transcriptors que fan servir el programa *Word* (vegeu el c. IV: «Normes per a la presentació informàtica del text», § 3.2 [p. 96] i § 3.3 [p. 96]).

a) En lloc d'indicar números de verset, s'indiquen números de línia en el cas de textos llargs numerats marginalment, és a dir, índexs de capítols o *capitula* i pròlegs.

b) En lloc d'indicar xifra de capítol (vegeu, més amunt, § 1.21, inici [p. 51]), s'escriu l'abreviatura corresponent al tipus de text que comença en aquella pàgina: «Cap», «Prol», «Inc», «Expl»; vegeu, a continuació, § 5.2.

c) Es fa referència als títols de capítols i breus resums o sumaris que precedeixen de vegades els capítols com si es tractés d'un verset, amb l'abreviatura «Tit» en lloc del número de verset (vegeu § 5.2).

5. REFERÈNCIES, ABREVIACIONS

5.1. Referències als textos bíblics. Abreviacions dels noms dels llibres bíblics

En les notes i introduccions, hom es refereix als textos bíblics indicant l'abreviació¹¹⁸ del llibre bíblic, el capítol, el verset i la sigla del manuscrit. Respecte als tres primers elements, se segueix la normativa de la BCI (pp. XIV-XVI). Per exemple: Mc 4,12 Pal. Però, almenys en el cas de les versions medievals, d'acord amb l'ús dels textos que es transcriuen, es fan servir les següents denominacions i abreviacions que difereixen de les proposades en la BCI:

- 1Re = Primer llibre dels Reis, en lloc de 1Sa = Primer llibre de Samuel
- 2Re = Segon llibre dels Reis, en lloc de 2Sa = Segon llibre de Samuel
- 3Re = Tercer llibre dels Reis, en lloc de 1Re = Primer llibre dels Reis
- 4Re = Quart llibre dels Reis, en lloc de 2Re = Segon llibre dels Reis
- 1Par = Primer llibre dels Paralipòmens, en lloc de 1Cr = Primer llibre de les Cròniques
- 2Par = Segon llibre dels Paralipòmens, en lloc de 2Cr = Segon llibre de les Cròniques
- Ecle = Eclesiastès, en lloc de Coh = Cohèlet
- Ecli = Eclesiàstic, en lloc de Sir = Siràcida

A més, es van servir les abreviacions següents que no consten en la BCI:

- 3Esd = Tercer llibre d'Esdres
- 4Esd = Quart llibre d'Esdres
- Laod = Epístola als Laodicencs
- OrMan = Oració de Manassès

I en els noms dels evangelis es fa servir la preposició *de* en lloc de la preposició *segons* (p. ex., *Evangelí de Mateu* en lloc de *Evangelí segons Mateu*).

La llista completa de llibres de la Bíblia segons les versions catalanes medievals es dona en la taula que segueix. L'ordre dels llibres és el del manuscrit Peiresc, l'únic que conté tota la Bíblia del segle XIV. Entre parèntesis s'indica el nom, basat sovint en l'original hebreu, amb què són més coneguts modernament. En aquesta llista, els llibres deuterocanònics s'assenyalen amb lletra cursiva, i els apòcrifs o pseudoepigràfics, amb un asterisc.

Els que fan servir el programa *Classical Text Editor* no se n'han de preocupar gaire perquè el programa introdueix automàticament les referències.

118. Les abreviacions dels noms llibres bíblics són estrictament *símbols*. Com que entre els biblistes està bastant estès el costum d'anomenar-les *sigles*, aquí adoptem el nom genèric de *abreviacions*.

ANTIC TESTAMENT

Pentateuc

Gn	Gènesi
Ex	Èxode
Lv	Levític
Nm	Nombres
Dt	Deuteronomi

Llibres històrics

Js	Josué
Jt	Jutges
Rt	Rut
1Re	Primer llibre dels Reis
(= 1Sa	Primer llibre de Samuel)
2Re	Segon llibre dels Reis
(= 2Sa	Segon llibre de Samuel)
3Re	Tercer llibre dels Reis
(= 1Re	Primer llibre dels Reis)
4Re	Quart llibre dels Reis
(= 2Re	Segon llibre dels Reis)
1Par	Primer llibre dels Paralipòmens
(=1Cr	Primer llibre de les Cròniques)
2Par	Segon llibre dels Paralipòmens
(=2Cr	Segon llibre de les Cròniques)
OrMan	Oració (o Pregària) de Manassès*
Esd	Esdres
Ne	Nehemies (anomenat també Segon llibre d'Esdres)
3Esd	Tercer llibre d'Esdres*
4Esd	Quart llibre d'Esdres* (complet només en la Bíblia del segle XV; Confessió d'Esdres en la Bíblia del segle XIV)
Tb	<i>Tobies</i>
Jdt	<i>Judit</i>
Est	Ester (+ <i>Estgr</i>)

Llibres sapiencials

Sl	Salms
Jb	Job
Pr	Proverbis
Ecle	Eclesiastès
(= Coh	Cohèlet)
Ct	Càntic dels Càntics
Sv	<i>Saviesa</i>
Ecli	<i>Eclesiàstic</i>
(= Sir	<i>Siràcida</i>)

Profetes

Is	Isaïes
Jr	Jeremies
Lm	Lamentacions
OrJr	Oració (o Pregària) de Jeremies
(= Lm 5)	
Ba	<i>Baruc</i>
EpJr	<i>Lletra (o Epístola) de Jeremies</i>
Ez	Ezequiel
Dn	Daniel (+ <i>Dngr</i>)
Os	Osees
Jl	Joel
Am	Amós
Ab	Abdies
Jo	Jonàs
Mi	Miquees
Na	Nahum
Ha	Habacuc
So	Sofonies
Ag	Ageu
Za	Zacaries
Ml	Malaquies

Llibres històrics recents

1Ma	<i>Primer llibre dels Macabeus</i>
2Ma	<i>Segon llibre dels Macabeus</i>

NOU TESTAMENT

Evangelis

Mt	Evangelí de Mateu
Mc	Evangelí de Marc
Lc	Evangelí de Lluc
Jn	Evangelí de Joan

Cartes paulines i Fets dels Apòstols

Rm	Epístola als Romans
1Co	Primera epístola als Corintis
2Co	Segona epístola als Corintis

Ga	Epístola als Gàlates		
Ef	Epístola als Efezis		
Fl	Epístola als Filipencs	Jm	Epístola de Jaume
1Te	Primera epístola als Tessalonicencs	1Pe	Primera epístola de Pere
2Te	Segona epístola als Tessalonicencs	2Pe	Segona epístola de Pere
Col	Epístola als Colossencs	1Jn	Primera epístola de Joan
Laod	Epístola als Laodicencs*	2Jn	Segona epístola de Joan
1Tm	Primera epístola a Timoteu	3Jn	Tercera epístola de Joan
2Tm	Segona epístola a Timoteu	Jud	Epístola de Judes
Tt	Epístola a Titus	Ap	Apocalipsi
Flm	Epístola a Filèmon		
He	Epístola als Hebreus		
Ac	Fets (o Actes) dels Apòstols		

Cartes canòniques i Apocalipsi

Quan la referència es fa des de dins de les notes o la Introducció del mateix llibre bíblic a què remet la referència, se suprimeix l'abreviació del llibre. Per exemple, dins una nota al text del llibre dels Fets, s'escriu 3,4 P (i no Ac 3,4 P) per a remetre al verset 4 del capítol 3 del llibre dels Fets segons el manuscrit Peiresc.

Quan la referència es fa des de dins de les notes o la Introducció del mateix manuscrit a què remet la referència, se suprimeix la sigla del manuscrit. Així, si la referència de l'exemple anterior s'hagués escrit dins de les notes o la Introducció del manuscrit Peiresc, es reduiria a 3,4.

Quan la referència es fa dins del mateix capítol (o índex de capítols o *capitula*, pròleg, incipit, etc.) a què remet la referència, només s'indica el número de verset o versets (o línia o línies), precedit de l'abreviatura *v.* o *vv.* (en el cas de línia o línies, *lín.* o *líns.*). Per exemple, *vv. 1-5*; *lín. 37*. Si el verset al qual hom es refereix és l'anterior o el següent, s'escriu: *v. anterior* o *v. següent*.

5.2. Referències als textos no bíblics

Les referències als textos no bíblics es fan de la següent manera:

Íncipit. Abreviatura «Inc»,¹¹⁹ precedida d'abreviatura de llibre bíblic i seguida de sigla de manuscrit. Per exemple:

Mc Inc Pal

Èxplícit. Abreviatura «Expl», precedida d'abreviatura de llibre bíblic i seguida de sigla de manuscrit. Per exemple:

Jn Expl M

Índexs de capítols o «capitula». Abreviatura «Cap», precedida d'abreviatura de llibre bíblic i seguida de coma, número de línia (o bé indicació «Inc» o «Expl») i sigla de manuscrit. Per exemple:

Mc Cap,10 Pal; Mc Cap,Inc Pal

Pròlegs de llibres bíblics. Abreviatura «Prol», precedida d'abreviatura de llibre bíblic i seguida de coma, número de línia del pròleg (o bé indicació «Inc» o «Expl») i sigla de manuscrit. Per exemple:

119. Observeu que les abreviatures *Inc*, *Expl*, *Cap*, *Prol* i *Tit* no porten punt final, a causa del tipus de context en què es fan servir.

Mc Prol,5 Pal; Mc Prol,Inc Pal; 1Par Prol,15 C

Pròlegs de grups de llibres o de seccions de la Bíblia. Es fan servir les abreviatures següents:

Re = Llibres dels Reis

Par = Llibres dels Paralipòmens

EpPau = Epístoles paulines

EpCan = Epístoles canòniques

Exemples:

Re Prol,Inc E; EpPau Prol,10; Par Prol,13-14 E

Títols de capítols i breus resums o sumaris que precedeixen de vegades els capítols. S'hi fa referència com si es tractés d'un verset, amb l'abreviatura «Tit» en lloc del número de verset. Per exemple:

Mc 12,Tit Pal

5.3. Referències a la Introducció, el Glossari, l'aparat crític i les notes. Referències reduïdes

Per a les referències a la Introducció i el Glossari es fan servir aquestes paraules senceres, sense abreujar. Vegeu, més amunt, § 3.1, després de l'apartat *e* (p. 59), i § 3.3.3, inici (p. 64), i exemples en § 3.2 (p. 60), § 3.3.1, apartat 3 (p. 63).

Les referències a l'aparat crític es fan afegint el mot *aparat* al final de la referència. Per exemple:

Mt 2,3 P aparat; Mc Cap,20 M aparat

Les referències a les notes es fan afegint el mot *nota* al final de la referència. Per exemple:

Mt 2,3 P nota; Mc Cap,20 M nota

Quan la referència es fa des de dins de les notes o l'aparat del mateix llibre bíblic a què remet la referència, es prescindeix de l'abreviatura del llibre. Per exemple, dins una nota al text de l'Evangeli de Marc, s'escriu *Cap,50 Pal nota* (i no *Mc Cap,50 Pal nota*) per a remetre a una nota feta a la línia 50 de l'índex de *capitula* del manuscrit del Palau.

Quan la referència es fa des de dins de les notes o l'aparat del mateix manuscrit a què remet la referència, es prescindeix de la sigla del manuscrit. Així, si la referència de l'exemple anterior s'hagués escrit dins de les notes o l'aparat del manuscrit del Palau, es reduiria a *Cap,50 nota*.

Quan la referència es fa dins del mateix capítol (o índex de capítols o *capitula*, pròleg, íncipit, etc.) a què remet la referència, només s'indica el número de verset o versets (o línia o línies), precedit de l'abreviatura *v.* o *vv.* (en el cas de línia o línies, *lín.* o *líns.*). Per exemple, *v. 5 aparat; lín. 37 nota*. Però si el verset a la nota o a l'aparat del qual hom es refereix és l'anterior o el següent, no s'escriu *v. anterior aparat* o *v. següent nota*, sinó *la nota de l'aparat al v. anterior* o *la nota al v. següent*. Si convé, també es poden fer remissions amb expressions com: *veg. la nota crítica anterior, veg. la nota anterior, veg. la nota crítica següent, veg. la nota següent*.

Quan la referència es fa al mateix verset d'un altre manuscrit editat en columna paral·lela, es prescindeix de les xifres de capítol i de verset. Per exemple: *Veg. P.* O bé: *Veg. P nota.* O bé: *Veg. P aparat.*

Quan la referència es fa des de les notes a l'aparat del mateix verset o a la inversa, es prescindeix també de les xifres de capítol i de verset. Per exemple: *Veg. nota.* O bé: *Veg. aparat.*

5.4. Supressió de l'article en algunes referències precedint les abreviatures *v.* i *vv.* o els mots *Introducció* i *Glossari*

Especialment en l'aparat i les notes, se suprimeix l'article determinat davant de les abreviatures *v.* i *vv.* i en les referències estereotipades com les següents:

Veg. vv. 25-31.
Veg. v. 6 C nota.
Veg. v. 6 E nota a vodaren.
Veg. v. 30 aparat.
Cf. v. 12 P.
Veg. Introducció, VI, § 2, pp. 80-81.
 timiama] 'Encens'; veg. Glossari.
 féu aparès] 'Féu veure, va fingir'; veg. Glossari: aparès.

En els altres casos es fa servir l'article:

Veg. el v. següent i la nota.
Veg. la nota al v. anterior.
Veg. la nota crítica anterior.
Cf. el v. anterior.
Tanmateix, si en el v. 4 llegim [...].
 Binomi sinònimic que tradueix el subst. llatí inanes ('arracades, orellals'). Veg. també el v. següent i el Glossari: orella.
 péra] Sobre aquesta variant antiga del mot pedra, veg. el Glossari.

5.5. Referències a altres volums publicats del Corpus Biblicum Catalanicum

Les referències a altres volums publicats del Corpus Biblicum Catalanicum es redacten segons els exemples següents (en cursiva si la referència és dins de l'aparat o d'una nota):

Veg. CBCat 6, 1Re 1,3 P nota.
Veg. CBCat 6, 2Re 6,22 P nota a aparé.¹²⁰
Veg. CBCat 3, Glossari, s.v. ret (p. CXXV).
Veg. CBCat 9, Introducció, c. I, § 4.2 (pp. 26-30).

5.6. Sigles de manuscrits

Les sigles de manuscrits catalans editats en el Corpus Biblicum Catalanicum estan constituïdes generalment per lletres majúscules (de vegades seguides per una o més minúscules, p. ex.: «Pal») i van en cursiva en els aparats i en les notes (és a dir, dins el context en cursiva de les intervencions de l'editor) i en rodona en les introduccions i apèndixs (és a dir, dins context en rodona), per a simplificar la tipografia. Les sigles dels manuscrits llatins de text bíblic citats en l'aparat complementari al de l'edició de Stuttgart (aparat ©, vegeu, més avall, § 6.3 [p. 72]) estan constituïdes per lletres majúscules en cursiva que, en canvi, es mantenen en cursiva tant dins el text en cursiva de les notes com dins el text en rodona de les introduccions. Les sigles dels manuscrits llatins dels *pròlegs*

120. Cal indicar el lema de la nota perquè el v. 22 té més d'una nota.

bíblics citats en l'aparat complementari al de l'edició de Stuttgart estan constituïdes per lletres llatines majúscules en rodona o minúscules en cursiva, o bé per lletres gregues (algunes amb una lletra volada afegida en segon lloc), que mantenen la rodona o la cursiva en qualsevol context. Semblantment, les sigles de l'aparat crític de la Vulgata Stuttgartiensis es mantenen en rodona en qualsevol context.¹²¹ Quan es fa referència a diverses sigles de l'edició crítica de la Vulgata (sigui de l'aparat de Stuttgart ©, sigui de l'aparat complementari del CBCat ©), normalment s'escriuen seguides, només separades per un espai molt fi (cabell) separable,¹²² sense comes, ni conjunció *i* unint les dues finals; però si s'esmenten a la vegada sigles dels dos aparats, els dos grups se separen amb la conjunció *i*. Exemple pres d'una nota:

Senyor, [parla] *Afegit segons la variant llatina Domine de ΣΛΔΦϵ i MGVT.*

En les notes i en l'aparat crític, quan es fa referència a dos o més manuscrits catalans que en aquell passatge concret contenen la mateixa versió bíblica, les dues o més sigles corresponents es poden unir amb un guionet. Exemples:

pesos] *Error, en P-C, per homes armats (armatorum, en el text llatí).*

les altes coses vostres] *Traducció, en P-C, de excelsa vestra ('els [llocs] alts vostres, 'els vostres recintes sagrats').*

e serà vist lebrós] *Afegit en P-E-C.*

5.7. Abreviatures generals

Vegeu el c. I («Normes d'edició i tipogràfiques generals»), § 2.2 (p. 13).

6. EDICIÓ EN COLUMNES PARALLELES. TEXT DE LA VULGATA

6.1. Edició en columnes

En el cas de la «Bíblia del segle XIV» (vegeu «Pla general de l'obra», apartat B), s'editen en columnes paral·leles la Vulgata segons l'edició crítica manual de Stuttgart¹²³ i les diferents versions o manuscrits catalans que hi hagi per a cada un dels textos bíblics. L'ordre de les columnes, d'esquerra a dreta, és el següent: Vulgata, Peiresc, Egerton, Colbert. Els paràgrafs de cada una de les diverses columnes van sincronitzats o anivellats amb cada un dels paràgrafs de les altres.

La disposició en columnes paral·leles es pot adoptar també en els altres casos en què sembli convenient.

121. En el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text») § 3.4.12 (p. 101), s'indica la manera de representar aquestes sigles escrivint amb el programa *Word*.

122. Sobre la manera de representar aquest espai molt fi en el text escrit amb ordinador, vegeu la nota 115.

123. *Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem*, a cura de R. Weber, & al., 4a ed. revisada a cura de Roger Gryson, & al., Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ¹1969, ⁴1994. La preparació de la columna de la Vulgata, que inclou també un aparat inferior amb la col·lació de quatre vulgates de l'àmbit catalanollenguadocià, és a cura de la direcció del projecte. Els transcriptors no se n'han d'ocupar, però com s'ha explicat més amunt (nota 115) els pot servir per a copiar grups de sigles en les seves notes.

6.2. Disposició *per cola et commata* del text de la Vulgata

El text de la Vulgata manté la disposició original *per cola et commata* en les seccions en vers.¹²⁴ En les seccions en prosa, aquesta divisió del text es marcarà mitjançant barres inclinades. Exemples:

a) Seccions en vers:

¹ parabolae Salomonis filii David regis	iustitiam et iudicium et aequitatem
² ad sciendam sapientiam et disciplinam	⁴ ut detur parvulis astutia
³ ad intellegenda verba prudentiae et suscipiendam eruditionem doctrinae	adulescenti scientia et intellectus

En les seccions en vers no es justifiquen les línies de text pel marge dret. Si un paràgraf de la Vulgata no cap en una sola línia de text, es parteix d'acord amb el sentit i l'estructura sintàctica del text i totes les línies que no siguin la primera se sagnen (vegeu les dues primeres línies del verset 3 i el verset 4 de l'exemple anterior).

b) Seccions en prosa:

⁴ fuit Iohannes in deserto baptizans et praedicans baptismum paenitentiae / in remissionem peccatorum / ⁵ et egrediebatur ad illum omnis Iudaeae regio et Hieroso- lymitae universi / et baptizabantur ab illo in	Iordane flumine confitentes peccata sua / ⁶ et erat Iohannes vestitus pilis cameli / et zona pellicia circa lumbos eius / et lucus- tas et mel silvestre edebat /
---	---

6.3. Aparats crítics de la Vulgata

La columna corresponent a la Vulgata inclou també l'aparat crític per al text bíblic, assenyalat amb el símbol © (= Stuttgart). Per tant, en les notes de les altres columnes es pot fer referència a aquest aparat, tenint en compte que el lector el tindrà a la vista. Hi ha un altre aparat crític llatí amb algunes variants de manuscrits llatins pròxims a les versions catalanes (de l'àmbit catalano-llenguadocià) i que no han estat col·locats en l'edició de Stuttgart. Aquest altre aparat crític va col·locat tipogràficament a sota del de Stuttgart i s'identifica amb el símbol © (Corpus Biblicum Catalanicum). L'elaboració d'aquest aparat no anirà normalment a càrrec dels transcriptors i anotadors del text.

6.4. Pròlegs de la Vulgata

Els pròlegs no inclosos en l'edició crítica de la Vulgata esmentada més amunt (i nota 123) es prenen d'altres edicions (gairebé tots de D. de BRUYNE, *Préfaces de la Bible latine*, Namur, 1920) i són col·locats amb altres fonts (gairebé tots els del Nou Testament amb John WORDSWORTH – Henry Julian WHITE & al., *Nouum Testamentum domini nostri Jesu Christi latine secundum editionem sancti Hieronymi*, 3 vols., Oxford, 1889-1954). Aquest text es regularitza d'acord amb els criteris de l'edició crítica de Stuttgart (*ulv*, noms propis amb majúscula inicial, estil de les notes,

124. La disposició *per cola et commata* té el seu origen en sant Jeroni: se separa el text per frases per a facilitar la lectura en veu alta. Cada frase constitueix un paràgraf amb totes les línies sagnades excepte la primera, és a dir, un paràgraf a la francesa. Per a més detalls sobre aquesta qüestió, es pot consultar la pàgina de «Preguntes més freqüents» del web del CBCat: <http://cbcat.abcat.cat/>.

etc.) i es collaciona amb el text de les vulgates catalanollenguadocianes. En redactar les notes a les versions catalanes cal que es tinguin en compte les variants dels diversos manuscrits llatins, les quals sovint expliquen el text de la versió catalana.

6.5. Ordre d'edició dels llibres bíblics

Els llibres bíblics de la Bíblia del segle XIV s'editen en el mateix ordre amb què apareixen en el manuscrit Peiresc (vegeu, més amunt, § 5.1 [p. 66]).

7. GLOSSARI

7.1. Contingut general del Glossari

Cada un dels volums de «la Bíblia del segle XIV» inclou al final un glossari. Semblantment, les altres edicions de textos de català antic també han d'incloure un glossari.

El Glossari inclourà les paraules del text que no es troben en els moderns diccionaris generals de la llengua, especialment en el *DIEC*, i algunes altres que aquests diccionaris inclouen però que són arcaïques o poc usades actualment. També inclourà paraules que apareixen en els diccionaris actuals, però no amb el significat que tenen en els textos bíblics que editem, o paraules documentades en els diccionaris històrics més tard. I finalment qualsevol paraula que es mereixi un comentari, per exemple perquè a partir de la presència en el text es pot argumentar la seva etimologia.

7.2. Estructura dels articles del Glossari

Els articles del Glossari s'ordenen segons l'ordenació alfabètica discontinua de les entrades (p. ex., l'entrada *per ço* precedeix l'entrada *péra*).

L'estructura de cada un dels articles és la següent:

1. Entrada de l'article: mot o locució escrits amb la grafia regularitzada segons la normativa ortogràfica actual i, si es tracta d'un mot que té flexió, amb la mateixa forma amb què s'entra en un diccionari (masculí singular en el cas de substantius i adjectius, infinitiu en el cas dels verbs). Exemples: *agual* → *equal*, *ajnes* → *aina*, *asayg* → *assajar*, *covinensa* → *covinença*, *crehensa* → *creença*, *ephot* → *efod*, *spècia* → *espècia*, *ýdola* → *ídola*, *pique* → *pica*, *plaga* → *plaja*, *quax* → *quaix*.

El Glossari convé que inclogui també algunes formes verbals conjugades molt repetides en el text que, per aquest motiu, no es poden glossar en forma de nota. Per exemple: *dix*, *esdevenc*, *ést*, *estec*, *fo*, *fonc*, *hac*, *pres*, *respòs*, *tramès*, *trasc*, *venc*, *volc*. En els corresponents articles només s'indica breument el significat d'aquestes formes.

També convé que inclogui, per a facilitar la consulta a l'usuari, remissions d'inicis com *l-* → *ll-*, *sb-* → *esb-*, *sc-* → *esc-*, *sd-* → *esd-*, *sg-* → *esg-*, *sm-* → *esm-*, *sp-* → *esp-*, *sq-* → *esq-* *st-* → *est-*.

2. Abreviatura en cursiva que indica la classe de paraula seguint les categories tradicionals que fa servir el *DIEC* i les següents abreviatures:

<i>adj.</i>	adjectiu	<i>antr. masc.</i>	antropònim masculí
<i>adv.</i>	adverbi	<i>antr. fem.</i>	antropònim femení

<i>art.</i>	article	<i>pl.</i>	plural
<i>conj.</i>	conjunció	<i>prep.</i>	preposició
<i>f.</i>	substantiu femení	<i>pron.</i>	pronom
<i>interj.</i>	interjecció	<i>sg.</i>	singular
<i>loc. adj.</i>	locució adjectival	<i>top. masc.</i>	topònim masculí
<i>loc. adv.</i>	locució adverbial	<i>top. fem.</i>	topònim femení
<i>loc. conj.</i>	locució conjuntiva	<i>v. aux.</i>	verb auxiliar
<i>loc. prep.</i>	locució preposicional	<i>v. impers.</i>	verb impersonal
<i>loc. v.</i>	locució verbal	<i>v. intr.</i>	verb intransitiu
<i>m.</i>	substantiu masculí	<i>v. intr. pron.</i>	verb intransitiu pronominal
<i>part. pr.</i>	participi present	<i>v. tr.</i>	verb transitiu
<i>part. pt.</i>	participi passat	<i>v. tr. pron.</i>	verb transitiu pronominal

3. Definició del significat que la paraula té en els textos editats. Si hi té més d'un significat, les diverses accepcions van separades per una plecra doble (||).¹²⁵ Només s'inclouen les accepcions que no són vives o són molt poc usades actualment (p. ex., en el Glossari del CBCat 3, del verb *adorar* només s'inclou el significat de 'orar, pregar, fer oració', mentre que en els textos també apareix amb el sentit actual de 'prestar culte'). En el cas d'alguna accepció dubtosa, es pot escriure a continuació un interrogant entre parèntesis i precedit d'espai.

4. Parèntesi on s'indiquen el lloc o els llocs (llibre, capítol, verset o línia i manuscrit) en què apareix la paraula en cada una de les seves accepcions. Si en els textos que s'editen la paraula apareix amb diverses formes gràfiques, s'indiquen el lloc o els llocs on apareix cada una d'aquestes formes. Semblantment es fa respecte a les diverses formes dels paradigmes dels substantius, adjectius i verbs. S'exceptuen les paraules molt generals en català medieval i altres paraules que tenen una gran freqüència d'aparició en el text (p. ex., *ab*, *e*). La repetició d'una mateixa forma en un mateix verset, s'indica amb una xifra volada a continuació de la xifra del verset o de la sigla del manuscrit (p. ex., «*duch* 1Par 1,51².52².53³ P i S; 1,54 P² i S») significa que la forma *duch* apareix dues vegades en la versió que els mss. P i S tenen de 1Par 1,51 i 1Par 1,52, tres vegades en la versió que aquests mateixos manuscrits tenen de 1Par 1,53, i també dues vegades en la versió que el ms. P té de 1Par 1,54). De vegades, algunes de les formes van precedides d'un dels tres signes següents:

- * Indica que la forma no apareix exactament d'aquesta manera en el manuscrit, sinó que ha estat reconstruïda pels editors (sobre la qual circumstància s'adverteix sempre en l'aparat crític, on consta la forma exacta que apareix en el manuscrit).
- † Indica que la forma es troba en un fragment de text considerat corrupte pels editors (és a dir, emmarcat entre els signes † i †).
- Indica que la forma es troba en un fragment de text proposat conjecturalment pels editors (és a dir, enclòs entre claudàtors).¹²⁶

S'indica la referència de tots els llocs on apareixen els mots no documentats anteriorment. Si un mot ja documentat en els diccionaris històrics apareix més de sis vegades al llarg dels textos editats en un volum, s'indiquen normalment un màxim de sis llocs en què apareix cada una de les formes amb què el mot es troba en el text (normalment, les primeres de cada un dels manuscrits editats, procurant que n'hi hagi almenys una de cada manuscrit), i a continuació s'hi escriu l'abreviatura *etc.* En el cas dels adjectius, quan, principalment a causa de la confusió entre *as* i *es* àtones en els manuscrits que s'editen, no és prou clar quin gènere tenen les diverses formes indicades dins el

125. En realitat, dues pleques simples sense espai entremig.

126. Sobre la manera d'inserir els símbols † i □ (tots dos volats), vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text», § 1 (p. 95), § 3.4.8 [p. 100] i § 3.4.9 [p. 100]).

parèntesi, s'indica el nombre i el gènere amb les següents sigles escrites en lletra de subíndex a continuació de cada forma (vegeu, p. ex., l'article *munde* del Glossari de CBCat 3 i els articles *entregue* i *fort* del Glossari de CBCat 9):

MS	masculí singular	MP	masculí plural
FS	femení singular	FP	femení plural

El mateix es fa, si convé, en el cas d'algun substantiu (vegeu, p. ex., l'article *anafil* del Glossari de CBCat 6, els articles *cors*, *lats* i *serfs* del Glossari de CBCat 9, etc.).

Pel que fa als verbs, s'indica la persona i el temps verbal de cada una de les formes que apareixen dins els parèntesis per mitjà d'una xifra (que indica la persona gramatical) i d'una sigla (que indica el temps verbal) escrites en lletra de subíndex a continuació de cada forma (p. ex., «lexàssem_{4IS}»; en aquest cas, l'abreviació significa que aquesta forma correspon a la 4a persona de l'imperfet de subjuntiu). El significat de les sigles és com segueix:

P	present d'indicatiu	PS	present de subjuntiu
If	imperfet d'indicatiu	PSI	present de subjuntiu (3a o 6a pers.) en funció d'imperatiu
Pt	passat simple	IS	imperfet de subjuntiu
F	futur	I	imperatiu
FI	futur en funció d'imperatiu	In	infinitiu
FA	futur analític	PR	participi present
FAI	futur analític en funció d'imperatiu	PP	participi passat
C	condicional	G	gerundi
CA	condicional analític		

En el cas de formes verbals compostes i perífrasis, s'analitzen separatament cada un dels elements que les componen, excepte pel que fa als futurs i condicionals analítics (els diversos elements dels quals s'escriuen units amb guionets i apòstrofs en la nostra edició).

Quan dins un mateix parèntesi hi ha diverses formes, es fan servir els següents criteris d'ordenació: (a) L'ordenació es fa, en primer lloc segons la categoria gramatical: els verbs s'ordenen per temps (es consideren temps diferents el futur i el futur analític, el condicional i el condicional analític), seguint l'ordre de la llista anterior, i, dins cada temps, per persones gramaticals; els adjectius i substantius, segons nombre i gènere, seguint l'ordre de la llista de més amunt. (b) En un segon nivell, si hi ha diverses formes per a una mateixa categoria gramatical (p. ex., *auciure*, *alciure*, *ociure*), s'escriuen primer les més antigues i al final les més modernes; en primer lloc les de grafia més normalitzada segons la llengua escrita de l'època i al final les més bàrbares. (c) En un tercer nivell es fa servir el criteri sintàctic per a escriure en primer lloc els futurs normals i en segon lloc els futurs «en funció d'imperatiu», en un primer lloc els presents de subjuntiu normals i en segon lloc els presents de subjuntiu (3a o 6a pers.) «en funció d'imperatiu». (d) En un quart nivell, s'escriuen en primer lloc les formes no precedides per cap dels tres signes de més amunt, en segon lloc les precedides per *, en tercer lloc les precedides per † i en quart lloc les precedides per □.

5. Explicacions sobre la paraula, separades de la primera part de l'article per un guió i un espai. Aquests explicacions normalment només s'inclouen en els casos següents: (a) quan la paraula no havia estat documentada fins ara en català (normalment ens basarem en el *DCVB* i el *DECat*); (b) quan la paraula sí que està documentada en els diccionaris, però amb una data considerablement posterior a la dels textos editats; (c) quan la paraula està documentada en els diccionaris, però amb significats o accepcions diferents dels que té en els textos editats; (d) quan es poden aportar elements que ajuden a fixar l'etimologia de la paraula.

7.3. Forma de les entrades. Remissions

Les locucions i perífrasis verbals s'entren per la paraula principal. Per exemple: «tant com, per». En el cas que la paraula principal sigui un verb, s'escriu en infinitiu. Per exemple:

veure v. tr. *ésser vist* Semblar [...]

voler v. tr. *vulle's que sia... o sia conj. distributiva* Sia... sia (Lv 7,10 P, E i C).

Els homònims es distingeixen per una xifra en estil de subíndex a continuació de l'entrada i separada per espai molt fi (cabell) inseparable.¹²⁷

En els adjectius, la forma femenina s'indica mitjançant la seva terminació i va precedida d'un guionet. Si la forma femenina es forma afegint una *-a* o canviant les terminacions *-e* o *-o* en *-a*, la forma femenina és indicada escrivint a continuació de la masculina una *a* precedida d'un guionet. Exemples: *elet -a*, *tenre -a*, *calbo -a*. En els altres casos s'escriu la terminació femenina a comptar des de la vocal tònica inclusivament. Exemples: *entregue -ega*, *escolorit -ida*, *doladís -issa*. Es fa excepció quan la forma masculina és monosil·làbica (*vac vaga*).

Quan una entrada del Glossari està constiuïda per més d'un mot separats amb la conjunció o (p. ex.: «*Auciure* o *alciure* o *ociure*»), cal posar-hi entrades buides, en el lloc que els correspongui segons l'ordenació alfabètica, que remetin a l'entrada principal (en el cas anterior: «*alciure* Vegeu *auciure*» i «*ociure* Vegeu *auciure*»). Però si a alguna d'aquestes entrades buides li correspondria anar, per ordenació alfabètica, immediatament abans o després de l'entrada principal a la qual es remet, se'n prescindeix (p. ex., en el Glossari de CBCat 3, no s'han escrit les entrades «*beril·lus*» i «*berille*» que remetrien a l'entrada principal «*beril* o *beril·lus* o *berille*»).

En les remissions a formes dobles o triples (adjectius o substantius amb forma masculina i femenina, casos com «*auciure* o *alciure* o *ociure*», etc.), només s'escriu el primer mot. Per exemple, «Vegeu *elet*», «Vegeu *auciure*».

En el redactat d'un article, una fletxa (→) precedint un terme indica que aquest té entrada en el Glossari. Per exemple, en l'article *menar* de CBCat 6 (p. 570) es remet a l'article *amenar* d'aquesta manera: «Sobre l'us de *menar* i *amenar* en català antic, vegeu l'explicació al final de →*amenar*.»

Es pot remetre al Glossari de volums ja publicats amb referències com «vegeu CBCat 3, p. cxxv» o, millor: «vegeu CBCat 3, s.v. *ret* (p. CXXV)».

7.4. Tipografia i estil del text dels articles

Els ètims llatins dels mots hereditaris s'escriuen en lletra versaleta, en acusatiu, sense la *-m* final, i amb indicació de la quantitat vocàlica. Els mots llatins que han donat origen a cultismes s'escriuen en lletra minúscula cursiva i normalment sense indicació de la quantitat vocàlica (si no és que interessa expressament per al que es comenta, especialment per a la posició de l'accent); en nominatiu o acusatiu, segons convingui.

Per a la transcripció de text escrit en altres llengües (llatí, hebreu, grec, àrab, francès antic), se segueixen els mateixos criteris que en el cas de les notes (vegeu, més amunt, § 3.3 [p. 61]).

Les glosses de termes llatins o d'altres llengües s'escriuen sense parèntesis i sense coma després del terme glossat, i encloses en un sol joc de cometes altes simples englobant els diversos sinònims d'un mateix significat bàsic. Per exemple: «Tradueix el verb llatí *tabescere* 'consumir-se, afeblir-se,

127. Sobre la manera d'introduir en el text l'espai molt fi inseparable, vegeu c. IV («Normes pe a la presentació informàtica del text»), § 1 (p. 95) i § 3.4.5 (p. 100).

podrir-se'»¹²⁸ Tanmateix, si hi ha la indicació de diversos significats clarament diferenciats, cada un porta el seu joc de cometes. Per exemple: «Pres del substantiu llatí *dos, dotis*, f., 'dot que aporta la núvia', 'qualitats o mèrits d'algú'»¹²⁹

En el cas de termes hebreus (no frases), normalment s'indica la transcripció simplificada en cursiva després del terme en caràcters hebreus. Per exemple: «el terme hebreu כֹּהֵן (*kohen*) 'sacerdot'».

Els noms d'autors de bibliografia citada s'escriuen en lletra versaleta quan es tracta d'una font consultada directament i el nom es troba dins d'una referència bibliogràfica enclosa en parèntesis o en nota.

8. ÍNDEXS DE MOTS I CONCORDANCES. LEMATITZACIÓ

8.1. Índexs de mots

Per a cada volum del Corpus Biblicum Catalanicum s'elaboren els corresponents índexs de mots. Els índexs de mots contenen tots els mots dels textos editats (sense lematitzar), ordenats alfabèticament i amb la referència del llibre, el capítol i el verset on apareix cada mot en el text. S'hi inclouen fins i tot els mots més repetits, com la conjunció *e*, però no els inclosos entre claudàtors (text afegit conjecturalment pels editors). Les elisions vocàliques s'indiquen conservant l'apòstrof o el punt volat en l'índex de mots; així, la forma *d'Israell* s'indexa amb els mots *d'* i *Israell*, i la forma *no·ls*, amb els mots *no* i *·ls*. Els mots que en el text comencen amb majúscula per posició (inici de paràgraf o de període), en l'índex de mots apareixen amb minúscula inicial. Els nombres romans hi apareixen escrits amb majúscules i, per tant, no es poden confondre amb els mots comuns de l'índex (*vi* = substantiu, *VI* = numeral).

En el cas dels textos editats en més d'un volum (Bíblia del segle XIV, Bíblia rimada), es publiquen índexs provisionals quan apareixen cada un dels volums, i un cop s'han publicat tots, els diversos índexs es fusionen, per tal de tenir un sol índex de cada un dels manuscrits editats.

Aquests índexs, impresos en paper a dues columnes ocupen un nombre gairebé tan gran de pàgines com els mateixos textos editats. Per això, només es publiquen en format informàtic. Es poden descarregar del lloc web del Corpus Biblicum Catalanicum: <http://cbcat.abc.cat/> o bé es poden consultar en línia.

L'elaboració dels índexs és a càrrec de la direcció del projecte. Un cop el transcriptor té el text editat ben fixat, pot donar-lo per a l'elaboració de l'índex de mots. Aquests índexs de mots li seran llavors útils per a l'elaboració o revisió del Glossari (i especialment, de les referències entre parèntesis que indiquen els llocs on apareixen els mots).

8.2. Concordances

Per a cada volum del Corpus Biblicum Catalanicum s'elaboraran les corresponents concordances electròniques. Les concordances tenen les mateixes característiques que els índexs de mots, excepte que inclouen el context de cada ocurrència i que s'hi mantenen les majúscules per posició.

128. Els verbs llatins es designen amb l'infinitiu, no amb la primera persona del present d'indicatiu amb què s'entren normalment en els diccionaris.

129. Vegeu, en canvi, la manera diferent que es fa servir per a indicar traduccions i significats de mots i frases en llengües altres que el català *en les notes* (més amunt, § 3.3 [p. 61]).

En el cas dels textos editats en més d'un volum (Bíblia del segle XIV, Bíblia rimada), es publiquen concordances provisionals quan apareixen cada un dels volums, i en acabar la sèrie les diverses concordances es fusionen, per tal de tenir una sola concordança de cada un dels textos editats.

Les concordances tenen una extensió lògicament encara molt més gran que els índexs de mots i, per tant, només es publiquen en format informàtic. Es poden descarregar del lloc web del Corpus Biblicum Catalanicum: <http://cbcat.abcat.cat/> o bé es poden consultar en línia.

L'elaboració dels índexs és a càrrec de la direcció del projecte.

8.3. Lematització. *Diccionari de Textos Catalans Antics*

Un cop impresos els volums que contenen textos medievals, es passen als responsables del *Diccionari de Textos Catalans Antics* (<http://www.ub.edu/diccionari-dtca/>), que s'encarreguen de lematitzar-los i incorporar-los en les concordances en línia d'aquest projecte, de consulta lliure. De moment, de la Bíblia del segle XIV només s'hi ha inclòs el manuscrit Peiresc (en les parts publicades).

9. NORMES PER A LA REDACCIÓ DE LES INTRODUCCIONS

9.1. Contingut

La Introducció estarà constituïda per:

1. Un *estudi introductori*, que inclourà:

a) La *descripció dels manuscrits o edicions* que contenen el text editat, i l'estudi de la relació entre els diversos manuscrits o impresos, si n'hi ha més d'un (vegeu, a continuació, § 9.2).

b) *Observacions de tipus lingüístic*: grafia, fonètica, morfosintaxi, lèxic. L'apartat de grafia ha d'incloure una descripció de les característiques que la regularització ortogràfica no ha permès conservar. Àrea lingüística del traductor o traductors. Nivell de llengua (culta, popular) i valor literari (models literaris). Datació.

c) *Observacions sobre la traducció*: original o originals sobre els quals es tradueix; tipus de traducció: literal, lliure, paràfrasi...; autoria i destinataris; relació amb altres traduccions del mateix període; posició que ocupa la traducció en el conjunt de les versions bíbliques catalanes; valoració.

2. *Exposició resumida dels criteris d'edició*. Haurà de ser fonamentalment igual per a tots els textos medievals, d'una banda (vegeu CBCat 9, pp. 85-91), i per a tots els textos dels segles XVI-XIX, de l'altra (vegeu CBCat 38, pp. CIII-CVII).

3. *Llista d'abreviacions* que es fan servir en el volum, excepte les específiques del Glossari, que s'expliquen al principi d'aquest apèndix (vegeu § 7.2 [p. 73]). La llista completa d'abreviacions que es poden fer servir es troba més amunt, en les «Normes d'edició i tipogràfiques generala» (c. I), § 2 (p. 13). Si cal afegir-n'hi, convé comunicar-ho a la direcció del projecte.

4. *Bibliografia citada* en el volum. A criteri dels autors del volum, es pot incloure una bibliografia més àmplia, preferentment comentada. Les normes per a la redacció de la bibliografia es troben més amunt, dins les «Normes d'edició i tipogràfiques generals» (c. I), § 3 (p. 16).

En el cas de textos que es publiquen en més d'un volum («Bíblia del segle XIV», «Bíblia rimada»), l'estudi introductori complet (anterior apartat 1) anirà normalment en el primer volum de la sèrie, i els altres volums només contindran un estudi introductori reduït. Els anteriors apartats 2 i 3 aniran

en cada un dels volums. La bibliografia citada (apartat 4) també anirà en cada un dels volums; però si s'elabora una bibliografia més àmplia, aquesta només anirà en el primer volum.

9.2. Guia per a la descripció del manuscrit o edició

9.2.1. *Informació general*

- Localització (població, biblioteca o arxiu, fons, número). Signes indicadors (segells, timbres, signatures)
- Títol de l'obra i autor (si figura en el manuscrit o edició)

9.2.2. *Enquadernació*

9.2.2.1. *Cobertes*

- mides de superfície i gruix (en mm, primer l'alçària i després l'amplada)
- material de l'ànima, de la coberta i de la contracoberta. Color
- indicacions escrites (p. ex., autor, títol de l'obra, altres)
- elements decoratius

9.2.2.2. *Llom*

- tipus, tècnica i nombre de relligadures

9.2.2.3. *Altres elements*

- folis de protecció i de guarda (amb indicació de la filigrana, si són de paper)
- tancadors
- folres de les cobertes
- talls, llavis, bordures, cantonals

9.2.3. *Cos del volum*

9.2.3.1. *Composició material*

- matèria (pergamí, paper)
- palimpsest
- composició homogènia o factícia

9.2.3.2. *Foliació*

- dimensions (en mm, primer alçària i després amplada) i nombre de folis (els folis de guarda en xifres romanes i els folis del manuscrit en xifres aràbigues; p. ex., I+II+132+III+IV). Foliació continuada o incompleta
- plec (afegits i mancances). Numeració dels plecs
- fragments afegits: descripció material, data de la inclusió

9.2.3.3. *Altres elements*

- filigranes

- forats i perforacions
- sistema usat per al ratllat

9.2.4. *Contingut del manuscrit o de l'edició*

- invocació-títol de l'obra, íncipit i èxplícit, colofó
- edicions successives (parcials o completes, modificacions...)
- copistes i recopiladors (si el manuscrit és factici)

9.2.5. *Disposició del text, escriptura i decoració*

9.2.5.1. *Caixa d'escriptura (en mm)*

9.2.5.2. *Ratllat. Nombre de línies. Espai interlineal. Columnat*

9.2.5.3. *Lletra*

- tipus de lletra i mans de la còpia (qualitat, errors, omissions, correccions)
- tinta
- reclams (dels quaderns)

9.2.5.4. *Decoració*

- títols d'obra i dels capitula i/o capítols
- rúbriques
- capçaleres
- numeració de folis
- lletres capitals i lletres amb filigrana
- il·luminacions
- calderons, orles...

9.2.6. *Conclusió: història del manuscrit o de l'edició*

- origen
- datació (fonamentada)
- itinerari de transmissió: propietaris i procedència
- estat de conservació del manuscrit o estat de l'edició

9.3. *Tipografia, abreviacions, citacions*

Quant a la puntuació i tipus de lletra se segueixen les «Normes d'edició i tipogràfiques generals» (c. I), § 1 (p. 9).

Per a la transcripció de text antic en altres llengües (l·latí, hebreu, grec, àrab, francès antic) i per a la indicació del significat dels mots i expressions escrits en aquestes llengües, se segueixen els

mateixos criteris que en el cas de les notes (vegeu més amunt, en aquest mateix capítol, § 3.3 [p. 61]).

Normalment no cal traduir les citacions de textos en castellà, francès o anglès. En el cas que es tradueixi una citació, no cal donar-ne en nota o a continuació l'original. Els textos de les citacions en ortografia prefabriana es regularitzen ortogràficament; semblantment els textos en castellà o francès.

**III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ
PER ALS TEXTOS DELS SEGLES XVI-XIX**

1. CRITERI GENERAL DE TRANSCRIPCIÓ¹³⁰

Com a norma general, es regularitzen tots els aspectes gràfics del text, respectant, en canvi, totes les característiques lèxiques, sintàctiques, morfològiques i *fonètiques* que la grafia del text transcrit vol representar. El text resultant, doncs, ha de ser apte per als estudis filològics que se centrin en el lèxic, la sintaxi o la morfologia. La regularització ortogràfica impedirà, en canvi, estudiar determinades característiques fonètiques que es desprenen de la grafia del text original i que la regularització oculta (p. ex., la regularització de *menjan* → *mengen* impedeix de veure que el text pertany a un dialecte en què la *a* àtona es pronuncia vocal neutra). L'estudi introductor ha de dedicar un apartat a exposar aquests aspectes gràfics i fonètics que la regularització oculta (vegeu, més amunt, c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 9.1, apartat 1.b (p. 78).

La concreció d'aquesta norma general en els paràgrafs següents s'ha fet a partir de l'experiència de la transcripció de *Lo Nou Testament* traduït per Josep Melcior Prat (1832), d'on són presos la majoria dels exemples. Probablement en transcriure altres textos, especialment de segles anteriors, caldrà concretar de manera diferent l'aplicació de la norma general als casos concrets.

2. PUNTUACIÓ DEL TEXT

Es puntua el text segons l'ús actual, incloses cometes, guions de diàleg, etc., però respectant la dicció que suposadament reflecteix el text i la puntuació que conté.

Sobre la puntuació en general, vegeu el c. I («Normes d'edició i tipogràfiques generals»), § 1 (p. 9).

Sobre la disposició del text i la puntuació en el cas dels diàlegs i sobre l'ús de les cometes, vegeu el c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 1.1 (p. 27).

3. REGULARITZACIÓ DE MAJÚSCULES I MINÚSCULES

Es regularitzen les majúscules i minúscules segons l'ús actual. Sobre quins mots s'escriuen amb majúscula inicial i quins amb minúscula, vegeu el c. I («Normes d'edició i tipogràfiques generals»), § 1.5 (p. 10).

130. Per a l'elaboració d'aquestes normes s'han tingut sobretot en compte els «Criteris d'edició (textos clàssics de l'edat moderna)» elaborats pel Dr. Albert Rossich per al «Programa d'edició de textos dels ss. XVI-XIX» de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes, de la Universitat de Girona, i publicats en Albert ROSSICH – Pep VALSALOBRE, *Poesia catalana del Barroc: Antologia*, Bellcaire d'Empordà: Vitella, 2006, pp. 25-36. Les diferències entre els criteris elaborats per Albert Rossich i els exposats aquí s'expliquen pels diferents tipus de textos editats en una i altra col·lecció i pels diferents objectius de cada col·lecció. També han estat molt útils els criteris publicats per Víctor MARTÍNEZ-GIL, «Algunes consideracions sobre l'edició de textos pre-fabrians», *Els Marges* 50 (1994) 41-63.

4. ACCENTUACIÓ I ÚS DE LA DIÈRESI

S'accentua i es fa ús de la dièresi segons les normes del català actual. Es fa servir l'accent agut o greu segons les normes actuals, però es respecta la posició de l'accent diferent de la normativa actual quan es coneix. En la poesia és especialment important tenir en compte els casos en què l'accent recau en una síl·laba que no és la mateixa que avui (p. ex.: *anúncia* en lloc de *anuncia*; *esser*; *musica*; *portar-mè*, en balear).

S'aplica la regularització en formes com *traïdor* o *veïnat* (sovint pronunciades en dues síl·labes), perquè la llicència de la sinèresi permet explicar igualment la irregularitat del còmput sil·làbic. (Compareu-ho amb *gràcia*, pronunciat també molt freqüentment en dues síl·labes.)

5. SEPARACIÓ DE MOTS, ÚS DE L'APÒSTROF I DEL GUIONET

Es regularitza la separació de mots segons l'ús actual. Es fan servir el guionet i l'apòstrof segons la normativa actual. També es fa servir l'apòstrof per a indicar elisions no admeses per la normativa actual. Exemples:

pera testimoni → per a testimoni
 aon → a on
 d'ahont → d'a on
 peraqué → per a què
 del esperit → de l'esperit
 non hi trobá → no n'hi trobà
 guardaus → guardau's
 despedintse → despedint-se
 per'lli → per 'lli
 van gafar → van 'gafar

No es fa la separació de mots quan dos mots que actualment s'han soldat i funcionen com un de sol, en l'època de l'autor encara eren percebuts com a dues unitats separades. Així en la transcripció de *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat (1832, CBCat 38) es mantenen sense aglutinar la forma *vana glòria* i les combinacions del pronom feble *en* precedint el verb *portar*.¹³¹ Exemples:

se lan portaren á enterrar → se la'n portaren a enterrar
 se len portaren ab ells → se le'n portaren ab ells

No es corregeixen formes com *pel interès*.

6. VOCALISME

En els dialectes en què hi ha reducció vocàlica en síl·laba àtona, en aquesta posició es regularitzen les as i les es i les os i les us segons la normativa actual. Exemples:

cercavan → cercaven
 brugit → brogit

131. Cf. «Peraquè la corrent se lan pugués portar» → «Per a què la corrent se la'n pugués portar» (CBCat 38, Ap 12,15).

Aquesta regularització s'aplica en les formes verbals independentment de la vocal que aparegui en el corresponent mot primitiu o en les formes en què la corresponent síl·laba és tònica. Així, es regularitza *desembainá* → *desembeinà*, malgrat que el mateix autor escriu *baina*; o bé *turbaren* → *torbaren*, malgrat que el mateix autor escriu *perturben*.

El pronom feble *ho* es regularitza adoptant aquesta forma tant quan apareix escrit en la forma plena *heu* (en baleàric, valencià...), com quan apareix escrit en les formes *hu/u*. Exemples:

Heu van dir → Ho van dir
nou digas → no ho digues¹³²

En el cas dels noms bíblics acabats en *-as*, si són d'origen en darrer terme hebreu (*Isaïes, Jeremies, Abdies, Josies...*) s'escriuen acabats en *-es*; si són d'origen grec (masculins acabats en *-ας*), es mantenen amb la terminació *-as*. Exemples:

Isaías → Isaïes
Parmenas → Pàrmenas

Es manté la *o* àtona que reforçava la pronúncia en síl·labes separades dels grups vocàlics que apareixen en cultismes com *reo, impío* → *impio, monstruo* → *mònstruo* (la transcripció amb *u* obligaria a la pronunciació amb diftong i reduiria el nombre de síl·labes).

Les elisions vocàliques es representen segons la normativa actual. Exemples:

la amiatat → l'amiatat
l'iniquitat → la iniquitat
l'ira → la ira
lo Evangeli → l'Evangeli
de orar → d'orar
ques → que es (o bé: que és)
un'altra → una altra
un hora → una hora
no'ns → no ens
per'aquells → per a aquells
per'oír → per a oír
Yls pastors sen tornaren → I els pastors se'n tornaren¹³³
pera convertir los cors dels pares als fills, yls incréduls á la prudencia dels justos → per a convertir los cors dels pares als fills, i els incréduls a la prudència dels justos

Quan la conjunció *i* es troba entre vocals (sense que hi hagi pausa abans de la conjunció), també restituïrem en la grafia la vocal següent elidida en l'escriptura (potser per una norma ortogràfica que no es devia reflectir en la pronúncia), llevat que es tracti d'un text en poesia i la mètrica ens obligui a fer l'elisió. Així, en prosa:

Pere yls Apóstols → Pere i els apòstols

En canvi, en poesia (suposant que el nombre de síl·labes hagi de ser de cinc):

Pere yls Apóstols → Pere i'ls apòstols

Es manté l'article *lo* sense apostrofar en algun cas de calc del *lo* intensiu castellà (p. ex. *en lo alt*).

132. Sobre la regularització de la lletra *hac*, vegeu, a continuació, § 7.

133. Sobre la regularització de la lletra *y*, vegeu, a continuació, § 7.

Es mantenen les grafies que indiquen una pronunciació vocàlica que quedaria modificada amb la regularització (p. ex. *sobredificats*; *veem*, *reprehensió*); excepte en poesia, si les dues vocals de casos com *veem* o *reprehensió* fan sinèresi.

S'afegeix una *e* protètica als noms començats per *st-* o *sc-*. Exemple:

scita → escita

7. CONSONANTISME

Es regularitza en tots els casos l'ortografia de la *hac*. Exemples:

Abacuc → Habacuc

cinch → cinc

catholica → catòlica

dihent → dient

nou digas → no ho digues

quis humilihi serà exaltat → qui s'humiliï serà exaltat

Es regularitzen les consonants oclusives sordes i sonores finals de mot i les que es pronuncien mudes en el dialecte del traductor:

sanch → sang

multitut → multitud

rep → reb

en quan → en quant

tant prest → tan prest

quant lo encontraren → quan l'encontraren

Cal prestar especial atenció en el cas de les fricatives i africades alveolars sordes i sonores (grafies *s*, *ss*, *c*, *ç*, *z*, *ts*, *tz*). S'ha atendre, com sempre, a la pronunciació que la grafia vol representar en cada cas concret. Exemples:

alsar → alçar

bussins → bocins

fassas → faça's

conciència → consciència

dotse¹³⁴ → dotze

matsina → metzina

sencills → senzills

doncella → donzella

asentarà → assentarà

desobre → dessobre

En canvi, sense regularitzar (respectant la pronunciació diferent de la normativa actual que la grafia representa):

agonisar → agonisar

harmonisar → harmonisar

indisoluble → indisoluble

134. En aquest exemple i els tres següents, la pronunciació era sonora.

Es regularitzen les grafies *g/j*, *tg/tj* i *ig/tx* segons la normativa actual. Exemples:

jermans → germans
 metje → metge
 mitx → mig

No es regularitzen, en canvi, grafies que representen una pronunciació africada en lloc de fricativa o viceversa (p. ex. *corretgir*, *mija*).

Es regularitza la distinció entre *b* i *v* en els dialectes que no fan distinció entre els dos sons corresponents. Exemples:

badells → vedells
 mirabam → miràvem

Es regularitza la *r* muda. Exemples:

clarô → claror
 canti → càntir
 podían respondrer → podien respondre
 veurerlo → veure-lo
 péndrerme → prendre-me
 cálser → calze, colser → colze
 sorpendre → sorprendre

Es regularitza la *y*. Exemples:

Moysés → Moisés
 ayguas → aigües
 desmayin → desmaïn
 yo → jo

Per a la regularització dels grups consonàntics cal tenir en compte les assimilacions. Així, en el primer exemple dels que segueix, la *n* s'assimila a la *m* següent i forma amb aquesta una nasal labial geminada [mm] o [m:]; per tant, no atempta contra el respecte a la pronunciació el fet de fer servir la geminada *mm* en la transcripció. En el segon exemple, la mateixa geminació que representa el dígraf *mm* en la grafia original és representada pel dígraf *tm* en la transcripció regularitzada. En el tercer exemple (pertanyent a un dialecte en què la *v* es pronuncia igual que la *b*), la grafia regularitzada *canvi* representa tan adequadament la pronunciació de la nasal bilabial (per assimilació a la *v* següent, pronunciada bilabial en aquest dialecte) com la grafia original *cambi*. Exemples:

inmediatament → immediatament
 semmana → setmana
 cambi → canvi

Se separen les dues eles que constitueixen la ela geminada per mitjà del punt volat:

illustre → i•lustre

No es regularitzen les geminacions. Exemples:

milésim → milèsim (*no* milhèsim)
 Ana → Ana (*no* Anna)
 semana → semana (*no* setmana)
 sumergeixen → sumergeixen (*no* submergeixen)
 someses → someses (*no* sotmeses)

adiciona → adiciona (*no* adiciona)

Tampoc la grafia *nt* per *mp* o *mpt*. Exemples:

emprenta → empremta (*no* empremta)

tentar → temptar (*no* temptar)

Tampoc la grafia *x* en lloc de *s*, o viceversa, en mots començats per *esp-*, *exp-*, *est-*, *ext-*, *esc-* o *exc-* (p. ex. *escusa*, *extengué*, *espirá* → *espirà*).

No es regularitza la grafia de la preposició *ab*. Altres casos que no es regularitzen: el substantiu *aument* i el verb *aumentar* si són formes constants en un autor, malgrat que en la pronúncia corrent actual la *g* sigui muda; *circunspecció*, *circumstant*.

8. NOMS PROPIS

En el cas dels noms propis es respecta l'accentuació que la grafia usada per l'autor vol representar. Si això no és clar, se segueix el model de la BCI; en els noms transcrits del grec i el llatí, l'accent és greu o obert en el cas de la *e*; en el cas de la *o*, és greu o obert en les paraules esdrúixoles i planes, i agut o tancat en el cas de les agudes. En el cas dels noms transcrits directament de l'hebreu, l'accent és agut o tancat en el cas de la *o*; en el cas de la *e* és obert si la vocal hebrea és *segol* i és tancat si la vocal hebrea és *tseré*.

Se simplifiquen totes les geminades, excepte *mm*, *nn*, *ll*, *bb*, *dd*, *gg* (p. ex. *Filippi* → *Filipi*). Es transcriu el dígraf *ph* per *p* o *f*, segons els casos (*Joseph* → *Josep*, *Phlegont* → *Flegont*). Es transcriu el dígraf *ch* i també la lletra *k* per *cl/qu* (*Zacheu* → *Zaqueu*; *Eliakim* → *Eliaquim*), el dígraf *th* per *t* (*Matheu* → *Mateu*, *Seth* → *Set*) i el dígraf *rh* per *r* (*Rhode* → *Rode*, *Pyrrho* → *Pirro*). La lletra *y* es transcriu per *i* (*Syria* → *Síria*, *Jayro* → *Jairo*). S'afegeix una *e* protètica als noms començats per *St-* o *Sc-* (*Stachy* → *Estaqui*). Es manté la forma *Nazaret*, que segons el *DCVB* respon a una pronúncia real.

9. CASTELLANISMES

Els castellanismes que l'autor del text té per mots integrats al català s'accentuen segons la norma del català (p. ex. *fatuo* → *fàtuo*, *impío* → *impio*) i s'hi apliquen altres criteris de regularització (p. ex. *gosan* [cast. *gozan*] → *gosen*, *ensalsaulo* → *ensalçau-lo*, *resabi* → *ressabi*, *regositg* → *regosig*). S'accentua el castellanisme *pues* → *pués*, ja que el fet de no accentuar-lo invitaria a pronunciar-lo com a mot pla.

En els castellanismes amb tradició literària, es transcriu segons aquesta tradició la *z* o la *c* del castellà (p.ex. *gosar*, *alcansar*, *despedaçar*, *ensalçar*, *hassanya*). Per motius semblants s'ha mantingut la forma *agoviar* en la transcripció de *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat (CBCat 38) (consta així en el diccionari d'Esteve, Bellvitges i Juglà) i, en canvi, s'ha regularitzat *vívora* → *víbora* (consta així en el diccionari d'Esteve, Bellvitges i Juglà i en el *DCVB*). Per respecte a la pronúncia, no es regularitzen els casos de les lletres que representen els sons [s] i [z] inicials (*çels* 'zels' → *cels*).

Es mantenen amb *u* els castellanismes *confundir* i *difundir*.

La grafia ha de representar, d'acord amb les regles de l'ortografia catalana, la pronúncia real del mot. Això explica la regularització de *resabi* → *ressabi* i que es mantingui la forma *alguasil* amb

s (en castellà, *alguacil*). En la transcripció de *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat (CBCat 38) s'ha fet excepció a aquest regla en el cas de *alhajas* → *alhajes* (en el qual cas és dubtós si Prat pretenia representar el so de la jota castellana o el so [k]).

Cal distingir els castellanismes purament gràfics, en el qual cas cal aplicar la regularització (*gobernador* → *governador*) dels casos en què la forma gràfica castellana correspon a un sentit diferent del que té el corresponent mot català, en el qual cas es manté la grafia sense regularitzar (així *arrebatar* en *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat, CBCat 38, perquè té un sentit diferent del verb català *arravatar*).

10. ALTRES QÜESTIONS QUE AFECTEN LA TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT

Pel que fa a la resta de qüestions que afecten la transcripció del text (resolució de les abreviatures, manera d'indicar les omissions, conjectures, etc., manera de redactar l'aparat crític), se segueixen les «Normes de transcripció i edició per als textos medievals» (c. II, § 1.9 [p. 39] a § 1.24 [p. 55]), fent-hi les adaptacions que convingui.

11. ALTRES QÜESTIONS RELATIVES A L'EDICIÓ DEL VOLUM

Pel que fa a a altres qüestions relatives a l'edició del volum (divisió del cos del text, notes, Glossari, Índex de mots, Concordances, Introducció) se segueixen les «Normes de transcripció i edició per als textos medievals» (c. II, § 2 [p. 56] a § 9 [p. 78]), fent-hi les adaptacions que convingui.

IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT

1. INTRODUCCIÓ DE CARÀCTERS ESPECIALS AMB TECLATS DE WINDOWS ADEQUATS

Algunes de les notes anteriors (per exemple, 1, 5, 7, 68, 76, 81, 101, 126) es refereixen a caràcters o codis especials que no es poden inserir directament amb el teclat espanyol del Windows: s'hi recorda com s'insereixen amb el processador de textos *Classical Text Editor* (excepte si només s'han de fer servir en la Introducció o el Glossari, que s'escriuen amb *Word*) i es remet al § 3.4 de més avall (p. 99) sobre la manera d'inserir-los amb el processador *Word*.

En tot cas, la manera més fàcil d'inserir tots aquests caràcters i, a més, molts altres caràcters Unicode és fer servir algun teclat Windows apropiat. Proposem als col·laboradors del projecte un dels dos teclats gratuïts que es descriuen breument a continuació, que es fan servir com qualsevol dels altres caràcters estàndard de Windows (a diferència de controladors de teclat que s'han d'instalar i fer servir de manera especial, com l'excel·lent Euclides per a l'escriptura del grec) i que es poden fer servir amb qualsevol aplicació o eina del Windows.

1.1. Teclat Català-U

El teclat Català-U és un controlador de teclat català de l'entorn Windows (2000, XP, Vista, 7, 10). Funciona igual que el teclat Espanyol del Windows, però, a més, permet inserir còmodament els caràcters l i L (per a escriure la ela geminada de dos caràcters, amb correcte interlletatge o *kerning*), diversos signes auxiliars usuals (apòstrof i cometes tipogràfiques, diversos tipus de guions, diversos tipus d'espais, símbols com §, ±, ≠, etc.), tots els altres caràcters de la taula ANSI 1252 (Windows occidental) i diversos altres caràcters Unicode, com les vocals breus i llargues, fletxes diverses i molts signes per a transcripció del grec i llengües semítiques. En l'actual versió 3 s'hi inclouen tots els caràcters especials de més avall, § 3.1.3 i § 3.4.1 a § 3.4.10.

Els usuaris que desitgen poder escriure, a més a més, tots els caràcters necessaris per a transcriure o transliterar el grec i diverses llengües semítiques, i encara diversos altres caràcters especials, han de fer servir el teclat CatTransU. L'únic inconvenient del teclat CatTransU és que té dues diferències respecte al teclat Espanyol del Windows que poden desorientar un usuari que no hi estigui habituat: (a) El signe de l'euro (€) s'ha d'escriure amb la combinació de tecles AltGr+5 o bé û+AltGr+e (no es pot fer servir la combinació AltGr+e). (b) La tecla de ratlla baixa (û+guionet, o sigui, majúscules+guionet) és una tecla morta, és a dir, que per a escriure la ratlla baixa cal prémer û+guionet i a continuació l'espaiador. Aquests possibles inconvenients no existeixen en el teclat Català-U.

1.2. Teclat CatTransU

El teclat CatTransU és un controlador de teclat català ampliat de l'entorn Windows (2000, XP, Vista, 7, 10). Permet inserir còmodament signes auxiliars usuals (apòstrof i cometes tipogràfiques, diversos tipus de guions, diversos tipus d'espais, símbols com §, ±, ≠, etc.), els caràcters l i L i tots els caràcters necessaris per a la transliteració o transcripció de diverses llengües amb fonts Unicode. Inclou tots els caràcters de la taula ANSI 1252 (Windows occidental) i tots els altres caràcters necessaris per

a transliterar o transcriure l'hebreu, l'arameu, el siríac, l'àrab, el grec i el copte segons les normes següents: Acadèmia de la Llengua Hebrea 1956-1957 i 2006 (hebreu), ALBERICH – ROS 1993 (grec), American Library Association – Library of Congress 1997 (hebreu, grec i àrab), *Biblica* (hebreu, grec i copte), Facultat de Teologia de Catalunya – Associació Bíblica de Catalunya 2008 (hebreu, siríac, grec i copte), GEC (hebreu, grec i àrab), IEC 1990 (àrab), IEC-SCEHB 2003 (hebreu), ISO 233 i 233-2 (àrab), ISO 259, 259-2 i 259-3 (hebreu), ISO R 843 (grec), *Sefarad* (hebreu). En l'actual versió 4 s'hi inclouen tots els caràcters especials de més avall, § 3.1.3 i § 3.4.1 a § 3.4.10.

Els usuaris d'aquest teclat el poden fer servir com el teclat estàndard «Espanyol» del Windows, excepte que el signe de l'euro (€) s'ha d'escriure amb la combinació de tecles AltGr+5 o bé û+AltGr+e, i que la tecla de ratlla baixa (û+guionet) és una tecla morta, és a dir, que per a escriure la ratlla baixa cal prémer û+guionet i a continuació l'espaiador.

1.3. Instal·lació i instruccions d'ús dels teclats Catala-U i CatTransU

Les instruccions i els fitxers necessaris per a la instal·lació i desinstal·lació dels teclats Catala-U i CatTransU, així com les instruccions d'ús d'aquests teclats es poden descarregar de l'adreça web: <http://www.b-j.cat/teclats/>.

2. PROCESSADORS DE TEXTOS. ÚS DEL PROGRAMA D'EDICIÓ *CLASSICAL TEXT EDITOR*

Es preveu que els transcriptors facin servir per a la preparació del text (excepte Introducció i Apèndixs) el mateix programa informàtic que es fa servir per a l'edició definitiva (per a la preparació dels arxius PDF a partir dels quals es fan les planxes per a la impremta o a partir dels quals es fa directament la impressió digital). Aquest programa, anomenat *Classical Text Editor*, està especialment dissenyat per a la preparació d'edicions crítiques; entre altres característiques, permet un nombre pràcticament il·limitat d'aparats crítics o de cossos de notes al peu de cada pàgina o al final del text, edició del text en columnes paral·leles sincronitzades o anivellades (per a editar un text i la seva traducció o el seu comentari), escriptura bidireccional amb correcte canvi de línia (per exemple, per a escriure en hebreu), correcta partició a final de ratlla de la ela geminada (p. ex. *alleluia* → *al-leluia*).¹³⁵ La numeració de les referències dels aparats segons línies de text o números de versets es fa de manera automàtica. Es pot trobar informació més detallada sobre el programa en l'adreça electrònica <http://www.oeaw.ac.at/kvk/cte/>.

Aquest programa ofereix molta facilitat per a l'escriptura de tota mena de caràcters especials i dels diversos alfabetos, especialment si s'activa algun teclat dels que porta incorporats (el més útil en el nostre cas és el teclat el *Latin*).

És un programa dissenyat per a l'entorn Windows i, per tant, només es pot fer servir en ordinadors d'altres entorns, com Macintosh, amb un emulador de Windows.

Els col·laboradors del CBCat s'han de posar en contacte amb la direcció del projecte per obtenir una llicència d'aquest programa, gratuïta per al col·laborador (és a dir, a càrrec del pressupost del

135. Tant si es fa servir la ela geminada composta de tres caràcters (amb punt volat escrit directament amb el teclat espanyol del Windows: l + · + l, L + · + L), com si es fa servir la ela geminada composta de dos caràcters (l + l, L + L). Observem que un programa de tanta difusió com el *Word* no disposa d'aquesta característica bàsica per al català.

projecte), i que s'ha de renovar anualment. En la pàgina «Informacions per als col·laboradors» del web del CBCat (<http://cbcat.abcat.cat/>) es dona més informació sobre el programa i s'inclouen documents amb instruccions per a preparar els arxius del CBCat fent servir aquest programa. Els col·laboradors reben actualment els fitxers ja preparats en forma de plantilla amb tots els codis necessaris per a l'edició, de manera que només han d'omplir aquesta plantilla amb el seu text (transcripció, aparat, notes) sense haver-se de preocupar gaire del format. El procés d'aprenentatge del programa és, doncs, en aquestes condicions molt més breu del que es podria deduir de la lectura de les esmentades instruccions. A partir de l'experiència que ja hem tingut amb diversos col·laboradors, recomanem a tots els col·laboradors que facin servir aquest programa, no sols perquè simplifica la feina posterior d'edició final i evita molts errors, sinó també perquè fa més còmoda i segura la feina del mateix transcriptor. Només en casos excepcionals, s'admet la presentació del treball amb el programa *Word* de Microsoft (especialment en casos en què ja es va acordar així fa anys).

Els transcriptors que no fan servir el *Classical Text Editor*, han de treballar amb el programa *Word*. També poden treballar amb altres processadors de textos que arxivin els documents en el format del *Word* (extensions DOCX o DOC) o en *rich text format* (extensió RTF), però caldrà comprovar prèviament que els arxius resultants tenen tots els requisits necessaris.

Les instruccions que segueixen estan destinades als usuaris del *Word* (els usuaris del *Classical Text Editor* han de consultar els documents pensats a la pàgina del web del CBCat esmentada més amunt).

3. ÚS DEL PROGRAMA *WORD*

S'ha de fer servir el tipus de lletra Times New Roman; altres tipus pot ser que no tinguin tots els caràcters necessaris.

3.1. Cos del text transcrit

3.1.1. Els títols i paràgrafs poden portar tabulació a l'esquerra o no, a gust del transcriptor. En l'edició definitiva les tabulacions que hagi col·locat el transcriptor s'eliminen i són substituïdes per codis automàtics de format de paràgraf.

3.1.2. Entre paràgraf i paràgraf s'hi poden deixar línies en blanc (per exemple, després dels títols) o no, a gust del transcriptor. En l'edició definitiva aquestes línies en blanc s'eliminen i se'n col·locaran d'altres amb codis automàtics després dels incipits i èxplicits, índexs de capítols o *capitula*, pròlegs i resums, títols o, simplement, xifres de capítol, etc.

3.1.3. Els capítols comencen amb el codi <1>. A continuació (sense espai entremig) s'hi escriu la xifra o xifres del capítol (en negreta en l'edició final; el transcriptor ho pot escriure en lletra normal) i el codi \n (que en l'edició definitiva és substituït per un espai n, però que el transcriptor haurà d'introduir amb el codi indicat). Finalment, sense espai entremig, ve la xifra de verset 1 volada o bé, si n'hi ha, el resum o el títol del capítol en lletra cursiva. Exemple 1 (sense resum o títol de capítol):

<1>2\n¹ Adonchs, après aquestas cosas, David aconsellà's a nostro Senyor Déu e dix

Exemple 2 (amb resum o títol de capítol):

<1>1\nDe Johan Babtista, e del babtisme de Jesucrist, e del dejuni, e de l'endemoniat, e de la sogra de Pera, e del llebrós. I capitulo.

¹ Lo començament de l'Evangelí de Jesuchrist

3.1.4. Les xifres dels versets s'escriuen en tipus volat, i entre el codi de final de lletra volada i l'inici del text s'hi escriu un espai en blanc (que en l'edició definitiva passarà automàticament a espai inseparable i fix, és a dir, un espai que no admet que el conjunt format pel caràcter precedent, l'espai i el caràcter que segueix es parteixi a final de línia i que no s'eixampla ni s'encongeix amb la justificació de la línia).

3.1.5. Els íncipits i èxplicits van en lletra cursiva.

3.1.6. Quan un llibre bíblic tingui part de text en vers i part de text en prosa, els paràgrafs de la part en vers aniran precedits pel codi <2>. Aquests paràgrafs (que generalment correspondran a cada un dels paràgrafs a la francesa o *cola* de la Vulgata Stuttgartiensis) no es partiran amb retorns manuals encara que siguin llargs. Exemple:

¹⁷ Emperò David féu gran plant sobre Saül e sobre Jonatàs fill de Saül. ¹⁸ E manà David a tots los hòmens de Judà que ensenyacen a sos fills portar armes e a tirar d'arch e de ballesta, axí com és scrit en lo libre dels Justs:

<2>«O Irrael, qui és romàs: Veges e pence't per quina colpa aquells qui són morts en las altesas (ço és, en lo munt de Gelboe),

<2>los nobles d'Irrael són morts sobre las tuas muntanyes.

<2>E com són axí cayguts en tu aquests, los pus forts que éran en Ysrael!

3.2. Aparat crític

Les notes de l'aparat crític s'introduiran fent servir la *funció de notes a peu de pàgina* del processador de textos. La nota crítica, que es numerarà amb xifres, s'introduirà just a continuació de la paraula o el text que cal anotar (abans de l'eventual puntuació). Just abans de començar el text que cal anotar (tant si comprèn una sola paraula com si està constituït per més d'una paraula) s'escriurà el codi @. Per exemple:

a) Cos del text tal com el prepararà el transcriptor:

13 @e estech¹ aquí XL dies e XL nits

b) Cos del text tal com apareixerà en l'edició definitiva:

¹³ e estech aquí XL dies e XL nits

c) Nota de l'aparat crític tal com la prepararà el transcriptor (tant és que el número de la nota aparegui volat, o en cos normal i amb punt i espai automàtic a continuació com en l'exemple; però no hi ha d'haver cap espai *manual* entre la xifra de la nota i el text de la nota):

1. es estech.

d) Nota de l'aparat crític tal com apareixerà en l'edició definitiva:

13 e estech] es estech.

3.3. Notes

Les notes pròpiament dites s'introduiran fent servir la *funció de notes finals* del processador de textos i es numeraran, igual que les notes de l'aparat, amb xifres.¹³⁶ La nota s'introduirà just a continuació de la paraula o el text que cal anotar (abans de l'eventual puntuació). Just abans de començar el text que cal anotar (tant si comprèn una sola paraula com si està constituït per més d'una paraula) s'escriurà el codi \$. Per exemple:

a) Cos del text tal com el prepararà el transcriptor:

no romandrà al matí \$dels sacrificis¹⁵ de la festa de Pascha

b) Cos del text tal com apareixerà en l'edició definitiva:

no romandrà al matí dels sacrificis de la festa de Pascha

c) Nota de l'aparat crític tal com la prepararà el transcriptor (tant és que el número de la nota aparegui volat, o en cos normal i amb punt a continuació, com en l'exemple; però no hi ha d'haver cap espai manual entre la xifra de la nota i el text de la nota):

15. *En plural, segons la variant llatina* victimis de M⁶G⁶V⁶T.

d) Nota de l'aparat crític tal com apareixerà en l'edició definitiva:

15 dels sacrificis] *En plural, segons la variant llatina* victimis de MGVT.

3.4. Manera d'escriure diversos caràcters especials

Per a l'escriptura de tota mena de caràcters especials, inclosos els que es fan servir per a llengües com el grec o l'hebreu, recomanem instal·lar un dels dos teclats catalans indicats en l'anterior § 1. Amb qualsevol d'aquests dos teclats es podran introduir tots els caràcters i codis indicats a continuació, excepte les sigles de la Vulgata (vegeu, més avall, § 3.4.12), seguint les instruccions penjades al web. A continuació s'indica la manera d'inserir els diversos caràcters especials necessaris per a l'edició del CBCat sense fer ús dels teclats esmentats.

3.4.1. Guió llarg o guió «m» (—) i guió mitjà o guió «n» (–), per a marcar diàlegs o incisos: Es poden servir dos guionets (–), que en el moment de l'edició final quedaran convertits en un guió llarg (guió *m*) en els textos a una sola columna per pàgina i guió mitjà (guió *n*) en els textos a dues o més columnes. Entre altres maneres d'inserir-los: (a) *Guió «m»*: Combinació de tecles *AltGr+* (signe menys del teclat numèric). O bé amb el menú del *Word: Inserció*, submenú *Símbol, Més símbols*, fitxa *Caràcters especials, Guió llarg*. (b) *Guió «n»*: Combinació de tecles *Ctrl+* (signe menys

136. En edicions anteriors d'aquestes normes es recomanava numerar les notes pròpiament dites amb lletres per distingir-les de les notes de l'aparat crític. Això tenia l'inconvenient que, en textos llargs en què les lletres de l'abecedari no són suficients per a numerar totes les notes, un cop exhaurit l'abecedari el programa el repeteix duplicant la lletra de la referència o crida, després triplicant-la, etc., i s'arribava a referències de nota amb un gran nombre de lletres repetides, la qual cosa dificultava el maneig del text. Encara que els dos tipus de nota (de l'aparat i notes pròpiament dites) vagin numerades amb xifres, es distingeixen perquè les unes tenen el lema precedit pel codi @ mentre que les altres el tenen precedit pel codi \$.

del teclat numèric). O bé amb el menú del *Word*: *Inserció*, submenú *Símbol*, *Més símbols*, fitxa *Caràcters especials*, *Guió curt*.

3.4.2. Guionets:¹³⁷ El guionet separable, és a dir, el guionet que separa els diversos elements de les paraules compostes, s'introdueix amb el programa *Word* directament des del teclat (tecla de guionet).

El guionet inseparable (que no se separa mai del caràcter anterior ni del següent a final de ratlla) s'introdueix dins el programa *Word* amb la combinació de tecles $\hat{\uparrow} + \text{Ctrl} + \text{guionet}$.¹³⁸

3.4.3. Claudàtors (*[i]*): S'escriuen amb les combinacions *AltGr* + *tecla d'accent greu* i *AltGr* + *tecla de */+* respectivament.

3.4.4. Claus (*{ i }*): S'escriuen amb les combinacions *AltGr* + *tecla d'accent agut* i *AltGr* + *tecla de la «ç»* respectivament.

3.4.5. Espai molt fi (cabell) inseparable: S'insereix escrivint el codi Unicode *200A* i prement a continuació la combinació de tecles *Alt+x*. O bé simplement es pot representar amb el codi $\langle f \rangle$, que en el moment de l'edició final quedarà convertit en un espai molt fi inseparable.

3.4.6. Espai molt fi (cabell) separable: S'insereix: (a) escrivint el codi Unicode *200A* i prement a continuació la combinació de tecles *Alt+x*. (b) I inserint a continuació un codi de *Separació opcional sense amplada* amb el menú del *Word*: *Inserció*, submenú *Símbol*, *Més símbols*, fitxa *Caràcters especials*. O bé simplement es representa amb el codi $\hat{\text{é}}$ [= $\hat{\uparrow} + 6$], que en el moment de l'edició final quedarà convertit en un espai molt fi separable.

3.4.7. Espai fi (d'1/6 de quadrati) separable: S'insereix (a) escrivint el codi Unicode *2006* i prement a continuació la combinació de tecles *Alt+x*. (b) I inserint a continuació un codi de *Separació opcional sense amplada* amb el menú del *Word*: *Inserció*, submenú *Símbol*, *Més símbols*, fitxa *Caràcters especials*. O bé simplement es pot representar amb el codi $\langle f6 \rangle$, que en el moment de l'edició final quedarà convertit en un espai fi separable.

3.4.8. Obelisc o creu (de mort) (†): En qualsevol programa informàtic per a PC es pot escriure prement la tecla *Alt i*, mantenint-la premuda, escrivint les xifres *0134* (codi ASCII) amb les tecles numèriques de la dreta del teclat (tenint activat el teclat numèric: tecla *bloq num*).¹³⁹ Amb el programa *Word* també es pot escriure per mitjà del menú *Inserció*, submenú *Símbol*, *Més símbols*, fitxa *Símbols*, *Subconjunt «Puntuació general»*. O bé: escrivint *2020* i a continuació prement la combinació *Alt+x*.

3.4.9. Quadradet (per al Glossari): Amb el *Word* s'insereix escrivint el codi Unicode *25A1* i prement a continuació la combinació de tecles *Alt+x*. També es pot escriure per mitjà del menú

137. A partir d'aquí les instruccions són per a ordinador PC (Windows) amb teclat CA o ES.

138. És a dir, es prem alhora la tecla de majúscules, la de *Ctrl* i la de guionet. Indiquem amb el símbol $\hat{\uparrow}$ la tecla de majúscules (qualsevol de les dues, esquerra i dreta, que té el teclat).

139. Amb els ordinadors portàtils que no tenen teclat numèric a la dreta caldrà activar el teclat numèric de les tecles *7, 8, 9, u, i, o, j, k, l i m* (potser amb la combinació de tecles *Fn+ScrLock*) i després potser fer servir la combinació de tecles *Fn+Alt* (en lloc de només *Alt*) per a introduir el codi ASCII.

Inserció, submenú *Símbol*, *Més símbols*, fitxa *Símbols*, *Subconjunt «Formes geomètriques»*. O bé es pot representar amb el codi # (que s'escriu amb la combinació de tecles *AltGr+3*) perquè en l'edició final es converteixi en el caràcter adequat.. En qualsevol d'aquests casos, després es formata amb l'atribut de superíndex.

3.4.10. Cometes: El més pràctic és configurar el programa *Word* de manera que les cometes tipogràfiques altes dobles (“ i ”) i simples (‘ i ’) apareguin automàticament fent servir les tecles de cometes dobles rectes i apòstrof recte del teclat.¹⁴⁰ A continuació s'indica com s'han d'inserir llavors les cometes baixes dobles (« i ») i formes alternatives d'inserir les altes dobles i simples:¹⁴¹

«: Ctrl+[< “: Ctrl+[" ‘: Ctrl+[[]
»: Ctrl+[> ”: Ctrl+[' " ’: Ctrl+[' ']

Amb el programa *Word* també es poden inserir les cometes escrivint el codi Unicode corresponent i a continuació prement la combinació de tecles *Alt+x*:

«: 00AB “: 201C ‘: 2018
»: 00BB ”: 201D ’: 2019

Finalment, en qualsevol programa informàtic per a PC les cometes es poden escriure prement la tecla *Alt i*, mantenint-la premuda, introduint el codi ASCII corresponent amb les tecles numèriques de la dreta del teclat:¹⁴²

«: 0171 “: 0147 ‘: 0145
»: 0187 ”: 0148 ’: 0146

3.4.11. Espai «n»: En el text transcrit amb *Word* es representa amb el codi \n. En la introducció i el Glossari s'insereix preferiblement amb el menú del *Word: Inserció*, submenú *Símbol*, *Més símbols*, fitxa *Caràcters especials*, *Espai curt*. O bé escrivint el codi Unicode 2002 i prement a continuació la combinació de tecles *Alt+x*.

3.4.12. Sigles de manuscrits i altres sigles utilitzades en l'edició crítica de la Vulgata que no s'escriuen amb alfabet llatí i tipus de lletra normal:

Sigla	Representació	Sigla	Representació	Sigla	Representació	Sigla	Representació
Θ	<T>	Φ	<F>	Φ ^Z	<Fz>	o	<o>
Θ ^A	<Ta>	Φ ^A	<Fa>	Ω	<O>	r	<r>
Θ ^G	<Tg>	Φ ^B	<Fb>	Ω ^J	<Oj>	s	<s>
Θ ^H	<Th>	Φ ^E	<Fe>	Ω ^M	<Om>	v	<v>
Θ ^K	<Tk>	Φ ^G	<Fg>	Ω ^S	<Os>	w	<w>

140. Menú *Fitxer*, submenú *Opcions*, *Correcció*, *Opcions de la correcció automàtica*, fitxa *Format a mesura que escriu*, “Cometes rectes” per “cometes corbades”.

141. En aquesta taula representem amb els caràcters [i] les tecles que serveixen per a escriure directament l'accent greu o obert i el signe +, respectivament. El signe + en tots aquestes combinacions de tecles indica que les tecles que uneix s'han de prémer alhora: primer es prem la tecla *Ctrl* i a continuació, sense deixar-la anar, l'altra tecla; finalment, es deixen anar i es prem la tecla indicada a continuació de l'espai.

142. Si feu servir un ordinador portàtil sense teclat numèric a la dreta, vegeu la nota 139.

Θ^M	<Tm>	Φ^P	<Fp>	b		\mathfrak{G}	<G>
Θ^S	<Ts>	Φ^R	<Fr>	c	<c>	\mathfrak{M}	<M>
Λ	<L>	Φ^T	<Ft>	d	<d>		
Σ	<S>	Φ^V	<Fv>	h	<h>		

3.4.12. Sigles de l'edició crítica de la Vulgata en general: Quan s'escriuen diverses sigles de l'edició crítica de la Vulgata seguides (de qualsevol dels dos aparats), se separen amb el codi \mathfrak{G} (combinació de tecles $\uparrow + \mathfrak{G}$) que en l'edició definitiva del text se substitueix per un espai molt fi (cabell) i un codi de possible partició a final de ratlla). Vegeu, més amunt, l'exemple de § 3.3 (p. 99).

Entre una sigla i l'asterisc (indicador de primera mà) o la xifra 2 volada (segona mà), s'hi insereix el codi <f> (espai molt fi inseparable).

APÈNDIXS

APÈNDIX 1: NUMERACIÓ DELS MSS. PEIRESC, EGERTON I COLBERT (aplicació del c. II, § 2.1.3 [p. 57], d'aquestes normes de transcripció i edició)

1. MANUSCRIT PEIRESC

Problemes

L'escrivà del segle XV que va foliar aquest manuscrit va fer servir dues vegades el número 134 (1Re). El vol. 2 (ms. 3), en lloc de començar amb el foli 295, comença amb el 286, de manera que hi ha repetida la numeració 286-294 (Job i Proverbis). L'escrivà es va saltar el número 583 (Mc). Més endavant, escriví 607 en lloc de 606, i tornà a escriure 607 en el foli següent (Lc). El foli 614 (Lc) no està numerat, però està comptat (el següent està numerat 615).

Manera de resoldre'ls

Hi haurà un foli 134 i un 134bis. Després dels folis 286 a 294 (Job), vindran els folis 286bis-294bis (Proverbis). La manca del foli 583 s'indicarà en nota en l'aparat crític. Es corregirà la numeració del foli 606 (s'escriurà «607»), però s'advertirà sobre la correcció en nota en l'aparat crític. S'advertirà en nota en l'aparat crític que la numeració del foli 614 no consta en el manuscrit.

2. MANUSCRIT EGERTON

Problema

Des de l'inici del manuscrit hi ha doble numeració: l'antiga, en xifres romanes, i la moderna (de data nov. 1869), en xifres aràbigues, que comença dos folis abans (blancs) i, per tant, sempre és dues unitats superior. (Les pàgines verso les hem numerades a llapis en la còpia impresa amb xifres aràbigues seguint la numeració en aràbigues.)

Manera de resoldre'l

Seguirem la numeració antiga en xifres romanes.

3. MANUSCRIT COLBERT

Problemes

La numeració 155-164 (1Re) està repetida (després del foli 164, en lloc del 165 segueix el 155). El número de foli 178 (2Re) està repetit, les dues vegades amb diferent text. El foli 192 està canviat de lloc amb el 191 (3Re). Però si es canvien de lloc, el text tampoc no queda ordenat. De fet, l'ordre

del text (3Re 8-11) és: 191*r*, 192*r*, 191*v*, 192*v*, 193*r* (el copista, després d'omplir de text la pàgina 191*r*, es devia saltar 191*v* i va passar a 192*r*; després d'acabar aquesta pàgina, devia escriure la que s'havia saltat (191*v*); a més, es devien relligar els dos folis canviats potser per algú que va veure el desordre del text i que va voler arreglar-lo sense sortir-se'n).

Manera de resoldre'ls

Després dels folis 155-164 (1Re), vindran els folis 155bis-164bis (1Re). Després del foli 178 (2Re), vindrà el 178bis (2Re). El transcriptor estudiarà millor el garbuix dels folis 191-192; si no proposa solució millor, sembla que caldrà editar el text ordenant-lo (191*r*, 192*r*, 191*v*, 192*v*, 193*r*) i escrivint les notes crítiques corresponents.

APÈNDIX 2: PRINCIPALS CANVIS INTRODUÏTS RESPECTE A EDICIONS ANTERIORS D'AQUESTES NORMES

1. CANVIS INTRODUÏTS EN LA VERSIÓ 8A (DESEMBRE DEL 2007)

I. NORMES TIPOGRÀFIQUES GENERALS

- § 1.4. Punts d'omissió: És apartat nou.
- § 2.2. Abreviatures generals. Abreviatures dels noms dels temps verbals: S'hi han afegit diverses abreviatures. Supressió de l'abrev. «refl.». Modificacions: «intrans.» → «intr.», «trans.» → «tr.». Precisions sobre l'ús de «veg.».
- § 3.1. Qüestions generals: S'hi han afegit algunes dades sobre la manera d'indicar la col·lecció, la normalització dels noms d'autor...
- § 3.3. Referències bibliogràfiques: Afegit sobre la manera d'indicar les referència quan l'obra té més d'un autor.
- § 3.4. Referències de recursos electrònics: És apartat nou.

II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS

- § 1.1. Puntuació del text: Afegit sobre l'ús de cometes en el cas de textos en vers.
- § 1.5. Accentuació i ús de la dièresi: S'han introduït mots nous i moltes precisions en la llista de mots que en català antic tenien probablement una accentuació diferent de la del català actual.
- § 1.5.1. Accentuació dels noms propis: S'han fet alguns afegits als §§ 4 i 5.
- § 1.7. Regularització de *c/ç*, *il/j*, *ul/v*: Afegits exemples i precisions, especialment sobre la regularització de *c/ç*.
- § 1.10. Escriptura de les xifres romanes. Afegit un aclariment en el § 1.10.2.
- § 1.12.2. Omissions marcades amb el símbol [*]: Afegides precisions sobretot respecte a l'aplicació de les normes de l'apartat 2 (El símbol [*] i els canvis de paràgraf) als textos en vers.
- § 1.21. Estructura de l'aparat crític: Afegides algunes indicacions sobre l'ús de la cursiva o rodona en el redactat de l'aparat crític.
- § 1.22. Presentació dels lemes i de les lliçons o variants dels manuscrits en l'aparat crític: Afegit sobre els tipus de lletra cursiva, versaleta, negreta i majúscules.
- § 1.23. Identificació en l'aparat crític de mots o sintagmes repetits en un mateix verset (o línia) del text: Afegits els llatínismes *ter*, *quater*.
- § 1.24. Llista de testimonis: És nou apartat.
- § 3.2. Estructura de les notes: Afegit (al final del primer paràgraf) sobre les citacions de text en cursiva.
- § 3.3. Estil de les notes: S'ha modificat la manera de puntuar els diversos models dels §§ 3.3.1 i 3.3.2.
- § 5.1. Referències als textos bíblics. Abreviacions dels noms dels llibres bíblics: S'hi han afegit al final tres paràgrafs sobre la manera de redactar certs tipus de referències.
- § 5.2. Referències als textos no bíblics: S'hi ha afegit l'abreviatura «EpCan» i s'hi ha fet algun altre petit afegit.

- § 5.3. Referències a l'aparat crític i notes. Referències reduïdes: S'hi han afegit al final dos paràgrafs sobre la manera de redactar certs tipus de referències.
- § 7.2. Estructura dels articles del Glossari: S'hi han afegit les abreviatures «art.», «loc. v.», «v. impers.», «v. intr.», «v. intr. pron.», «v. tr.», «v. tr. pron». Cal etiquetar els verbs pronominals d'acord amb aquestes abreviatures i no simplement amb l'abreviatura «refl.» com es va fer en el vol. 3 del CBCat.
- § 7.3. Forma de les entrades. Remissions: S'hi han afegit els paràgrafs segon (sobre els homònims), tercer (sobre les formes dobles d'adjectius i substantius) i cinquè (sobre remissions a formes dobles o triples).
- § 7.4. Tipografia i estil dels articles: S'ha modificat el redactat de la nota 80, d'acord amb la nova manera de puntuar certes notes (vegeu § 3.3).

III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ PER ALS TEXTOS DEL SEGLES XVI-XIX

Excepte els apartats sobre la puntuació del text (§ 2) i la regularització de majúscules i minúscules (§ 3), tots els altres apartats tenen correccions menors i sobretot ampliacions i precisions. S'hi han afegit dos nous apartats, sobre els noms propis (§ 8) i sobre els castellanismes (§ 9), i l'antic apartat sobre la *ela* geminada (§ 4) s'ha integrat dins l'apartat de consonantisme (§ 7).

IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT

- § 1. Processadors de textos. Ús del programa d'edició *Classical Text Editor*. A partir de l'experiència que ja tenim, s'hi ha afegit la recomanació que els transcriptors facin servir aquest programa amb preferència als processadors de textos corrents.

2. CANVIS INTRODUÏTS EN LA VERSIÓ 9A (SETEMBRE DEL 2011)

I. NORMES D'EDICIÓ I TIPOGRÀFIQUES GENERALS

- § 1.1. Afegit sobre l'ús de les cometes baixes simples (‹ ›).
- § 1.3. Afegit un paràgraf final que repeteix ampliat el criteri de no apostrofar davant les abreviacions dels títols dels llibres bíblics, que ja constava en el § 2.1.
- § 1.6. Afegits un nou exemple, una nota i una nova excepció a la norma d'escriure les xifres romanes en versaletes.
- § 1.7. Afegit sobre l'ús de la cursiva en l'escriptura de frases i paraules transcrites de llengües estrangeres.
- § 2.2.1. Afegides algunes noves abreviatures.
- § 3.2.4, 3.2.5 i 3.2.6. Afegits més models de fitxes bibliogràfiques.
- § 3.2.7 i 3.2.8. Són traslladats a aquesta posició els anteriors §§ 3.4.1 i 3.4.2.
- § 4.2. Breu parèntesi afegit en el punt 3 sobre els grups d'oclusiva seguida de vibrant o líquida en la partició de mots a final de ratlla en llatí.
- § 5. Tot el paràgraf és nou (sobre l'ús de la llengua estàndard i la morfologia del català central en la redacció).

II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS

- § 1.1. Afegits diversos paràgrafs i una nota sobre la presència o absència de coma entre els antropònims i els elements que sovint els complementen a continuació. Modificació en aquest sentit de la puntuació entre antropònim i els mots «(el) fill de» (p. ex.: Josuè, fill de Nun»). Afegits un parell de paràgrafs sobre l'ús de les cometes baixes dobles per a encloure significats i noms simbòlics.
- § 1.4. Afegit un paràgraf sobre l'escriptura en un sol mot o en dos mots de *dentrò*, *dedins*, *defora*, *defores*, *denans*, *depuis*, *debaix*, *decontinent*, *desús*.
- § 1.5. Afegits uns mots sobre la manca de dièresi en formes com *oyit* o *obeyia*. Ampliats i precisats els criteris per a considerar com a arizotòniques (*deia*, amb la grafia *dehia* o *deja*) o rizotòniques (*deia*, amb la grafia *deya*) les formes dels imperfets d'indicatiu dels verbs que en el radical de l'ètim llatí presenten els grups -CE- o -DE-. Afegits els monosíl·labs amb accent diacrític *faém*, *fém* i *vès*. Afegit el mots *filosof* i *paralitic* entre els que en català antic tenien l'accent tònic en una posició diferent que en el català actual. Millorat el redactat del paràgraf final sobre l'accentuació gràfica amb accent agut o greu.
- § 1.5.1. Afegit el nom *Sisarà* (= *Sisserà*) al final del punt 4 (actual apartat *a*). Afegida una excepció en el punt 4 (apartat *b*), la qual és esmentada en la *regla pràctica* final. Afegits els noms *Abigail* i *Atàlia* entre els que en català antic poden tenir l'accent tònic en posició diferent que en el català actual (punt 5); suprimit el mot *Síria*. Afegides notes que documenten les accentuacions antigues esmentades en aquest punt 5.
- § 1.7. Afegit sobre les transcripcions *beven*, *deven*, *moven*, *viven*, i no *beuen*, *deuen*, *mouen*, *viuen*. Afegit sobre la transcripció del pronom personal *ioljo*.
- § 1.9. Afegit sobre la grafia sense hac dels mots *onta* i *aontar*.
- § 1.10.2. Correcció sobre els llocs on s'insereix un espai fi en l'escriptura de les xifres romanes: no s'insereix entre desenes i unitats (p. ex. *XXV*, no *XX V*).
- § 1.12.2. Petits afegits en l'apartat 3 («El símbol [*] i la puntuació»).
- § 1.13. Millorat i ampliat tot aquest apartat sobre l'ús dels claudàtors per a indicar conjectures.
- § 1.17. Ampliada la nota sobre els diferents significats de l'expressió *ço és*.
- § 1.18. Afegida una nota sobre la regularització de la hac en els noms propis.
- § 1.20. Afegit final sobre la conveniència d'indicar en l'aparat crític les eventuais conjectures d'anteriors editors del manuscrit que s'edita.
- § 1.22. Reordenat el text i fet algun petit afegit en les notes.
- § 1.24. Corregits els claudàtors inserits en els exemples de l'apartat *c* (estaven intercanviats), i afegit el darrer model.
- § 3.2. Afegit un paràgraf al final sobre la conveniència d'inserir en les columnes de la dreta notes que remetin a la nota inserida en la primera columna o en una columna de més a l'esquerra.
- § 3.3.1. Afegits alguns models més de notes.
- § 3.3.3. Afegits més models de notes.
- § 5.4. Afegits alguns models més de notes.
- § 5.5. Modificades algunes qüestions relatives a les sigles dels manuscrits, especialment pel que fa a les sigles dels manuscrits llatins dels pròlegs no inclosos en la Vulgata Stuttgartiensis.
- § 6.2. Completada la nota 100 sobre la disposició *per cola et commata* del text llatí.
- § 6.4. Actualitzada la informació d'aquest paràgraf sobre l'edició dels pròlegs llatins de la Vulgata (feina en aquests moments gairebé acabada).
- § 7.2. Inclusió en el Glossari de formes verbals conjugades molt repetides.

§ 8. Índex de mots: un sol índex per a cada manuscrit, que inclourà els diversos llibres bíblics del volum. Afegits nous paràgrafs sobre les concordances i la inclusió del text de les obres medievals en el *Diccionari de Textos Catalans Antics*.

III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ PER ALS TEXTOS DEL SEGLES XVI-XIX

No s'hi ha introduït cap modificació.

IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT

§ 4. Es recomana numerar les notes amb xifres i no amb lletres.

3. CANVIS INTRODUIÏTS EN LA VERSIÓ 10A (FEBRER DEL 2013)

I. NORMES D'EDICIÓ I TIPOGRÀFIQUES GENERALS

§ 1.1. Afegits sobre l'ús de les cometes baixes per a marcar diàlegs en textos en vers i sobre la manera d'indicar els incisos del narrador en textos citats.

§ 1.2. Afegides quatre paraules que s'escriuen amb minúscula inicial (*missa, cel, infern, paradís*).

§ 2.2.1. Afegides les abreviatures *AT* i *NT*.

II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS

§ 1.4. S'hi han precisat algunes qüestions.

§ 1.5. Afegits els monosíl·labs amb accent diacrític *quí* i *tès*.

Afegides explicacions sobre les formes *traidor, traidora, benejít* i *benejta*. Completada la nota 21 sobre la forma *esser*.

§ 1.5.1. Precisió sobre la pronunciació del nom *Abigail*.

§ 1.9. Afegida una explicació sobre la transcripció de l'abreviatura «*lg*» en el ms. Egerton.

Afegits uns mots i la nota 52 sobre la transcripció del nom de *Jerusalem* en els manuscrits Colbert i Egerton.

§ 5.1. Afegida l'abreviatura *4Esd* en la segona llista d'abreviatures i afegida una precisió a aquesta mateixa abreviatura en la llista d'abreviatures de l'Antic Testament.

§ 5.2. Precisió sobre les abreviatures dels pròlegs quan n'hi ha més d'un.

§ 7.2. Afegides les abreviatures *antr. masc., antr. fem., top. masc.* i *top. fem.*

III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ PER ALS TEXTOS DEL SEGLES XVI-XIX

No s'hi ha introduït cap modificació.

IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT

§ 3. Afegida una precisió entre parèntesis sobre el lloc on s'introdueix la nota crítica (abans de la puntuació si n'hi ha).

§ 4. Afegida una precisió entre parèntesis sobre el lloc on s'introdueix la nota (abans de la puntuació si n'hi ha).

§ 5.11. Precisions sobre els codis d'espai molt fi que cal introduir entre les sigles i entre una sigla i l'asterisc o xifra volada posterior.

4. CANVIS INTRODUÏTS EN LA VERSIÓ 11A (NOVEMBRE DEL 2021)

En aquesta edició s'han introduït modificacions al llarg de la majoria dels apartats, excepte pel que fa al c. III, on només s'ha corregit una errata. En tot cas, només hi ha dos canvis importants respecte a les edicions anteriors:

1. Es deixa d'accentuar la forma *som*, 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser* (c. II, § 1.5).

2. En les notes es fa servir l'expressió *Llegiu-hi* en lloc de l'expressió *És a dir* (seguida de coma) precedint un mot o una frase amb grafia deformada *o que no segueix els criteris de la normativa actual* (c. II, § 3.3).

En general, s'ha detallat amb més precisió la manera d'escriure diversos caràcters especials (diversos tipus d'espais i altres) i s'hi han corregit diverses errates.

La resta de modificacions (especialment petites ampliacions de l'explicació) són principalment les que s'indiquen a continuació.

I. NORMES D'EDICIÓ I TIPOGRÀFIQUES GENERALS

§ 1.6. Afegida la nota 4.

§ 1.7. Afegit un paràgraf i un exemple sobre la cursiva en mots o frases objectes de consideració lingüística. Afegida la nota 6.

§ 2.2.1. S'ha ampliat la llista d'abreviatures generals.

§ 3.1.3. Nou § sobre majúscules i minúscules en títols d'obres bibliogràfiques. I nova nota 8.

§ 3.1.5. Nou § sobre l'ús de cometes baixes dobles en els títols de llibre.

§ 3.1.8. Ampliat.

§ 3.2.3. Actualització de l'adreça web del CBCat.

§ 3.3. Afegits alguns exemples. Actualització de l'adreça web del CBCat. Nova nota 9.

II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS

§ 1.1. Ampliada la nota 9.

§ 1.3 i § 1.4. Ampliacions diverses (també en la nota 15). Noves notes 16, 17 i 19.

§ 1.5. Revisió de la llista de monosíl·labs i altres paraules que s'escriuen amb accent diacrític, tenint en compte, entre altres qüestions, la nova llista de l'*Ortografia* de l'IEC (2017). Revisió de la llista de paraules que en català medieval potser tenien l'accent en una posició diferent de l'actual i de les corresponents notes. Noves notes 20, 22, 23. Ampliació i modificació de la nota 24.

§ 1.5.1. Afegit del nom propi Moisès i de la nota 44. Revisió de la llista de noms propis que potser en català medieval tenien una posició de l'accent diferent de l'actual.

§ 1.7. Afegits sobre les formes *assetjar/assetiar* i *vull(s)*, no *uull(s)*.

§ 1.8. Nova redacció intentant aclarir millor la qüestió de la regularització de la lletra *h* i amb alguns afegits.

§ 1.9. Afegida una frase al final sobre les transcripcions *aparellar* i *partir*.

§ 1.10.2. Precisades algunes qüestions tècniques sobre els espais que separen diversos elements de les xifres romanes. Ampliada la nota 65.

§ 1.10.3. Ampliat el primer paràgraf.

§ 1.11. Ampliat el primer paràgraf.

§ 1.12.1. Afegit un paràgraf a continuació del primer apartat

- § 1.12.2. Ampliat el primer paràgraf. Nous apartats 4 («El símbol [*] a l'inici de període: majúscula o minúscula a continuació») i 5 («Omissions per homeotelèuton»).
- § 1.13. Afegida una observació final sobre els índexs de mots i les concordances.
- § 1.17. Corregit el «Tercer exemple» i afegida la nota 71.
- § 1.18. Afegida la nota 72.
- § 1.19. Nou redactat corregit i ampliat. Millorada també la nota 73.
- § 1.21. Suprimit l'últim paràgraf («La primera nota crítica [...] a cada banda.»).
- § 1.22. Afegida la nota 87.
- § 1.23. Ampliada la nota 93.
- § 2.1.1. Ampliada la nota 95.
- § 2.1.2. Ampliació.
- § 3.3. Afegit un paràgraf final amb exemples sobre l'ús de l'expressió *Llegiu-hi* (seguida de coma) com a substitució de l'anterior expressió *És a dir*.
- § 3.3.1. Afegits alguns exemples.
- § 3.3.2. Nou § «Repetició de contingut en les notes».
- § 3.3.4. (Abans: § 3.3.3) Afegida la nota 111.
- § 5.4. Afegits alguns exemples.
- § 5.5. Nou § sobre «Referències a altres volums publicats del Corpus Biblicum Catalanicum», amb nova nota 116.
- § 6.1. Ampliada la nota 118.
- § 7.2. Afegit el primer paràgraf. Afegit l'últim paràgraf de l'apartat 1. En l'apartat 2, afegides les abreviatures *interj.* i *sg.* Afegida una frase al final de l'apartat 3. Modificada la nota 121 i el paràgraf següent. Afegida el subapartat *d* al final de l'apartat 4.
- § 7.3. Afegit el penúltim paràgraf.
- § 7.4. Afegida la nota 123.

III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ PER ALS TEXTOS DEL SEGLES XVI-XIX

- § 9. Correcció al final del segon paràgraf.

IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT

- § 1. Nou §, amb les divisions 1.1 i 1.2.
- § 2. (Abans: § 1) Modificacions en el primer paràgraf i el tercer, afegit el segon.
- § 3.2. (Abans § 3) Frase afegida al final de l'apartat *c*.
- § 3.3. (Abans § 4) Frase afegida al final de l'apartat *c*.
- § 3.4. (Abans § 5) Modificacions i ampliacions diverses sobre la manera d'introduir els diversos caràcters especials, excepte en § 3.4.11
- Nou Apèndix 3: Bibliografia citada.

APÈNDIX 3: BIBLIOGRAFIA CITADA

Al llarg del text se citen amb la referència bibliogràfica completa diverses obres que s'han tingut en compte per a la redacció d'aquestes «Normes». Vegeu les notes 2, 8, 10, 22, 58, 63, 106, 118 i 125. També hi ha referències bibliogràfiques completes fora de les notes: c. I, § 3, § 4.2, apartats 1 i 2; c. II, § 1.7, § 6.4.

Per a la redacció de l'actual 11a edició, també hem pogut consultar els

«Criteris de transcripció de la col·lecció Els Nostres Clàssics. Versió provisional» [en línia], Barcelona, Editorial Barcino, s.d., <<https://www.editorialbarcino.cat/wp-content/uploads/Criteris-transcripció-ENC.pdf>> [Consulta: 19.07.2021 i 10.11.2021].

Ja en contactes anteriors amb Joan Santanach, director de la col·lecció, hem procurat sempre que els nostres criteris siguin màximament coincidents amb els seus (en alguns pocs casos no és així).

Han estat consultats, evidentment, molts altres manuals d'estil i d'edició de textos dels quals seria prolix donar la llista de referències bibliogràfiques aquí.

Les principals obres que es citen abreujadament en el text o les notes són les següents:

BCI = Bíblia Catalana Interconfessional = *La Bíblia. Bíblia catalana. Traducció interconfessional*, Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya–Editorial Claret–Societats Bíbliques Unides, ¹²2008.— 1a edició: 1993.

Bíblia Rimada, «Fayts del Apòstols», edició de Josep IZQUIERDO I GIL, «Els llibres neotestamentaris a la Bíblia Rimada e en Romans de la BCC de Sevilla, ms 7-7-6. Estudi i edició», tesi doctoral dirigida per Albert G. Hauf Valls, València: Universitat de València, Departament de Filologia Catalana, 1995, pp. 341-432.— Edició que s'ha fet servir per al text d'algun exemple.

CBCat = Corpus Biblicum Catalanicum.— Nom del projecte i de la col·lecció.

COROMINES, Joan, *Entre dos llenguatges*, Barcelona: Curial, 1976-1977, 3 vols.

COROMINES, Joan, *Lleures i converses d'un filòleg* (El Pi de les Tres Branques 2-3), Barcelona: Club Editor, ¹1971, ²1974.

DCVB = Antoni M. ALCOVER – Francesc de B. MOLL, *Diccionari català-valencià-balear*, 2a edició dels dos primers volums i reimpressió dels restants, Palma de Mallorca, 1964-1969, 10 vols.— 1a edició dels dos primers volums i 1a impressió dels restants: Palma de Mallorca, 1930-1962. Edició en línia: <<https://dcvb.iec.cat/>>.

DECat = Joan COROMINES, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona: Ed. Curial, 1980-2001, 10 vols.

DGLC = Pompeu FABRA, *Diccionari general de la llengua catalana*, Barcelona, 1932.

Diàlegs de Sant Gregori, transcripció de la versió catalana de 1340, a cura de Montserrat Alegre i Urgell (Textos i Estudis de Cultura Catalana 113), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006.— Edició que s'ha fet servir per al text d'algun exemple.

DIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona: Edicions 62–Enciclopèdia Catalana–Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Palma de Mallorca:

- Editorial Moll, València: Edicions 3 i 4, ²2007.— 1a edició: 1995. Edició en línia posada al dia: <<https://dlc.iec.cat/>>.
- Espill* = Jaume ROIG, *Espill*, edició d'Antònia Carré (Els Nostres Clàssics, Autors Medievals 33), Barcelona: Barcino, 2014.— Edició que s'ha fet servir per al text i la numeració en versos d'alguns exemples.
- ESTEVE, Joaquim – BELLVITGES, Josep – *Juglà i Font*, Antoni, *Diccionario catalán-castellano-latino*, Barcelona, 1803 i 1805, 2 vols.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Ortografia catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2017.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, «Modificació dels noms dels temps verbals», en ídem, *Documents de la Secció Filològica*, IV (Biblioteca Filològica 47), Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003, pp. 21-24.
- Llegendes rimades*, edició de Joan COROMINES, *Lleures i converses d'un filòleg* (El Pi de les Tres Branques 2-3), Barcelona: Club Editor, ¹1971, ²1974, pp. 217-245: «Les Llegendes rimades de la Bíblia de Sevilla».— Edició que s'ha fet servir per al text d'alguns exemples.
- MARCH, Ausiàs, *Poesies*, a cura de Pere Bohigas, edició revisada per Amadeu-J. Soberanas i Noemí Espinàs, pròleg de Lola Badia (Els Nostres Clàssics B-19), Barcelona: Barcino, 2000.— Edició que s'ha fet servir per al text d'alguns exemples.
- Nabí* = Josep CARNER, *Nabí* (Els Llibres de l'Escorpí, Poesia 4), Barcelona: Edicions 62, ¹1971, ³1979.— Edició que s'ha fet servir per al text d'un exemple.
- Vulgata Sixtoclementina = *Biblia sacra Vulgatae editionis: Sixti Quinti pont. max. iussu recognita atque edita*. Roma, 1592, 1593, 1598.
- Vulgata Stuttgartiensis = *Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem*, a cura de Robert Weber, & al., quarta edició revisada a cura de Roger Gryson, & al., Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ¹1969, ⁴1994, ⁵2007.